

**T.C.
SİİRT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**MERSİN İLİNDEKİ SÜS BİTKİLERİ SEKTÖRÜNÜN MEVCUT DURUMU,
SORUNLARI ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

YÜKSEK LİSANS

**Zeynel Abidin AKSU
(173106007)**

BAHÇE BİTKİLERİ ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Arzu ÇIĞ

Ortak Danışman: Prof. Dr. Nalan TÜRKOĞLU

**Kasım-2020
SİİRT**

TEZ KABUL VE ONAYI

Zeynel Abidin AKSU tarafından hazırlanan “**Mersin İlindeki Süs Bitkileri Sektörünün Mevcut Durumu, Sorunları ve çözüm nerileri**” adlı tez çalışması 23/11/2020 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Siirt Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Jüri yeleri

İmza

Başkan

Doç. Dr. Özlem ZAL

.....

Danışman

Doç. Dr. Arzu ÇIĞ

.....

ye

Dr. Öğr. Üyesi M. Zeki KARİPÇİN

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Doç. Dr. Fevzi HANSU
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu tezin yazılmasında ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, tezin içeriği yenilik ve sonuçların başka bir yerden alınmadığını, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversiteye veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Zeynel Abidin AKSU

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5486 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri kanunundaki hükümlere tabidir.

TEZ BİLDİRİMİ

Tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu tezin yazılmasında ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, tezin içeriği yenilik ve sonuçların başka bir yerden alınmadığını, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversiteye veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Zeynel Abidin AKSU

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5486 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri kanunundaki hükümlere tabidir.

ÖN SÖZ

Günümüzde sanayileşme ve hızla artan kentleşme sonucunda insanoğlu doğadan uzaklaşmış ve bunun yanında çevre sorunları ile karşı karşıya kalmaya yüz tutmuştur. Bu sorunlar karşısında insanoğlu doğa özlemini giderme arzusuna gitmiş, bunun sonucunda süs bitkileri sektörü önem kazanarak, ticari bir alt sektör durumuna gelmesinde önemli bir paya neden olmuştur.

Bu sebeple, tez konusu belirlenirken ülkemizde süs bitkileri üretiminde önemli bir yere sahip olan ve Akdeniz Bölgesi içinde yer alan Mersin İli ve İlçelerindeki süs bitkileri işletmelerinin 2019 yılı itibari ile üretim alanları, içinde çalışan kişi sayısı, mevcut durumu, yapısı, sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri ele alınmıştır. Mersin il ve ilçeleri bazında bu sektörün mevcut durumunun ve sorunlarının son güncellemeleri yapılarak bu şartlarda getirilen çözüm önerileri ile sektörün sürdürülebilirliğine katkı sağlamaya çalışılmıştır.

Yüksek lisans öğrenimim boyunca tez çalışmamın belirlenmesinde, yürütülmesi ve yazım aşamasında bilgi ve birikimleriyle yol gösteren değerli danışmanım Doç. Dr. Arzu ÇİĞ ve şahıslar, kurumlar ve işletmecilerden alınan istatistiksel verilerin değerlendirilmesinde Doç. Dr. Nazire MİKAİL hocalarıma saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Mevcut durumu gösteren verileri toplamamda beni yalnız bırakmayan mesai arkadaşlarıma her türlü desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Ayrıca bugüne kadar attığım her adımda beni yalnız bırakmayan, yardımlarını ve desteğini hiç esirgemeyen hayat arkadaşım, biricik eşim ve aileme teşekkürlerimi sunarım.

Zeynel Abidin AKSU
SİİRT-2020

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖN SÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
KISALTMALAR VE SİMGELERLİSTESİ	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT.....	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Süs Bitkilerinin Tanımı ve Sınıflandırılması.....	2
1.2. Süs Bitkilerinin Dünyadaki Mevcut Durumu.....	4
1.2.1. Dünya Süs Bitkilerinin Tarihi	4
1.2.2. Dünya Süs Bitkileri Üretim Alanı	8
1.2.3. Dünya Süs Bitkileri Üretim Değeri	10
1.2.4. Dünya Süs Bitkileri İhracatı ve İthalatı	12
1.3. Süs Bitkilerinin Türkiye'deki Mevcut Durumu	22
1.3.1. Türkiye'nin Süs Bitkileri Tarihçesi	22
1.3.2. Türkiye'de Süs Bitkilerinin Üretim Alanı	22
1.3.3. Türkiye'de Süs Bitkilerinin Üretim Miktarı	23
1.3.4. Türkiye'de Süs Bitkilerinin İhracatı ve İthalatı	27
2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI	31
3. MATERYAL VE METOT	37
3.1. Materyal	37
3.2. Metot	37
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	40
4.1. Üreticilere Ait Bilgiler	40
4.2. Üreticilerin Tarımsal Faaliyetleri	42
4.3. İşletmecilerin Süs Bitkileri Üretim Bilgileri	45
4.4. İşletmecilerin Süs Bitkileri Pazarlama Bilgileri	49
4.5. Üreticilerin Süs Bitkileri Grubunda Örgütlenme Durumu	51
4.6. Üreticilerin Üretim Masraflarına ve Sorunlara Yönelik Bulgular	52
4.7. SWOT Analizinin Güçlü ve Zayıf Yönleri	544
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	56
5.1. Sonuçlar	56
5.2. Öneriler	57
6. KAYNAKLAR	60
ÖZGEÇMİŞ	64

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.1. Ss bitkilerinin gümrük tarife istatistik pozisyon kodları	4
Tablo 1.2. Dünya süs bitkileri üretim alanının kıtalara göre değişimi	8
Tablo 1.3. Dünya süs bitkileri üretim alanlarının ürün gruplarına ve yıllara göre değişimi	9
Tablo 1.4. Dünya süs bitkileri üretim değerinin kıtalara göre değişimi	10
Tablo 1.5. Dünya süs bitkileri üretim değerinin ürün gruplarına ve yıllara göre değişimi	11
Tablo 1.6. Dünya süs bitkileri ihracatının yıllara ve ülkelere göre değişimi	12
Tablo 1.7. Dünya süs bitkileri ihracatının ürün grupları ve yıllara göre değişimi.....	13
Tablo 1.8. Dünya süs bitkileri ithalatının yıllara ve ülkelere göre değişimi.....	14
Tablo 1.9. Dünya süs bitkileri ithalatının ürün grupları ve ve yıllara göre değişimi.....	15
Tablo 1.10. lkelere göre dünya süs bitkileri ihracatçıları.....	17
Tablo 1.11. lkelere göre dünya süs bitkileri ithalatçıları	18
Tablo 1.12. Dünya ss bitkilerinin ürün gruplarına göre ihracat ve ithalat durumu.....	18
Tablo 1.13. Dünya kesme çiçek ihracatı-ithalatının ülkelere ve yıllara göre değişimi ..	20
Tablo 1.14. Dünya canlı bitkileri ihracatı-ithalatının ülkelere ve yıllara göre değişimi.	20
Tablo 1.15. Dünya çiçek soğanları ihracat-ithalatının ülkelere ve yıllara göre değişimi	21
Tablo 1.16. Dünya bitki yaprakları ve dalları vb. ihracat-ithalatın ülkelere ve yıllara göre değişimi	21
Tablo 1.17. Süs bitkileri üretim alanlarının ürün grupları ve yıllara göre değişimi	23
Tablo 1.18. Süs bitkileri üretim miktarının ürün grupları ve yıllara göre değişimi.....	23
Tablo 1.19. Süs bitkileri üretim alanının ürün grupları ve yıllara göre metrekaresi cinsinden değişimi	24
Tablo 1.20. Örtü altı süs bitkileri üretim miktarının ürün grupları ve yıllara göre değişimi	25
Tablo 1.21. Süs bitkileri üretim alanlarının yıllara ve bölgeler göre değimi (da)	25
Tablo 1.22. Süs bitkileri üretim alanlarının yıllara ve illere göre değişimi (da).....	26
Tablo 1.23. Türkiye'nin yıllara ve ürün gruplarına göre süs bitkileri ihracatı ve ithalatı	28
Tablo 1.24. Türkiye'nin ülkelere ve yıllara göre süs bitkileri ihracatı ve ithalatı	28
Tablo 1.25. Türkiye'nin ülkelere ve yıllara göre süs bitkileri ithalatı.....	29
Tablo 3.1. Mersin ilinin uzun yıllara (1940-2019) ait iklim değerleri.....	39
Tablo 4.1. Mersin il-ilçeleri içerisinde süs bitkileri üretimi yapan işletmecilerin sayısı	40
Tablo 4.2. İşletmeciler olarak önümüzdeki yıllarda üretim yapma durumu.....	43
Tablo 4.3. Süs bitkisi işletmesinin toplam arazi durumu.....	44
Tablo 4.4. Üreticiler olarak tarımsal bir yeniliği hangi durumda uygulama durumu	47
Tablo 4.5. İşletmeciler olarak sahada kullanılan sulama yöntemi	48
Tablo 4.6. Üreticiler olarak fidan yetiştiriciliğe etkili olan etmenler	48
Tablo 4.7. Üreticiler olarak ürünlerinin pazarlama durumu	50
Tablo 4.8. Süs bitkisi üreticilerinin ürün satış şekli durumu	50
Tablo 4.9. Üreticiler olarak pazarlama sırasında karşılaşılan sorunlar	51
Tablo 4.10. Süs bitkisi üreticilerin nakil sırasında ürünlerin ambalajlanma durumu	51
Tablo 4.11. Süs bitkisi üreticilerin ye oldukları tarımsal rgtler	52

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1. Dünya süs bitkileri üretim alanının kıtalara göre 2017 yılındaki payı	9
Şekil 1.2. Dünya süs bitkileri ürün gruplarının 2017 yılı üretim alanı içerisindeki payı	10
Şekil 1.3. Dünya süs bitkileri üretim değerinin 2017 yılındaki payı	11
Şekil 1.4. Dünya süs bitkileri ürün gruplarının 2017 yılı üretim değeri içerisindeki payı	12
Şekil 1.5. Dünya süs bitkileri ihracatının ülkelere göre 2018 yılındaki payı.....	13
Şekil 1.6. Dünya süs bitkileri ihracatının 2018 yılı ürün grupları içerisindeki payı.....	14
Şekil 1.7. Dünya süs bitkileri ithalatının ülkelere göre 2018 yılındaki payı	15
Şekil 1.8. Dünya süs bitkileri ithalatının 2018 yılı ürün grupları içerisindeki payı.....	16
Şekil 1.9. Dünya süs bitkileri ihracatının dünya üzerindeki dağılımı.....	16
Şekil 1.10. Dünya süs bitkileri ithalatının dünya genelindeki dağılımı.....	17
Şekil 1.11. Dünya süs bitkileri ürün gruplarının 2019 yılı ihracatındaki payı.....	19
Şekil 1.12. Dünya süs bitkileri ürün gruplarının 2019 yılı ithalatındaki payı	19
Şekil 1.13. Süs bitkileri ürün gruplarının 2019 yılı üretim miktarındaki payı.....	24
Şekil 1.14. Tarım alanları içerisindeki süs bitkilerinin alanı ve payı	24
Şekil 1.15. Türkiye'nin ilk 10 ülkelere göre 2019 yılındaki ihracat payı	29
Şekil 1.16. Türkiye'nin ilk 10 ülkelere göre 2019 yılındaki ithalat payı	30
Şekil 3.1. Mersin ili ve ilçelerini gösteren harita	38
Şekil 4.1. Üreticilerin ikametgâh durumu.....	40
Şekil 4.2. İşletmecilerin eğitim durumu.....	41
Şekil 4.3. İşletmecilerin sosyal güvence durumu	41
Şekil 4.4. İşletmecilerin tarım dışı faaliyette bulunma durumu.....	42
Şekil 4.5. İşletmecilerin toplam yıllar gelirleri içerisinde süs bitkilerinin payı.....	42
Şekil 4.6. Süs bitkileri ürün gruplarının ağırlıklı olarak faaliyette bulunma durumu.....	43
Şekil 4.7. Süs bitkileri üretiminde kullanılan kapalı alan durumu.....	44
Şekil 4.8. İşletmecilerin her yıl düzenli olarak kimyasal mücadele uygulama durumu .	45
Şekil 4.9. Üreticilerin biyolojik mücadele düşüncesi	45
Şekil 4.10. İşletmeciler olarak organik tarım/iyi tarım uygulama durumu.....	46
Şekil 4.11. Üreticiler olarak tarımsal yeniliği uygulama durumu.....	46
Şekil 4.12. Üreticiler olarak sulama suyu temini hakkında	47
Şekil 4.13. İşletmeciler olarak her yıl üretim planlama durumu	48
Şekil 4.14. Üreticilerin işletme kurulmadan önce üretim planlanması durumu	49
Şekil 4.15. Üreticilerin pazar bulma durumu.....	49
Şekil 4.16. Üreticiler olarak fidanların pazarlama durumu	50
Şekil 4.17. Süs bitkisi üreticilerin herhangi bir kuruluş-birlik-derneğe üyelik durumu .	52
Şekil 4.18. Süs bitkisi işletme masraflarının genel dağılımı.....	53
Şekil 4.19. Süs bitkisi üreticilerin üretim tekniği sırasında oluşan sorunlar.....	533
Şekil 4.20. Fidanlıkta görülen hastalık durumu	54

KISALTMALAR VE SİMGELERLİSTESİ

<u>Kısaltma</u>	<u>Açıklama</u>
HS	: Armonize Sistem
GTIP	: Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonları
MARKA	: Doğu Marmara Kalkınma Ajansı
AIPH	: The International Association of Horticultural Producers
SÜSBİR	: Süs Bitkileri Üreticileri Alt Birliği
OAİB	: Orta Anadolu İhracatçılar Birliği
UN COMTRADE	: United Nations Comtrade
ITC	: International Trade Centre
WTO	: World Trade Organization
GTHB	: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRKTÖB	: Türkiye Tohumcular Birliği
TRADEMAP	: Trade Statistics for International Business Development
BÜGEM	: Üretim Genel Müdürlüğü
TKDK	: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TURKSTAT	: Turkish Statistical Institute

<u>Simge</u>	<u>Açıklama</u>
\$	: Dollar
€	: Euro
%	: Yüzde
m ²	: metrekare

ÖZET

YÜKSEK LİSANS

MERSİN İLİNDEKİ SÜS BİTKİLERİ SEKTÖRÜNÜN MEVCUT DURUMU, SORUNLARI ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Zeynel Abidin AKSU

Siirt Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı

Danışman : Doç. Dr. Arzu ÇIĞ

Ortak Danışman : Prof. Dr. Nalan TÜRKÖĞLU

2020, 63 + ix Sayfa

Bu çalışmanın çalışma amacı Mersin İli ve İlçelerindeki süs bitkileri üretimi ile uğraşan işletmelerin karşılaştıkları problemleri 2019 yılı anket çalışmaları ile destekleyerek belirlemek ve problemlere çözüm önerileri getirmektir.

Mersin İli ve İlçelerinin gerek iklim, gerekse coğrafi konumu açısından sera ve açık alanda on iki ay boyunca süs bitkileri yetiştiriciliği için uygun bir konumda bulunması; ilin büyük bir metropolitene ve bitkisel ürün giriş-çıkış özelliği taşıyan limana ve gümrüklerinin mevcudiyeti nedeniyle ulusal-uluslararası alanda üretim ve pazarlama ağına sahip olması buradaki işletmecilerin süs bitkileri yetiştiriciliğine duydukları ilginin artmasına ve ticari bir alt sektör oluşturmasına neden olmuştur.

Mersin İlinin iklim yapısı, vejetasyon dönemi, pazarlama olanağı, ucuz ve kaliteli yetiştiriciliğe olanak vermesiyle nedeniyle avantajlı bir konuma sahiptir. Mersin İlinin konumunu ve önemini ifade edebilmek için daha çok şahıslar, kurumlar ve işletmecilerden alınan istatistiksel veriler mevcut durumu göstermiştir. Sektörün büyük bir çoğunluğu öz kaynakları ile kurulup faaliyet yürütmektedir. İşletmeciler örgütlenme konusunda genellikle istekli olup süs bitkileri üretimine devam edeceklerini söylemişler ve üretimi arttırmaya yönelik görüş bildirmişlerdir. Ayrıca bölgede örgütlenme genellikle aile işletmeciliği şeklindedir.

Yapılan tespitlerde üretim yapan işletmelerin büyük çoğunluğu işletmelerini daha ileriye taşımak, büyütme ve üretim deseni çeşitliliğini arttırmayı istemektedir. Resmi istatistiklerle üretim ile ticaret potansiyeli saptanmaya çalışılmıştır. İşletmelerde daha çok kesme çiçek üretimi yapılmakta ve iç mekân ile dış mekân üretimi ve pazarlamaya yönelik işletme sayıları da artış göstermektedir.

Yapılan anketlerle sorunların tespiti belirlenmiş, üreticilerin yeterli teknik bilgiye, kalifiye eleman dediğimiz yetişmiş personele ve üretici birliklerle yeteri kadar iletişim kuramadıklarından yeteri örgütlenmeye sahip olmadıkları; daha çok kendi bildikleri yöntemlerle yetiştiricilik yaptıkları, tarımsal yeniliğe açık olarak gözükmelerine rağmen yeteri kadar risk alamadıklarından yeniliğe kapalı oldukları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: anket, çözüm önerileri, işletme, Mersin il ve ilçeleri, mevcut durum, sorunlar, süs bitkisi

ABSTRACT

MS Thesis

CURRENT SITUATION, PROBLEMS AND SOLUTION RECOMMENDATIONS OF ORNAMENTAL PLANTS IN MERSIN

Zeynel Abidin AKSU

**The Graduate School of Natural and Applied Science of Siirt University
The Degree of Master of Science / Department of Horticulture**

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Arzu ÇIĞ

Co-Supervisor : Prof. Dr. Nalan TÜRKOĞLU

2020, 63 + ix Pages

The aim of this study is to identify the problems faced by the enterprises dealing with the production of ornamental plants in Mersin Province and its districts by supporting them with 2019 survey studies and to offer solutions to the problems.

Mersin Province and its districts are in a suitable location for growing ornamental plants for twelve months in the greenhouse and open field in terms of both climate and geographical location; The fact that the province has a large metropolitan area and a port that has the feature of entry and exit of plant products and a national-international production and marketing network due to the presence of its customs has caused the interest of the operators here to increase and create a commercial sub-sector.

Mersin Province has an advantageous position due to its climate structure, vegetation period, marketing opportunity, cheap and high quality cultivation. In order to express the position and importance of Mersin Province, statistical data obtained mostly from individuals, institutions and operators showed the current situation. The majority of the sector is established and operates with its own resources. The operators are generally willing to organize and stated that they will continue to produce ornamental plants and expressed their opinion to increase production. In addition, there is generally a family business organization in the region.

According to the determinations made, the majority of the manufacturing enterprises want to move their businesses further, grow them and increase the variety of production patterns. Production and trade potential were tried to be determined with official statistics. More cut flowers are produced in businesses, and the number of businesses for indoor and outdoor production and marketing is increasing.

Problems were identified through surveys, and the producers did not have enough technical knowledge, trained personnel, which we call qualified personnel, and they could not have enough organization because they could not communicate adequately with producer unions; It has been determined that they mostly cultivate with the methods they know, and although they seem open to agricultural innovation, they are closed to innovation because they cannot take enough risks.

Keywords: survey, solution suggestions, business, Mersin provinces and districts, current situation, problems, ornamental plant

1. GİRİŞ

Günümüz şartlarının oluşturduğu yoğun kentleşme insanların giderek daha çok doğadan kopmasına neden olmakla beraber, geçmişte insan yaşamının ortasında bulunan yeşil çevreye olan özlem devamlı artmaktadır. Süs bitkileri sektörü bu anlamda, özellikle kentleşmenin sürekli olarak arttığı bölgelerde insanoğlunun doğaya karşı olan özlemlerini giderme, insan psikolojisi yanında maddi ve manevi olarak sağladığı katkı dolayısıyla önemi sürekli artan ticari bir sektör durumuna gelmiştir. Süs bitkileri sektörü, her geçen yıl artan kapasitesi ve ürettiği katma değer ile başta Avrupa ülkeleri olmak üzere ülke ekonomilerine ciddi katkı sağlayan sektörlerden biri haline gelmiştir.

Dünyada küreselleşmenin etkisi sonucu ülkeler ekonomik yönden önemli ölçüde etkilenmiş, bunun yansıması sonucunda yapısal dönüşümlere neden olunmuştur. Bu dönemde ülkeler liberal politika stratejik yönlerini hayata geçirmişlerdir. Dışa kapalı ekonomik politikalarını hızla sermayeye açma ve diğer ülkelerle ekonomik ve ticari faaliyetlerde bulunarak önemli bir yenilenme sürecine girilmiştir (Kurnaz, 2014).

Türkiye, matematiksel konumu, pazar ülkelere yakınlığı, bitki örtüsü ve iklim çeşitliliği, yeraltı ve yerüstü kaynakları, özel konumu ve genç nüfusu vb. özellikleri ile üretim ve pazarlama açısından temel teşkil eden değerler bakımından birçok ülkeden avantajlıdır (Gülgün ve Yazıcı, 2016).

Ülkemizde süs bitkileri üretimi ticari olarak 1940’larda Yalova ve İstanbul civarında başlamıştır. Sektör özel girişimler ile önce Marmara Bölgesi’nde ve ardından 1970’lerde Ege Bölgesi’nde ve 1980’lerde Akdeniz Bölgesi’nde yayılarak gelişmiştir.

Süs bitkileri sektörü, 5553 Sayılı Tohumculuk Kanunu ve bu kanuna dayanarak, Avrupa Birliği mevzuatıyla uyumlu olarak hazırlanan “Süs Bitkileri ve Çoğaltım Materyallerinin Üretimi ve Pazarlamasına Dair Yönetmelik” kapsamında faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bu çalışmanın amacı süs bitkileri sektörünün Türkiye’nin Akdeniz Bölgesi’nde yer alan Mersin İlindeki süs bitkisi sektörünün yıllar içindeki gelişimini, üretimini, pazarlama sektörünü, mevcut durumunu ortaya çıkarmak; bu sektörün sorunlarını tespit edip çözümüne yönelik öneriler sunmaktır.

Mersin İli ve İlçelerinin gerek iklim, gerekse coğrafi açıdan süs bitkileri yetiştiriciliğine çok uygundur. Mersin İli büyük bir metropolitene ve bitkisel ürün giriş ve çıkış özelliği taşıyan limana ve gümrüklere sahip olması nedeniyle ulusal ve

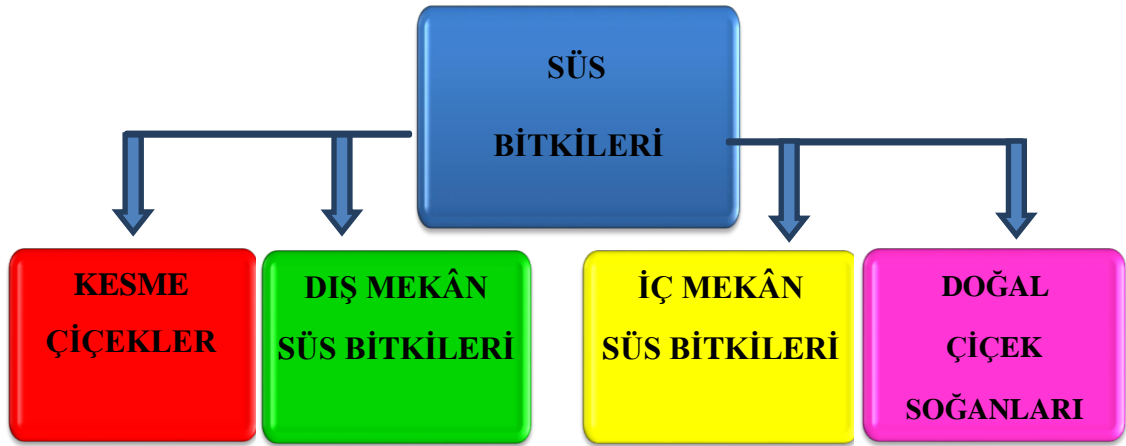
uluslararası alanda büyük avantaja sahiptir. Bu da sektöre ilginin artmasına sebep olmaktadır.

Söz konusu sektörün durum tespiti için süs bitkileri sektörü ile ilgili bildiriler, tezler, akademik makaleler, dergiler, raporlar, özel veya kamu kuruluşların hazırladıkları makaleler gözden geçirilmiştir. Sektörün ticari boyutunu, gelişimi yakın zamana ait mevcut durumunu dönemsel verilere dayanarak tespit edilmiştir. Çalışmalar Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Tarım ve Orman Bakanlığı (mülga Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı), Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü (BÜGEM), Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK), Mersin Büyükşehir Belediyesi, Mersin Ziraat Odası Başkanlığı ve diğer ulusal ve uluslararası kamu ve tüzel kişilerin veri tabanları, yıllık faaliyet raporları ve istatistiki verileri alınarak yürütülmüştür.

1.1 Süs Bitkilerinin Tanımı ve Sınıflandırılması

Klasik anlamda tanımlanacak olursa, süs bitkileri, insanların manevi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak yetiştirilen bitkilerdir. Bu tanıma göre bitkiler; çiçekleri, yaprakları, meyveleri ve formları ile görsel etkinlik sergileyen veya bu özellikleri ile ön plana çıkan ve süs amaçlı yetiştiriciliği yapılan bitkilerdir.

Süs bitkisi kullanım amaçlarına göre; kesme çiçekler, dış mekân süs bitkisi, iç mekân süs bitkisi ve çiçek soğanları olmak üzere 4 gruba ayrılmaktadır (Ay, 2009; Kazaz, 2012).

Kesme Çiçek: Sepet, buket, çelenk ve aranjmanlarda kullanılan çiçek, gonca, dal ve yapraklardır Bu bitkiler taze, kuru ya da ağartılmış şekillerde kullanılmaktadır (Kazaz, 2012).

İç Mekan Süs Bitkileri: İç mekânda kullanmak amacıyla saksı veya çeşitli kaplarda yetiştirilen ve pazarlanan bitki türlerini kapsamaktadır (Karagüzel ve ark., 2010; Kazaz, 2012).

Dış Mekân Süs Bitkileri: Dış mekânda pazar uygulamalarında kullanılmak üzere üretilip pazarlanan tür ve çeşitleri içermektedir. Ağaçlar, çalılar, mevsimlik tek ve çok yıllık bitkiler, yer örtücü olarak kullanılan diğer türler ve süs çimleri bu sınıf içinde değerlendirilmektedir (Karagüzel ve ark., 2010; Kazaz, 2012).

Çiçek Soğanları (Geofitler): Toprak üstü aksamaları olan yaprak, çiçek ve gövdesi ile yaşamsal faaliyetlerini tamamladıktan sonra canlılığını toprak altındaki soğan, yumru, korm veya rizom ile devam ettiren bitkilerdir. Çiçek soğanları; doğada kendiliğinden yayılış gösteren soğanlı süs bitkileri ve kültüre alınarak kullanılan soğanlı süs bitkilerini içermektedir. Çiçek soğanları ülkemizde genel olarak doğal çiçek soğanları olarak bilinmesine karşın dünyada çiçek soğanları adı altında sınıflandırılmaktadır. Çiçek soğanları aynı zamanda doğal ve kültür çiçek soğanları olmak üzere 2 gruba ayrılmaktadır. Doğal çiçek soğanları, doğada bulunan bazı bitki türlerinin yumru, rizom, pençe ve soğanlarını ifade etmektedir. Kültür çiçek soğanları ise, herhangi bir ıslah yöntemiyle ıslah edilmiş ve doğal türlerinden farklılaştırılmış olan yumru, rizom, pençe ve soğanları ifade etmektedir (Kazaz, 2012).

Ülkemizde geofitler üzerine çalışma yürüten kamuya ait araştırma merkezi bulunmaktadır. Yalova'da Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü arazisinde kurulan Geofit Araştırma Merkez'inde geofit koleksiyonları oluşturularak korunmaları ve üretilmeleri sağlanmakla birlikte çeşit geliştirme çalışmaları da yapılmaktadır. Ülkemiz ılıman iklim kuşağında dünyanın en zengin geofit koleksiyonuna sahiptir. Merkez'de bulunan koleksiyon bahçesinde sergilenen 1.000 tanesi yerli olmak üzere 1.200 geofit taksonu bulunmaktadır. Bunlardan yaklaşık 450 takson endemiktir.

İstanbul'da İl Özel İdaresinin Orman ve Su İşleri Bakanlığı (mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı) kullanımına tahsis ettiği arazi üzerinde 16 Nisan 2014 tarih ve 2014/6087 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Bitkisel Biyoçeşitlilik ve Geofit Araştırma Merkezi Müdürlüğü kurularak faaliyete geçmiştir. Merkez; bitkisel biyoçeşitliliğin tanıtılması ve korunması, geofit türlerinin ıslah edilerek ekonomik değere sahip yeni çeşitlerin sektöre kazanılmasına yönelik çalışmalarını sürdürmektedir.

Dünyada uluslararası ticarete konu olan tüm malların dış ticaret verilerinin karşılaştırılmasında kullanılan uluslararası gümrük ürün sınıflaması olan Armonize Sistem (HS) kullanılmaktadır. Armonize Sistemde "Bitkisel Ürünler" olarak adlandırılan 2. bölümün altında uyumu sağlanmış kodlama sistemine göre 06 kodlu süs bitkilerinin Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon Kodları (GTIP); çiçek soğanları 0601,

canlı bitkiler (iç mekân ve dış mekân süs bitkileri) 0602, kesme çiçekler 0603, yosunlar ve ağaç dalları için 0604 kodları gösterilmiştir (Tablo 1.1).

Tablo 1.1. Süs bitkilerinin gümrük tarife istatistik pozisyon kodları

GTİP No	Ürün Adı
06	Canlı ağaçlar ve diğer bitkiler, yumrular, kökler ve benzerleri, kesme çiçekler ve süs yaprakları
0601	Çiçek soğanı, yumru, yumrulu kök, küçük soğan, sürgün başı ve rizomlar
060110	Çiçek soğanı, yumru, yumrulu kök, küçük soğan vs. (dinlenme halinde)
060120	Çiçek soğanı, yumru, yumrulu kök, küçük soğan vs. (sürgün vermiş/çiçeklenmiş)
0602	Diğer canlı bitkiler (kökleri dâhil) çelikler, aşı kalem ve gözleri, mantar miselleri
060210	Köklendirilmemiş çelik ve aşı kalem gözleri
060220	Meyveleri/sert kabuklu meyveleri yenilen ağaçlar çalılar
060230	Rododendronlar ve açelyalar
060240	Güller
060290	Diğer canlı bitkiler, mantar miselleri
0603	Buket yapmaya elverişli veya süs amacına uygun kesme çiçek ve çiçek tomurcukları
060311	Güller (taze)
060312	Karanfiller (taze)
060313	Orkideler (taze)
060314	Krizantemler (taze)
060315	Zambaklar (<i>Lilium</i> spp.) (taze)
060319	Buket yapmaya elverişli diğer kesme çiçek ve tomurcuklar
060390	Buket yapmaya elverişli/kesme çiçek ve tomurcuklar (diğer hallerde)
0604	Buket yapmaya elverişli bitki yaprakları, dalları vb. diğer kısımları
060420	Buket veya süs yapmaya elverişli bitki yaprakları ve dalları (taze)
060490	Buket veya süs yapmaya elverişli bitki yaprakları ve dalları (taze olmayan)

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (<http://www.gtb.gov.tr>) GTIP 2014 esas alınmıştır

1.2 Süs Bitkilerinin Dünyadaki Mevcut Durumu

1.2.1 Dünya Süs Bitkilerinin Tarihi

İnsanlar yerleşik hayata geçmeden önce yanlarında taşıyabildikleri birtakım süs araç gereçlerine merak duymuş ve bunlara birtakım değerler yükleyerek kullanmışlardır. Bu bitkilerden değerli olanlara karşı yerleşik hayatta besin olarak kullanımın yanında ilgi çekmek amaçlı kullanılanlar olmuştur. Daha önceleri tarımsal amaçlı kültüre alınan bitkiler ileri zamanlarda süs amaçlı olarak da kullanılmaya başlanmıştır.

Süs bitkilerinin kesin tarihini belirli dönemlerde incelemek doğru olmamakla birlikte geçmiş zamanlarda bir güzellik objesi olarak kullanımının yanında bahçelerin sanat formu olarak şekillendirilmesinde, felsefi ve dini inanışlarının ifade edilmesinde, medeniyetlerin varoluşu kadar eski bir zamana uzanmaktadır (Jaggi, 2013; Baktır, 2013). M.Ö. 2000'li yıllarında bazı yabancı kasımpatı formları kültüre alınmış ve bu

formlardan önemli gelirler elde etmişlerdir. Tarihsel süreçle kullanılan süs amaçlı bitkilere ilişkin görsel veya yazılı olarak izler veya işaretleri Mezopotamya, Mısır, Roma, Maya, İslam, Türk-İslam, Rönesans, Yeni ve Yakın Çağ uygarlıklarında rastlamak mümkündür (Brethour ve ark., 2007; Sönmez, 2012; MARKA, 2013).

Bazı kültürlerde farklı anlamlar içeren bitki türleri ülkeden ülkeye geleneklerine bağlı olarak olumlu veya olumsuz mesajlar içerebilmektedir. Örneğin Avrupa ülkelerinde cenaze merasimlerinde kullanılan karanfil, Çin'de soyluların çok eski zamanlarda kullandığı bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşmenin etkisiyle buket kırmızı gülün anlamını daha önce bilmeyen ülkelerde bile aynı anlamda kullanılmaya başlanmıştır. Bu, sektörün endüstrileşmenin etkisinden tüketici davranışlarına kadar küreselleşme doğrultusunda etkilendiğini göstermektedir. Bir başka örnekte çiçeğin önemini bazen nerelere vardığını açıklayabiliriz: Budistler 8 Nisan Buda'nın doğum gününü 'Çiçek Bayramı' olarak kutlamaktadır.

Kesme çiçeğin kullanıldığını belirten tek kanıt; M.Ö. 2000'li yıllarda ölümlerin gömüldüğü mekânlardan çiçek taçları ve polenlerinin çıkarılmasıdır. Mısırlılar ise M.Ö. 1000'li yıllarda başlarına çiçekten taçlar takıp, kavanozlara su zambağı ve nilüfer çiçekleri koyuyorlardı. Yunanlılar tören ve festivaller için çiçek taçları yapıyorlardı. Romalılar da çiçeği Yunanlılara benzer kullanıyor, ayrıca şöenlerde yerleri gül yapraklarıyla kaplıyorlardı. Yunanlı ve Romalılar'ın dışında Çin ve Kore'deki Budist rahipler de çiçek düzenlemenin inceliklerini ve çeşitlerini ele alıyorlardı. Bu düzenlemeler Japonya'da daha da ileri taşınarak Kadō (ikebana); kelime anlamıyla 'yaşayan bitki materyallerinin düzenlenmesi' ile toplum hayatında yer edinmiştir. O zamandan bu zamana çiçekler insan hayatının her anının bir parçası haline gelmiştir.

Bitkilerin süs bitkisi olarak kullanılması amacıyla kültüre alınıp yetiştirilmesi çok eski zamana kadar uzanmasına karşın, süs bitkilerin dünyada önemli sektör haline gelmesi 20. yüzyılın başında başlar. Süreç içinde ticari süs bitkisi yetiştiriciliği, ABD'de New York, İngiltere'de Londra, Almanya'da Berlin, Fransa'da Paris, Hollanda'da Amsterdam, Japonya'da Tokyo yakınlarında, ağırlıklı kesme çiçek olarak başlayarak, iç ve dış mekân süs bitkileri gibi faaliyet alanlarına doğru hızla genişleyerek büyüme göstermiştir (Lawson, 1996).

II. Dünya Savaşı'yla birlikte süs bitkilerinde sektörel büyümeyle beraber araştırma geliştirme faaliyetleri de duraklama dönemine girmiş, sektör tüm dünyada neredeyse durma noktasına gelmiştir. Savaşın sonras süs bitkileri alt sektöründeki gelişmeler 1950'li yıllarda yeniden hız kazanmış, üretim alanları genişleyerek gelişmiş

ülkelerin iklim koşullarının uygun olmasıyla bu bölgelere doğru yayılım göstermiştir. Gelişmeler ile süs bitkileri alt sektörü de aynı zamanda ekonomik boyut olarak kazanç oluşturmuş ve Amerika kıtasında ABD ve Kanada; Avrupa kıtasındaki Almanya, İngiltere, Hollanda, Fransa ve İtalya; Asya kıtasında Japonya bu sektörde en gelişen ülkeler olup aynı zamanda en önemli pazarlar konumuna gelmiştir (Karagüzel ve ark., 2010).

Bu yıllardan itibaren uygun iklim koşulları ve ucuz iş gücüne sahip ülkeler, kesme çiçek üretimi ve ihracat faaliyetleriyle uluslararası ticarete yerini almaya başlamış olup, bu alanı iç mekân (saksılı) süs bitkileri izlemiştir. Her iki üretimin temel özelliği piyasaya tüketilebilir ve yeniden satın alınma ihtiyacı duyulan ürünler sunması, özellikle kesme çiçek ürünlerinde sınırlar arası ticarete daha az sınırlayıcı uygulama ve ürünlerin taşınmasının nispeten kolay olmasıdır. Bu nedenle günümüzde de %50'den fazlası kesme çiçekler olmak üzere uluslararası süs bitkileri ticaretinin yaklaşık %80'ini bu faaliyet alanlarının ürünleri oluşturmaktadır.

1960 ve 1970'li yıllar, başta kesme çiçekler olmak üzere dünya süs bitkileri üretim ve ticaretinde dönüşümlerin başladığı yıllardır. Bu yıllarda; başta İsrail olmak üzere (Malter, 1995) bazı ülkeler iklim ile ucuz işgücü avantajlarını kullanarak kesme çiçekte ihracata yönelik üretim çalışmalarına ve ürettikleri ürünleri ağırlıklı Hollanda olmak üzere diğer ülkelere ihraç etmeye başlamışlardır. İsrail'i Amerika kıtasında Kolombiya izlemiş ve kesme çiçekte Amerika pazarını büyük ölçüde elinde tutmaya başlamıştır (Lawson, 1996). 1980'li yıllarda aynı üretim politikasını uygun iklim avantajlarına sahip Güney Afrika, Kenya, Tayland ve Ekvator gibi ülkeler izlemeye başlamış ve ihracata yönelik üretimleri hızla artmıştır. 1985'ten sonra bu ülkelere Uganda gibi bazı Afrika ülkeleri ile Türkiye eklenmiştir (Karagüzel ve ark., 2010). 1990 yıllarında ABD, Japonya ve Batı Avrupa ülkeleri kesme çiçek ve saksılı süs bitkilerinde önemli pazar haline gelmiştir. Bunları Endonezya ve Çin izlemiştir (Lawson, 1996).

Ancak 1990 yılından sonra başta kesme çiçek sektöründe yaşanan krizle başta Hollanda olmak üzere gelişmiş ülkeler üretim bölgelerini iklimi koşullarının uygun ve işgücü maliyetleri düşük olması nedeniyle Afrika (Kenya), Asya ve Güney Amerika (Kolombiya) gibi ülkelere kaydırmış (Lawson, 1996) ve üretimlerinin önemli bir bölümünü kendi işletmeleri aracılığıyla bu ülkelerde yapıp kendi pazarları ve pazarlama kanallarına sunmaya başlamışlardır (Karagüzel ve ark., 2010). Yaşanan krizin Hollanda'da kesme çiçek sektörünü olumsuz etkilemesi, Kolombiya ve Hollanda dışında diğer ülkelerin sürekli ABD'ye kesme çiçek ithalatı yapması, bu iki ülkeyi yeni

arayışlara itmiş ve bunun sonucunda iç mekân süs bitkileri üretimi yapmalarına yöneltmiştir (Lawson, 1996). Bu gelişmeler neticesinde Hollanda, 1990 yılları itibariyle iç mekân süs bitkileri ihracatının neredeyse yarısını karşılayacak duruma gelmiş ve bu ülkeyi Belçika, Almanya ve Danimarka izlemektedir (Malter, 1995). 1980'li yıllarda ithalatını artıran ABD'de iç mekân süs bitkisi yetiştiriciliği üretiminde artışlar gözükmiştir (Lawson, 1996). Bunun sonucunda kesme çiçek yetiştiriciliğinin, üretim bölgelerinin ekolojik ve işgücü maliyetinin uygun olduğu ülkelere taşınmasıyla, gelişmiş ülkeler hem birim alanında verimi yüksek hem de kaliteli üretimin yanında ileri teknoloji kullanımına sevk edilerek yeni ürün üretimine yönelmişlerdir.

Tüketicinin ihtiyacı olan ürün çeşitliliği, kalite ve hasat sonrası yaşam süresi (vazo ömrü) süs bitkileri sektörünün önemli bir faktör haline gelmesinde etkin bir rol oluşturmuştur. Süs bitkilerinin uluslararası taşınması sırasında, ürünlerin hastalık ve zararlarından arı olmasına yönelik bitki sağlık sertifikası zorunlu hale getirilerek, ithalata kota getirilmeye başlanmıştır.

1990 yılında süs bitkilerinin ekonomik değeri 50 milyar \$'ın üzerinde bir değere sahip olarak içlerinde en büyük payı 24.7 milyar \$ ile kesme çiçekler almıştır. Bunu 14.3 milyar \$ ile saksılı süs bitkileri, 900 milyon \$ ile çiçek soğanları izlemiştir (Malter, 1995). Hollanda 1955 yılında dünya çiçek soğanları pazarında %55'lik olan payını 1992 yılında %13'e düşürmesiyle yaklaşık olarak %24 oranında azalma meydana gelmiştir. (Malter, 1995). Aynı dönemde Hollanda kesme çiçek ve saksılı süs bitkisi pazar payını %37'den %76'ya arttırırken, ABD ise toplam süs bitkileri satış değerinin %22'sini saksılı süs bitkileri ile doldurmuştur. Kesme çiçek ve saksılı süs bitkilerinin talebindeki artış sebebi pazarlama stratejilerinden kaynaklanmıştır. Yıllarla beraber yeni ülkelerin sektöre girmesiyle üretim ve değeri artan bir değer oluşturulmuş ve günümüzde önemli tarım kolları haline gelmiştir.

Dünyadaki süs bitkileri sektörünün 2009-2017 yılları arasındaki üretim alanı %17.75 oranında artış göstererek 1 milyon 788 bin 567 ha alanda üretim gerçekleşirken, yine aynı yıllar arasında üretim değeri %46.44 oranında artarak 65 milyar 208 milyon 50 bin euro olarak karşımıza çıkmıştır. Süs bitkisinin ürün grupları içerisinde üretim alanı bakımından en yüksek pay dış mekân süs bitkisi (1 milyon 96 bin 833 ha) olurken, üretim değeri bakımından ise en yüksek payı kesme çiçek+iç mekân süs bitkileri (35 milyar 500 milyon euro) olduğu karşımıza çıkmaktadır. 2018 yılı verisinde dünya süs bitkileri ihracatı 22 milyar 331 milyon 15 bin dolar olup; en büyük pay olarak %47.90 ile Hollanda olduğu, aynı yıl içerisinde dünya süs bitkileri ithalatı 20 milyar 970 milyon

67 bin dolar olduğu ve en büyük payları ise ; %16.20 ile Almanya, %11.96 ile Hollanda ve %11.61 ile ABD almıştır (Kazaz ve ark., 2020).

1.2.2 Dünya Süs Bitkileri Üretim Alanı

Dünyada geleneksel üretimin yanında, süs bitkileri üretimi için gelişmiş olan ve bu alt sektöre artan ilginin artması sonucu üretim alanında sürekli artış olmaktadır (Hekimoğlu ve Altındağ, 2016).

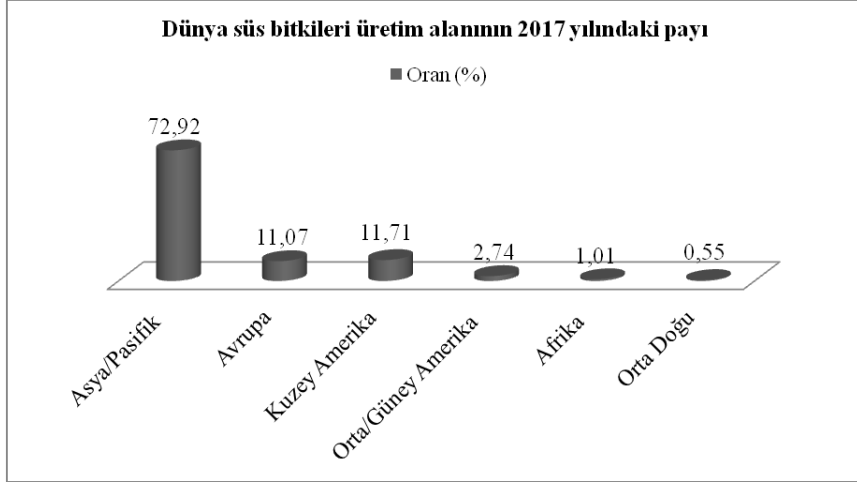
Hollanda, ABD, Japonya, İtalya gibi ülkelerin geleneksel üretim yerleri yanında, Afrika ve Latin Amerika gibi ülkelerde de üretim çok hızlı artış göstermektedir. Süs bitkileri üretiminde, iklim koşulları ve işgücü avantajlarının oluşması ile son yıllarda Kolombiya, Ekvator, Etiyopya ve Kenya gibi ülkeler dünyanın en önemli kesme çiçek üreticisi ve ihracatçısı konumuna gelmişlerdir. Geleneksel merkezlerde ise üretim alanları yerinde saymakta veya azalmakla birlikte, verimlilik oranında artışa gidilmeye başlanmıştır. Süs bitkilerine olan talep dünyada sürekli artış eğilimindedir (Bağdatoğlu, 2018).

2009-2017 yılları arasında dünyada süs bitkileri üretim alanı %17.75 oranında artarak 2017 yılı itibariyle 1 milyon 778 bin 567 ha alanda üretim yapıldığı, kıtalar arasında en yüksek paya sahip %72.92 ile Asya/Pasifik kıtası 1 milyon 304 bin 236 bin ha üretim alanı ile birinci sırada yer alırken; onu %11.71 payla 209 bin 462 ha alandaki üretimle Kuzey Amerika kıtası takip etmektedir (Tablo 1.2).

Tablo 1.2. Dünya süs bitkileri üretim alanının kıtalara göre değişimi

Kıtalar	Ürün Grupları						Süs Bitkileri		Pay 2017 (%)	Değişim (2009-2017) (%)
	Kesme Çiçek ve İç Mekân Süs Bitkileri (ha)		Dış Mekân Süs Bitkisi (ha)		Çiçek Soğanları (ha)		Toplam Alan (ha)			
	2009	2017	2009	2017	2009	2017	2009	2017	Alan (%)	Alan (%)
Avrupa	48.705	60.000	99.970	115.000	30.328	23.000	179.003	198.000	11,07	10,61
Orta Doğu	4.026	6.200	1.968	3.626	54	43	6.048	9.869	0,55	63,18
Afrika	7.604	18.000	-	-	-	-	7.604	18.000	1,01	136,72
Asya/Pasifik	523.829	486.600	449.690	814.633	5.363	3.003	978.882	1.304.238	72,92	33,24
Kuzey Amerika	21.067	30.200	203.346	176.741	2.472	2.521	226.885	209.462	11,71	-7,68
Orta ve Güney Amerika	97.152	49.000	23.417	-	-	-	120.569	49.000	2,74	-59,36
Toplam	702.383	650.000	778.391	1.110.000	38.217	28.587	1.518.991	1.788.567	100	17,75

Kaynak: Kazaz ve ark., 2020; AIPH ve Union Fleurs, 2010-2018

Şekil 1.1. Dünya süs bitkileri üretim alanının kıtalara göre 2017 yılındaki payı
Kaynak: Kazaz ve ark., 2020; AIPH ve Union Fleurs, 2010-2018

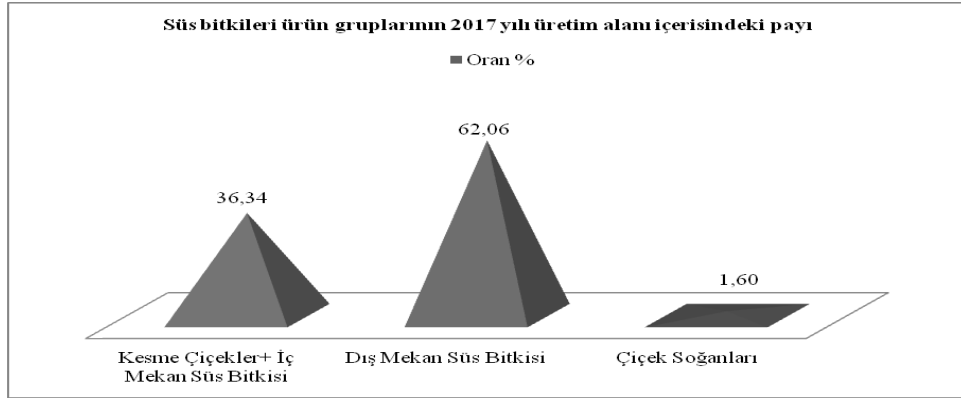
Süs bitkilerinin 2017 yılı üretim alanı payı incelendiğinde; %72,92 ile Asya/Pasifik kıtası birinci olurken, onu %11,71 ile Kuzey Amerika kıtası ikinci, %11,07 ile Avrupa kıtası üçüncü sırada yer almaktadır (Şekil 1.1).

Süs bitkisi ürün grupları içerisinde üretim alanına en fazla dış mekân süs bitkileri (1,100.000 ha) grubu sahip iken, sırasıyla (650,000 ha) ile kesme çiçek+iç mekân süs bitkisi, son olarak (28,567 ha) ile çiçek soğanları izlemektedir. Bu bitki ürünleri içerisinde (2009-2017) yılları arasında en fazla artış (%42,6) dış mekân süs bitkilerinde yaşanırken, (%25,25) çiçek soğanları ve (%7,45) kesme çiçek+iç mekân süs bitkilerinde azalma meydana gelmiştir (Tablo 1.3).

Tablo 1.3. Dünya süs bitkileri üretim alanlarının ürün gruplarına ve yıllara göre değişimi

Ürün Grubu	Yıllar (ha)							Pay 2017 (%)	Değişim (2009-2017) (%)
	2009	2012	2013	2014	2015	2016	2017		
Kesme Çiçek ve İç Mekân Süs Bitkileri	702,383	652,000	620,000	620,000	650,000	654,861	650,000	36,34	-7,45
Dış Mekân Süs Bitkileri	778,391	892,939	1,040,000	1,069,000	1,070,000	1,096,833	1,110,000	62,06	42,6
Çiçek Soğanları	38,217	28,428	28,828	29,734	30,066	26,590	28,567	1,60	-25,25
Toplam	1,518,991	1,573,367	1,688,828	1,718,734	1,750,066	1,778,284	1,788,567	100	17,75

Kaynak: Kazaz ve ark., 2020; AIPH ve Union Fleurs, 2010-2018

Şekil 1.2. Dünya süs bitkileri ürün gruplarının 2017 yılı üretim alanı içerisindeki payı
Kaynak: Kazaz ve ark., 2020; AIPH ve Union Fleurs, 2010-2018

Süs bitkileri ürün gruplarının 2017 yılı üretim alanı payı incelendiğinde; %62,06 ile dış mekan süs bitkisi, %36,34 ile kesme çiçekler+iç mekan süs bitkileri ve %1,60 ile de çiçek soğanları yer almaktadır (Şekil 1.2).

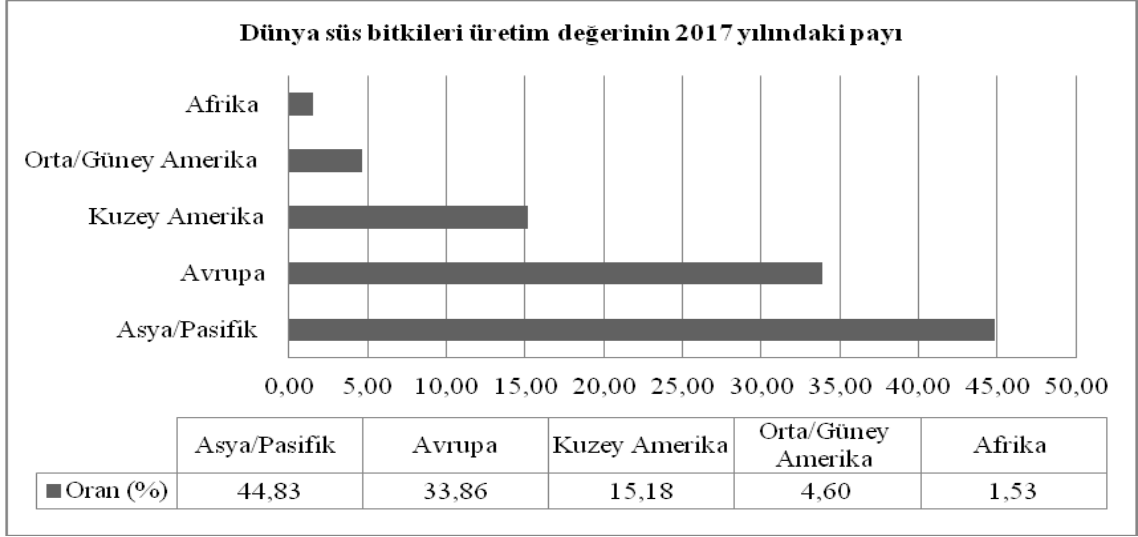
1.2.3 Dünya Süs Bitkileri Üretim Değeri

Süs bitkileri üretim değeri dünyada son 9 yılda %46,44 oranında artış görerek 2017 yılında 65 milyar 208 milyon 500 bin euro yükselmiştir. %48,83 payla Asya/Pasifik kıtası (29 milyar 233 milyon euro) en fazla üretim değerine sahiptir. %33,86 ile ikinci sırada Avrupa kıtası (22 milyar 76 milyon euro) gelmektedir (Tablo 1.4).

Tablo 1.4. Dünya süs bitkileri üretim değerinin kıtalara göre değişimi

Kıtalar	Ürün Grupları (x milyon Euro)						Süs Bitkileri Toplam Alan (ha)		Pay 2017 (%)	Değişim (2009-2017) (%)
	Kesme Çiçek ve İç Mekan Süs Bitkileri (ha)		Dış Mekân Süs Bitkisi (ha)		Çiçek Soğanları (ha)					
	2009	2017	2009	2017	2009	2017	2009	2017	Alan (%)	Alan (%)
Avrupa	10.843	11.000	5.581	10.500	573,5	576,5	16.997,50	22.076,50	33,86	29,88
Orta Doğu	220	-	-	-	8	-	228	-	-	-
Afrika	634	1.000	-	-	-	-	634	1.000,0	1,53	57,73
Asya/Pasifik	7.608	15.000	3.962	14.156	102,77	77	11.672,27	29.233,0	44,83	150,45
Kuzey Amerika	5.450	5.500	8.107	4.344	-	55	13.557	9.899,0	15,18	-26,98
Orta ve Güney Amerika	1.441	3.000	-	-	-	-	1.441	3.000,0	4,60	108,19
Toplam	26.196	35.500	17.650	29.000	683,77	708,5	44.529,77	65.208,50	100	46,44

Kaynak: Kazaz ve ark., 2020; AIPH ve Union Fleurs, 2010-2018

Şekil 1.3. Dünya süs bitkileri üretim değerinin 2017 yılındaki payı

Kaynak: Kazaz ve ark., 2020; AIPH ve Union Fleurs, 2010-2018

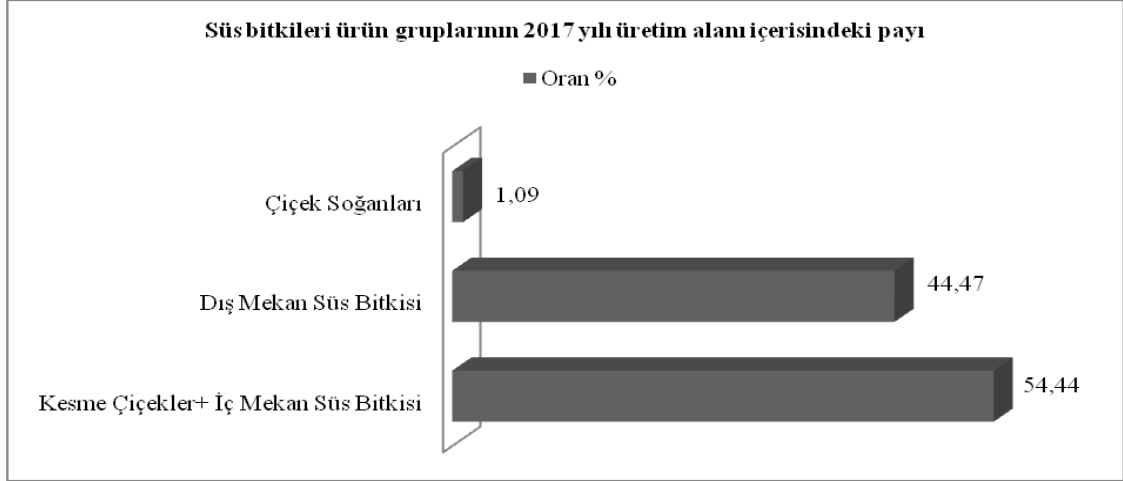
Süs bitkilerinin 2017 yılı üretim değeri payı incelendiğinde; %44,83 ile Asya/Pasifik ilk sırada yer alırken, onu %33,86 ile Avrupa, %15,18’le Kuzey Amerika takip etmektedir (Şekil 1.3).

Dünya süs bitkisi ürün grupları içerisinde üretim değeri en yüksek %54,44 ile kesme çiçek+iç mekân süs bitkisinin olurken, sırasıyla %44,47 ile dış mekân süs bitkileri, %1,09 ile çiçek soğanları izlemektedir. Bu bitki ürünleri içerisinde (2009-2017) yılları arasında en fazla değişim (%64,31) dış mekan süs bitkisi grubunda yaşanırken, (%35,52) kesme çiçek+iç mekan süs bitkisi, (%3,62) çiçek soğanlarında artış meydana gelmiştir (Tablo 1.5).

Tablo 1.5. Dünya süs bitkileri üretim değerinin ürün gruplarına ve yıllara göre değişimi

Ürün Grubu	Yıllar (x milyon Euro)							Pay	Değişim
	2009	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2017 (%)	(2009-2017) (%)
Kesme Çiçek ve İç Mekân Süs Bitkileri	26.196	26.500	28.500	28.000	32.000	30.000	35.000	54,44	35,52
Dış Mekân Süs Bitkileri	683.77	681,77	723,77	676,7	708,5	735,5	708,5	44,47	64,31
Çiçek Soğanları	17.650	20.352	21.057	21.407	21.000	23.000	29.000	1,09	3,62
Toplam	44.529,77	47.533,77	48.280,77	50.083,7	53.708,5	53.735,5	64.708,5	100	17,75

Kaynak: Kazaz ve ark., 2020; AIPH ve Union Fleurs, 2010-2018

Şekil 1.4. Dünya süs bitkileri ürün gruplarının 2017 yılı üretim değeri içerisindeki payı
Kaynak: Kazaz ve ark., 2020; AIPH ve Union Fleurs, 2010-2018

Süs bitkileri ürün gruplarının 2017 yılı üretim değeri içerisinde %54,44'le kesme çiçekler+iç mekan süs bitkileri, %44,47'le dış mekan süs bitkisi, %1,09 ile çiçek soğanları izlemektedir (Şekil 1.4).

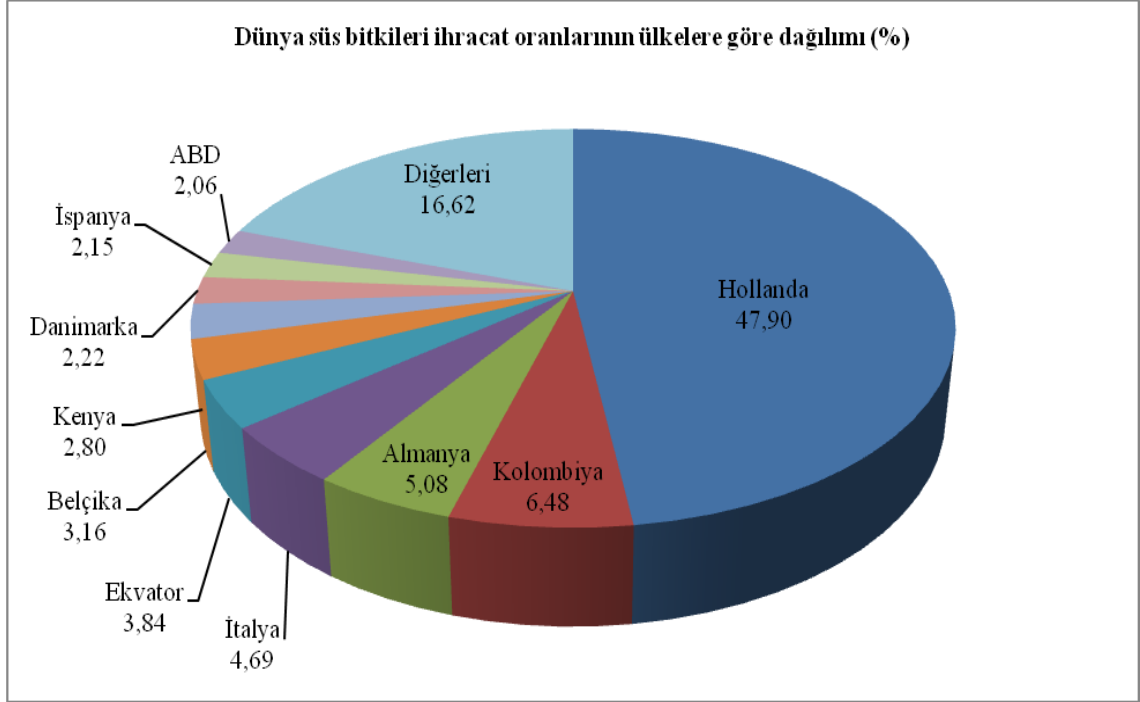
1.2.4 Dünya Süs Bitkileri İhracatı ve İthalatı

2009-2018 yılları arasındaki dünyadaki süs bitkileri ihracat düzeyi artış eğilimi içerisinde yer almaktadır. Son 10 yılda %14,40 2018 yılında 22 milyar 331 milyon 15 bin dolara ulaşmıştır. Dünya ülkeleri arasında Hollanda %47,90 pay ve 10 milyar 697 milyon 334 bin dolarla ihracatta lider durumundadır (Tablo 1.6).

Tablo 1.6. Dünya süs bitkileri ihracatının yıllara ve ülkelere göre değişimi

Ülkeler	İhracat Değeri (x 1.000 \$)						Yüzdelerik Dilim (2018) (%)	Değişim (2009-2018) (%)
	2009	2014	2015	2016	2017	2018		
Hollanda	10.287.430	10.966.397	9.189.913	9.732.874	10.137.050	10.697.334	47,90	3,98
Kolombiya	1.055.750	1.386.108	1.308.583	1.328.138	1.417.127	1.447.877	6,48	37,14
Almanya	886.850	1.113.281	941.209	1.012.532	1.057.083	1.135.374	5,08	28,02
İtalya	806.380	882.001	772.899	833.914	939.416	1.047.220	4,69	29,87
Ekvator	549.050	922.210	824.453	806.932	890.537	858.623	3,84	56,38
Belçika	791.570	901.961	592.923	603.055	605.973	706.056	3,16	-10,80
Kenya	479.400	621.599	527.756	555.814	595.627	625.784	2,80	30,53
Danimarka	615.810	58.515	464.315	476.830	491.731	496.509	2,22	-19,37
İspanya	281.910	396.544	316.596	360.082	409.098	480.799	2,15	70,55
ABD	405.440	421.387	411.245	427.109	447.246	460.216	2,06	13,51
Kanada	264.770	333.455	346.062	366.272	392.366	423.506	1,90	59,95
Çin	188.270	409.950	299.686	330.000	338.468	379.741	1,70	101,70
Etiyopya	150.590	198.701	217.502	216.156	221.928	267.291	1,20	77,50
Polonya	145.420	148.325	136.093	135.115	141.191	225.611	1,01	55,14
Tayvan	113.290	206.076	195.574	194.317	20.384	217.554	0,97	92,03
Fransa	207.380	179.799	148.366	154.174	165.214	197.711	0,89	-4,68
Diğerleri	2.290.960	3.029.209	2.295.486	2.414.857	2.765.473	2.663.809	11,93	16,27
TOPLAM	19.520.270	22.027.193	18.849.568	19.813.056	20.894.721	22.331.015	100	14,40

Kaynak: Kazaz ve ark., 2020; AIPH ve Union Fleurs, 2010-2018

Şekil 1.5. Dünya süs bitkileri ihracatının ülkelere göre 2018 yılındaki payı
Kaynak: Kazaz ve ark., 2020; AIPH ve Union Fleurs, 2010-2018

2018 yılı dünya süs bitkileri ihracatında yer alan ülkelerin pay dağılımındaki ilk 5 ülke sırasıyla; %47,90 Hollanda, %6,48 Kolombiya, %5,08 Almanya, %4,69 İtalya ve %3,84 Ekvator yer almaktadır (Şekil 1.5).

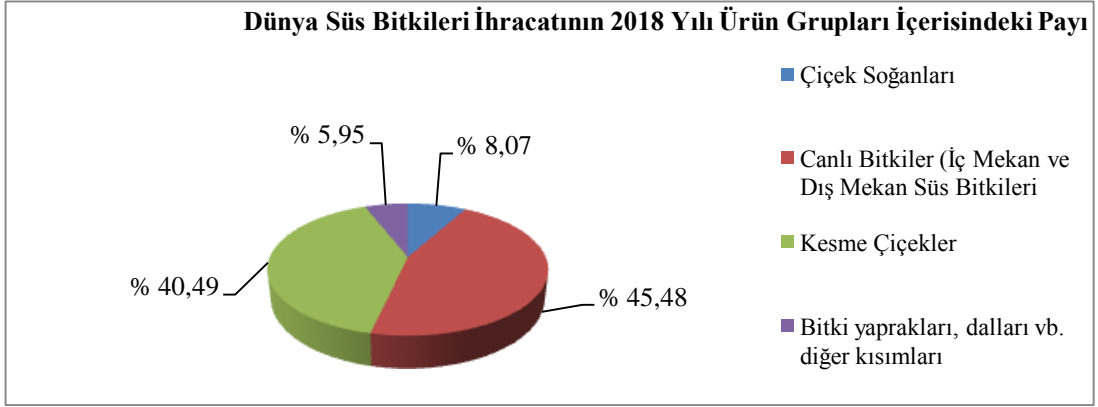
Dünya ihracatındaki süs bitkilerinin ürün gruplarına göre ele alındığında; %45,48’lik pay ve 10 milyar 116 milyon 162 bin dolar değerle canlı bitkiler (iç mekan ve dış mekan süs bitkisi) lider durumda yer alırken bir diğer ürün grubu olan %40,49’luk pay ve 9 milyar 6 milyon 581 bin dolar ile kesme çiçekler takip etmektedir (Tablo 1.7).

Tablo 1.7. Dünya süs bitkileri ihracatının ürün grupları ve yıllara göre değişimi

Ürün Grubu	Yıllar (x 1.000 \$)					Pay 2018 (%)	Değişim (2014-2017) (%)
	2014	2015	2016	2017	2018		
Çiçek Soğanları (GTİP NO: 0601)	1.989.742	1.652.278	1.714.514	1.778.675	1.795.454	8,07	-9,76
Canlı Bitkiler (İç Mekân ve Dış Mekân Süs Bitkileri) (GTİP NO: 0602)	9.389.967	8.015.282	8.437.738	9.138.733	10.116.162	45,48	7,73
Kesme Çiçek (GTİP NO: 0603)	9.322.109	7.968.352	8.344.731	8.631.511	9.006.581	40,49	-3,38
Bitki yaprakları, dalları vb. diğer kısımları, yeşillikler, süs amaçlı yosun ve likenler (GTİP NO: 0604)	1.173.613	1.094.705	1.151.796	1.147.833	1.323.318	5,95	12,76

Kaynak: Kazaz ve ark., 2020; AIPH ve Union Fleurs, 2010-2018

Şekil 1.6. Dünya süs bitkileri ihracatının 2018 yılı ürün grupları içerisindeki payı
Kaynak: Kazaz ve ark., 2020; AIPH ve Union Fleurs, 2010-2018

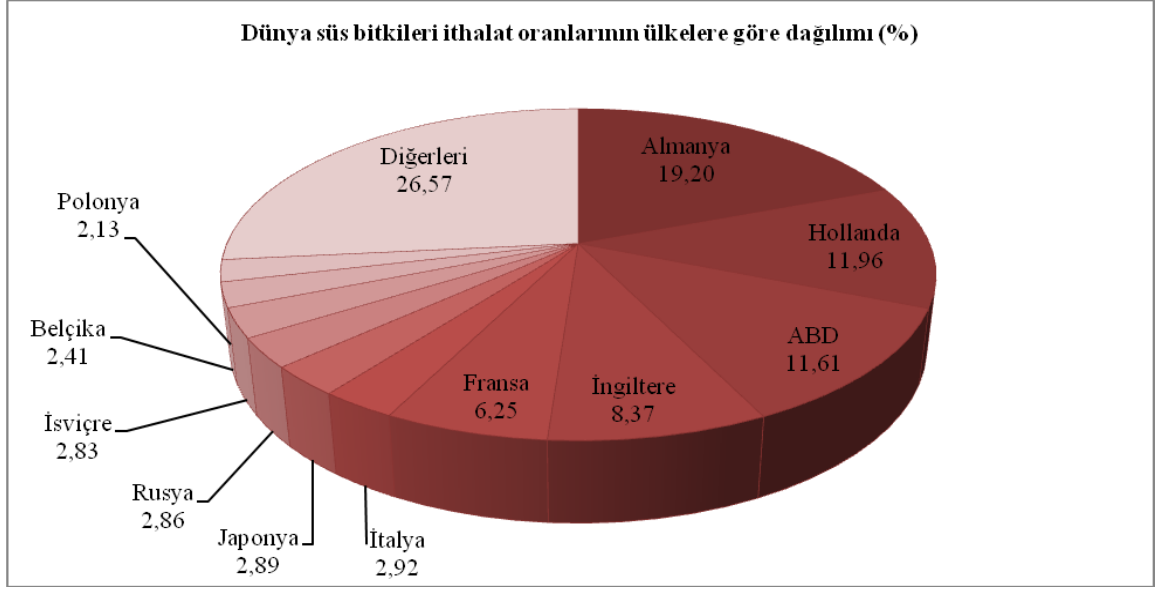
Dünya süs bitkileri ihracatının 2018 yılı ürün grupları payı içerisinde %45,48 canlı bitkiler (iç mekân ve dış mekân süs bitkisi), %40,49 kesme çiçek, %8,07 çiçek soğanları ve %5,95 bitki yaprakları, dalları vb. diğer kısımları oluşturmaktadır (Şekil 1.6).

2009-2018 yılları arasındaki dünyadaki süs bitkileri ithalat düzeyi %20,02 oranında artmıştır. Süs bitkileri ithalatı 2018 yılında 20 milyar 970 milyon 67 bin dolara ulaşmıştır. Dünya ülkeleri arasında Almanya %16,20 oranı ve 3 milyar 397 milyon 781 bin dolarla ithalatta ilk sırada yer alırken; %11,96 oranı ile Hollanda ve %11,61 oranı ile ABD takip etmektedir (Tablo 1.8).

Tablo 1.8. Dünya süs bitkileri ithalatının yıllara ve ülkelere göre değişimi

Ülkeler	İthalat Değeri (x 1.000 \$)						Yüzdelerik Dilim (2018) (%)	Değişim (2009-2018) (%)
	2009	2013	2014	2015	2016	2017		
Almanya	3.521.590	3.511.409	2.951.689	3.031.900	3.212.927	3.397.781	19,20	-3,52
Hollanda	1.902.550	2.118.742	2.153.110	2.262.071	2.356.822	2.508.541	11,96	31,85
ABD	1.578.540	1.967.406	2.011.797	2.164.141	2.277.851	2.435.236	11,61	54,27
İngiltere	1.475.850	1.839.178	1.631.478	1.591.902	1.550.552	1.755.015	8,37	18,92
Fransa	1.533.560	1.291.949	1.107.016	1.152.602	1.212.337	1.311.068	6,25	-14,51
İtalya	661.270	662.922	592.637	580.014	619.597	611.748	2,92	-7,49
Japonya	542.930	605.622	553.32	582.834	585.911	606.016	2,89	11,62
Rusya	662.610	850.405	718.032	577.756	567.911	599.095	2,86	-9,59
İsviçre	531.320	632.818	547.920	557.080	560.400	593.951	2,83	11,79
Belçika	651.670	680.933	393.233	443.315	446.282	504.855	2,41	-22,53
Polonya	294.910	315.172	262.805	262.146	300.924	446.202	2,13	51,30
Avusturya	439.710	482.474	399.933	360.176	381.643	440.046	2,10	0,08
Kanada	341.950	403.177	382.658	376.65	409.256	423.976	2,02	23,99
Belarus	-	44.784	42.208	116.617	262.319	377.309	1,80	-
Danimarka	310.950	335.55	314.194	329.464	337.245	362.373	1,73	16,54
İsveç	283.080	346.959	264.335	274.594	288.344	300.436	1,43	6,13
Diğerleri	2.740.250	4.033.031	3.939.508	4.068.961	4.155.316	4.296.419	20,49	56,79
TOPLAM	17.472.740	19.742.197	17.670.345	18.238.956	19.263.288	20.970.067	100	20,02

Kaynak: Kazaz ve ark., 2020; AIPH ve Union Fleurs, 2010-2018

Şekil 1.7. Dünya süs bitkileri ithalatının ülkelere göre 2018 yılındaki payı
Kaynak: Kazaz ve ark., 2020; AIPH ve Union Fleurs, 2010-2018

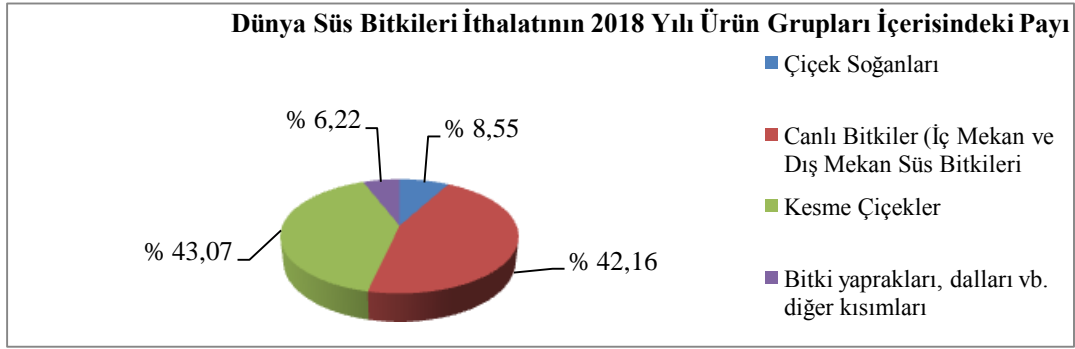
2018 yılı dünya süs bitkileri ithalatında yer alan ülkelerin pay dağılımındaki ilk 5 ülke sırasıyla; %19,20 Almanya, %11,96 Hollanda, %11,61, ABD, %8,37 İngiltere ve %6,25 Fransa yer almaktadır (Şekil 1.7).

Dünya ithalatındaki süs bitkilerinin ürün gruplarına göre ele alındığında; %43,07'lik pay ve 8 milyar 876 milyon 260 bin dolar değerle kesme çiçekler yer alırken bir diğer ürün grubu olan %42,16'lık pay ve 8 milyar 688 milyon 685 bin dolar ile canlı bitkiler (iç mekan ve dış mekan süs bitkisi) takip etmektedir (Tablo 1.9).

Tablo 1.9. Dünya süs bitkileri ithalatının ürün grupları ve yıllara göre değişimi

Ürün Grubu	Yıllar (x 1.000 \$)					Pay 2018 (%)	Değişim (2014-2017) (%)
	2014	2015	2016	2017	2018		
Çiçek Soğanları (GTİP NO: 0601)	1.796.355	1.587.703	1.551.524	1.672.109	1.760.935	8,55	-1,97
Canlı Bitkiler (İç Mekân ve Dış Mekan Süs Bitkileri) (GTİP NO: 0602)	7.778.225	6.938.944	7.181.778	7.830.516	8.688.685	42,16	11,71
Kesme Çiçek (GTİP NO: 0603)	8.552.540	7.679.501	7.780.355	8.165.542	8.876.260	43,07	3,79
Bitki yaprakları, dalları vb. diğer kısımları, yeşillikler, süs amaçlı yosun ve likenler (GTİP NO: 0604)	1.206.487	1.108.581	1.109.164	1.175.166	1.281.865	6,22	6,25

Kaynak: Kazaz ve ark., 2020; AIPH ve Union Fleurs, 2010-2018

Şekil 1.8. Dünya süs bitkileri ithalatının 2018 yılı ürün grupları içerisindeki payı
Kaynak: Kazaz ve ark., 2020; AIPH ve Union Fleurs, 2010-2018

Dünya süs bitkileri ithalatının 2018 yılı ürün grupları payı içerisinde %43,07 kesme çiçek, %42,16 canlı bitkiler (iç mekân ve dış mekân süs bitkisi), %8,55 çiçek soğanları ve %6,25 ile bitki yaprakları, dalları vb. diğer kısımları oluşturmaktadır. (Şekil 1.8).

Şekil 1.9. Dünya süs bitkileri ihracatının dünya üzerindeki dağılımı
Kaynak: UN COMTRADE ve ITC istatistiklerine dayalı ITC hesaplaması, (Trade Map, 2020)

Şekil 1.9’da süs bitkileri ihracatı dünya genelindeki dağılımı gösterilmiştir.

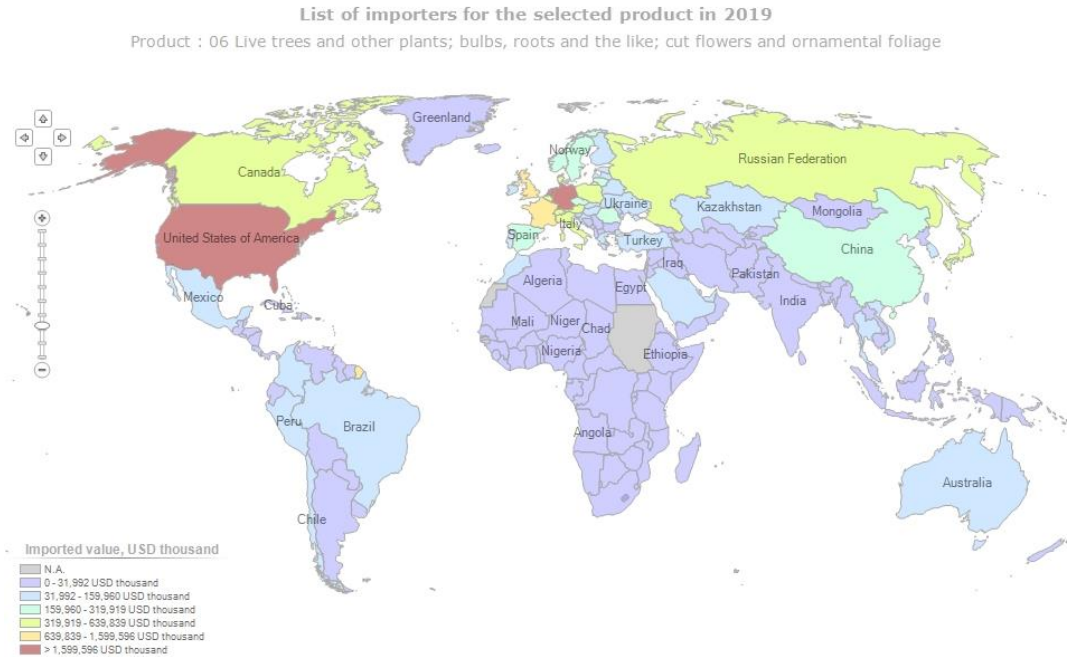
Dünyada 2019 yılı verileri incelendiğinde, toplam 22 milyar 351 milyon 927 bin dolar değerinde süs bitkileri ihracatının gerçekleştirildiği görülmektedir. Dünya süs bitkilerinin ihracatının %47,56’sı (10 milyar 630 milyon 171 bin dolar) ile en yüksek pay Hollanda’ya ait iken bu ülkeyi %6,69’la (1 milyar 495 milyon 636 bin dolar) Kolombiya ve %4,79’la (1 milyar 071 milyon 204 bin dolar) Almanya izlemiştir.

Türkiye %0,49 ile (109 milyon 8973 milyon dolar ihracat değeriyle dünya ihracat sıralamasında yirmi beşinci sırada yer almakta ve dünya süs bitkileri ihracatının %0,44'ünü karşılamaktadır (Tablo 1.10).

Tablo 1.10. Ülkelere göre dünya süs bitkileri ihracatçıları

Sıra No	Ülkeler	İhracat Değeri (1.000 \$)				Yüzelik Dilim (%) (2019)
		2016	2017	2018	2019	
1	Hollanda	9.523,612	10.018,275	10.743,123	10.630,171	47,56
2	Kolombiya	1.328,138	1.417,127	1.477,877	1.495,636	6,69
3	Almanya	1.019,858	1.023,631	1.132,885	1.071,204	4,79
4	İtalya	837,904	942,484	1.045,612	1.012,726	4,53
5	Ekvator	806,932	890,537	858,623	887,030	3,97
6	Kenya	602,966	605,624	705,177	699,009	3,23
7	İspanya	555,964	595,590	625,711	643,973	2,88
8	Kanada	362,849	404,393	486,695	480,991	2,25
9	Danimarka	366,331	392,479	423,938	476,642	2,23
10	ABD	473,339	485,424	492,667	475,482	2,22
11	Çin	427,109	447,219	460,216	456,033	2,10
12	Etiyopya	331,766	336,340	379,741	431,893	1,93
13	Polonya	216,156	221,928	10,137	271,854	1,21
14	Taipei, Çin	135,115	141,191	225,611	254,954	1,14
15	Fransa	194,221	203,849	217,821	225,067	1,01
16	Malezya	153,712	165,198	195,667	180,814	0,81
17	Litvanya	139,785	139,734	144,872	142,789	0,64
18	Kosta Rika	139,005	143,184	145,839	138,594	0,62
19	Tayland	138,882	132,019	130,321	132,974	0,59
20	İsrail	119,326	123,875	134,639	132,566	0,59
21	Portekiz	147,976	144,974	156,378	121,375	0,54
22	TÜRKİYE	85,030	89,392	105,296	109,897	0,49
23	Belarus	81,613	85,512	99,296	106,840	0,48
24	Japonya	19,521	45,922	89,299	103,311	0,46
25	Diğerleri	1.314,260	1.426,922	1.514,945	1.572,701	7,04
TOPLAM		19.605,355	20.746,651	22.122,861	22.351,927	100

Kaynak: UN COMTRADE ve ITC istatistiklerine dayalı ITC hesaplaması, (Trade Map, 2020)

Şekil 1.10. Dünya süs bitkileri ithalatının dünya genelindeki dağılımı

Kaynak: UN COMTRADE ve ITC istatistiklerine dayalı ITC hesaplaması, (Trade Map, 2020)

Şekil 1.10’da süs bitkileri ithalatı dünya genelindeki dağılımı gösterilmiştir.

Dünya süs bitkileri ithalatı son 4 yıllık dönemde %10,74 artış göstererek 20 milyar 204 milyon 217 bin Euro’ya ulaşmıştır. Almanya 3 milyar 199 milyon 194 bin dolar ve %15,83 payla ilk sırada yer alırken, ABD 2 milyar 585 milyon 840 bin Euro değer ve %12,80 payla ikinci sırada yer almaktadır (Tablo 1.11).

Tablo 1.11. Ülkelere göre dünya süs bitkileri ithalatçıları

Sıra No	Ülkeler	İthalat Değeri (1.000 \$)				Yüzdelerik Dilim % (2018)
		2016	2017	2018	2019	
1	Almanya	3.087,814	3.143,055	3.404,508	3.199,194	15,83
2	ABD	2.164,139	2.277,650	2.435,236	2.585,840	12,80
3	Hollanda	2.218,554	2.365,971	2.496,412	2.451,982	12,14
4	Birleşik Krallık	1.591,902	1.544,204	1.722,929	1.496,696	7,41
5	Fransa	1.165,583	1.218,816	1.306,589	1.269,929	6,29
6	Japonya	583,936	585,710	606,510	600,794	2,97
7	İtalya	600,387	636,054	613,151	589,390	2,92
8	İsviçre	553,425	560,623	594,121	571,234	2,83
9	Rusya	577,756	567,911	599,095	562,779	2,79
10	Belçika	444,231	440,074	506,614	547,769	2,71
11	Avusturya	359,675	380,567	440,046	431,341	2,13
12	Kanada	376,323	409,467	422,511	427,353	2,12
13	Polonya	262,146	300,924	446,202	427,146	2,11
14	Danimarka	304,801	329,451	364,190	359,433	1,78
15	İsveç	274,365	290,622	300,566	301,602	1,49
16	İspanya	233,428	246,252	273,013	278,883	1,38
17	Çin	226,260	280,860	292,745	269,743	1,34
18	Norveç	243,160	252,887	260,416	247,550	1,23
19	Çek Cumhuriyeti	183,237	194,788	223,127	241,747	1,20
20	Litvanya	154,159	133,667	178,052	190,603	0,94
21	Romanya	127,687	145,432	158,649	169,548	0,84
22	Meksika	113,967	117,682	135,496	145,308	0,72
23	Portekiz	114,152	140,004	153,549	142,488	0,70
24	Finlandiya	128,605	136,801	144,622	134,907	0,66
25	Diğerleri	2.154,636	2.530,063	2.869,411	2.560,957	12,67
TOPLAM		18.244,326	19.229,533	20.947,761	20.204,217	100

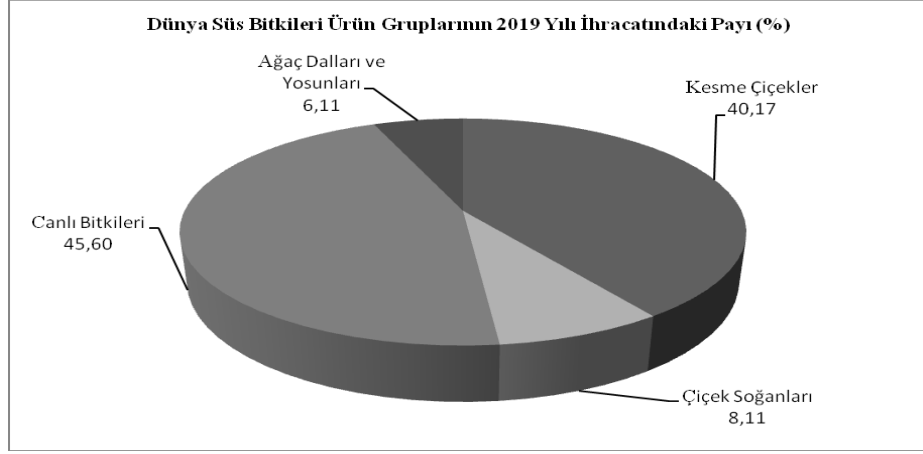
Kaynak: UN COMTRADE ve ITC istatistiklerine dayalı ITC hesaplaması, (Trade Map, 2020)

Dünya toplam süs bitkileri ithalatı 2019 yılında yaklaşık 19 milyar 415 milyon 226 bin dolardır. Bir önceki yılın verilerine göre % 2,38 oranında azalma görülmüştür. Dünya süs bitkileri ithalatı ürün grupları içerisinde ithalattaki en yüksek payı canlı bitkiler (iç mekân ve dış mekân süs bitkisi) ve kesme çiçekleri yer almaktadır (Tablo 1.12).

Tablo 1.12. Dünya süs bitkilerinin ürün gruplarına göre ihracat ve ithalat durumu

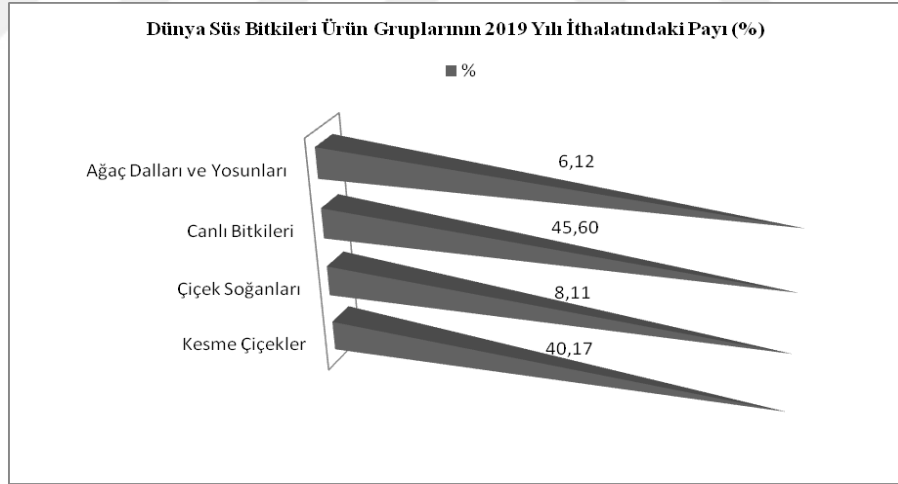
Ürünler	2017		2018		2019	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat
Kesme Çiçekler	8.268,648	7.862,341	8.707,903	8.478,383	8.736,759	8.234,136
Çiçek Soğanları	1.771,136	1.637,377	1.796,185	1.741,997	1.763,868	1.654,763
Canlı Bitkiler	9.046,302	7.531,949	10.030,802	8.400,358	9.916,693	8.305,860
Yosun ve Ağaç Dalları	1.251,209	1.163,475	1.315,575	1.268,120	1.331,962	1.220,461
TOPLAM	20.337,295	18.195,142	21.850,365	19.888,858	21.749,282	19.415,226

Kaynak: World Trade Organization (WTO), (Trade Map, 2020)

Şekil 1.11. Dünya süs bitkileri ürün gruplarının 2019 yılı ihracatındaki payı
Kaynak: World Trade Organization (WTO), (Trade Map, 2020)

Dünya Ticaret Örgütü verileri incelendiğinde; 2019 yılı dünya süs bitkileri ürün grubu ihracat değerinin 21 milyar 749 milyon 282 bin dolar olduğu görülmektedir. Dünya süs bitkileri ihracatının ürün grupları içerisinde en yüksek ihracat yüzdesi %45,60'le canlı bitkiler (iç mekân ve dış mekân süs bitkisi) ve %40,17'le kesme çiçeklerdedir (Şekil 1.11).

Şekil 1.12. Dünya süs bitkileri ürün gruplarının 2019 yılı ithalatındaki payı
Kaynak: World Trade Organization (WTO), (Trade Map, 2020)

Dünya Ticaret Örgütü verileri incelendiğinde; 2019 yılı dünya süs bitkileri ürün grubu ithalat değerinin 19 milyar 415 milyon 226 bin dolar olduğu görülmektedir. Dünya süs bitkileri ihracatının ürün grupları içerisinde en yüksek ihracat yüzdesi %45,60'le canlı bitkiler (iç mekân ve dış mekân süs bitkisi) ve %40,17'le kesme çiçeklerdedir (Şekil 1.12).

Dünya kesme çiçek ihracatı bir önceki döneme göre %2,84 artış göstererek 9 milyar 069 milyon 551 bin dolara ulaşmıştır. Hollanda 4 milyar 433 milyon 814 bin dolar ve %45,78 payla ilk sırada yer alırken, Kolombiya 1 milyar 474 milyon 824 bin dolar ve %11,26 payla ikinci sırada yer almaktadır. 2019 yılı itibariyle dünya kesme çiçek ithalatı bir önceki döneme göre %6,00 oranında azalarak 8 milyar 330 milyon 405 bin dolar olarak gerçekleşmiştir. İthalatta %19,26 ile ABD ilk sırada yer alırken onu %13,90 ile Almanya, %11,90'la Hollanda takip etmektedir (Tablo 1.13).

Tablo 1.13. Dünya kesme çiçek ihracatı-ithalatının ülkelere ve yıllara göre değişimi

Ülkeler	İhracat (x 1000 \$)		2019 Yılı Payı (%)	Ülkeler	İthalat (x 1000 \$)		2019 Yılı Payı (%)
	2018	2019			2018	2019	
Hollanda	4.338,575	4.333,814	45,78	ABD	1.529,469	1.604,854	19,26
Kolombiya	1.458,170	1.474,824	11,26	Almanya	1.285,531	1.157,584	13,90
Ekvator	851,931	879,779	8,70	Hollanda	992,731	991,022	11,90
Kenya	574,977	584,199	5,44	Birleşik Krallık	1.026,732	844,638	10,14
Etiyopya	5,886	237,169	2,62	Fransa	407,400	382,523	4,59
Belçika	150,937	150,675	1,66	Japonya	364,877	360,410	4,33
Çin	108,199	119,942	1,32	Rusya	367,940	312,601	3,75
Malezya	116,442	113,080	1,24	Belçika	215,417	239,970	2,88
İtalya	108,425	103,983	1,14	İtalya	193,577	188,636	2,26
Belarus	70,970	82,615	0,90	Polonya	176,059	183,435	2,20
Diğer	1.034,460	1.989,471	19,94	Diğer	2.303,123	2.064,735	24,79
Toplam	8.818,970	9.069,551	100	Toplam	8.862,853	8.330,405	100

Kaynak: UN COMTRADE ve ITC istatistiklerine dayalı ITC hesaplaması, (Trade Map, 2020)

Dünya canlı bitkiler bir önceki döneme göre ihracatta %0,69 azalış göstererek 10 milyar 048 milyon 113 bin dolara ulaşmıştır. 2019 yılındaki payda Hollanda %46,04'le il sırada, %8,11 ile Almanya gelmektedir. İthalatta bir önceki yıla göre %1,72 oranda azalış gösterirken, 2019 yılı payı içerisinde Almanya %15,83'lük oran ile en yüksek artış gösteren ülke olmuş; bu ülkeyi %11,98'le Hollanda ve %8,32 ile Fransa takip etmiştir (Tablo 1.14).

Tablo 1.14. Dünya canlı bitkileri ihracatı-ithalatının ülkelere ve yıllara göre değişimi

Ülkeler	İhracat (x 1000 \$)		2019 Yılı Payı (%)	Ülkeler	İthalat (x 1000 \$)		2019 Yılı Payı (%)
	2018	2019			2018	2019	
Hollanda	4.687,977	4.626,346	46,04	Almanya	1.422,114	1.353,020	15,83
Almanya	881,708	815,213	8,11	Hollanda	1.033,381	1.023,385	11,98
İtalya	791,992	737,834	7,34	Fransa	711,916	711,065	8,32
Belçika	467,761	473,886	4,72	ABD	557,471	609,716	7,13
İspanya	407,202	394,253	3,92	Birleşik Krallık	514,168	497,374	5,82
ABD	310,569	316,951	3,16	İtalya	333,660	319,750	3,74
Kanada	280,830	315,389	3,14	İsviçre	267,052	258,625	3,03
Danimarka	318,600	298,918	2,97	Belçika	240,569	256,958	3,01
Çin	208,827	250,038	2,49	Avusturya	254,224	253,953	2,97
Taipei	180,166	178,223	1,78	Kanada	212,955	225,977	2,64
Çina	1.582,805	1.641,063	16,33	Diğer	3.147,708	3.035,929	35,53
Toplam	10.118,435	10.048,113	100	Toplam	8.695,218	8.545,749	100

Kaynak: UN COMTRADE ve ITC istatistiklerine dayalı ITC hesaplaması, (Trade Map, 2020)

Dünyada 2019 yılında toplamda 1 milyar 772 milyon 878 bin dolar değerinde çiçek soğanı (soğan, yumru, yumru kök, rizom, korm, pençe), (dinlenme halinde, sürgün vermiş veya çiçeklenmiş) ihraç edilmiştir. Hollanda %75,06'lık oranla 1 milyar 330 milyon 798 bin dolar değerinde çiçek soğanı ihraç ederek ilk sırada bulunmaktadır. İthalatta ise 2019 yılı itibariyle 1 milyar 675 milyon 143 bin dolar çiçek soğanı ithal edilmiştir. Almanya %12,25 ile birinci, %10,39'la ABD ikinci sırada yer almaktadır (Tablo 1.15).

Tablo 1.15. Dünya çiçek soğanları ihracat-ithalatının ülkelere ve yıllara göre değişimi

Ülkeler	İhracat (x 1000 \$)		2019 Yılı Payı (%)	Ülkeler	İthalat (x 1000 \$)		2019 Yılı Payı (%)
	2018	2019			2018	2019	
Hollanda	1.378,917	1.330,798	75,06	Almanya	236,225	205,159	12,25
Almanya	83,090	79,640	4,49	ABD	171,643	174,002	10,39
Belçika	53,632	47,900	2,70	Fransa	125,721	118,229	7,06
Mısır	45,437	47,461	2,68	Hollanda	129,012	116,998	6,98
Yeni Zelanda	28,930	29,657	1,68	Çin	113,931	110,961	6,62
Danimarka	23,443	23,406	1,32	İsviçre	118,299	110,713	6,61
Şili	22,830	22,177	1,25	Birleşik Krallık	110,038	92,546	5,52
Kanada	18,620	21,914	1,24	Japonya	57,983	52,646	3,14
Litvanya	10,491	21,875	1,23	İtalya	50,548	47,208	2,82
Polonya	16,448	21,275	1,20	Rusya	34,707	44,104	2,64
Diğer	117,121	126,778	7,15	Diğer	613,842	602,577	35,97
Toplam	1.798,961	1.772,878	100	Toplam	1.761,949	1.675,143	100

Kaynak: UN COMTRADE ve ITC istatistiklerine dayalı ITC hesaplaması, (Trade Map, 2020)

Süs bitkileri içerisinde diğer önemli bir ürün grubu olan bitki yaprakları, dalları ve diğer bitki kısımları ile buket yapmaya elverişli veya süs amaçlı yosunlar ve likenler ülkemizde ağaç dalları ve yosunlar olarak bilinmektedir. 2019 yılında bu ürün grubunun toplam ihracatı 1 milyar 340 milyon 873 bin dolar olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılı ithalatı ise 1 milyar 232 milyon 496 bin dolar olarak gözükmektedir. İhracatta Hollanda, İtalya ve Danimarka ilk sıradayken, ithalatta ilk sırayı alan ülkeler ise Hollanda, ABD, Almanya olarak karşımıza çıkmaktadır (Tablo 1.16).

Tablo 1.16. Dünya bitki yaprakları ve dalları vb. ihracat-ithalatın ülkelere ve yıllara göre değişimi

Ülkeler	İhracat (x 1000 \$)		2019 Yılı Payı (%)	Ülkeler	İthalat (x 1000 \$)		2019 Yılı Payı (%)
	2018	2019			2018	2019	
Hollanda	337,339	339,213	24,30	Hollanda	341,287	320,572	26,02
İtalya	129,465	144,235	9,76	ABD	176,653	197,268	16,01
Danimarka	142,967	141,838	9,58	Almanya	166,166	135,207	10,97
ABD	112,268	107,006	6,98	Japonya	71,862	73,463	5,96
Kanada	62,567	75,105	4,60	Birleşik Krallık	71,991	62,139	5,04
Çin	59,823	59,320	3,42	Fransa	61,552	58,112	4,71
İsrail	49,025	45,428	2,39	Kanada	34,903	35,872	2,92
Hindistan	39,248	37,766	1,82	İsviçre	32,615	31,730	2,57
Kosta Rika	34,640	33,826	1,52	İtalya	26,754	25,481	2,07
Polonya	26,843	28,317	1,11	Avusturya	26,211	24,706	1,99
Diğer	325,498	470,657	34,52	Diğer	274,177	267,946	21,74
Toplam	1.319,683	1.340,873	100	Toplam	1.284,171	1.232,496	100

Kaynak: UN COMTRADE ve ITC istatistiklerine dayalı ITC hesaplaması, (Trade Map, 2020)

1.3 Ss Bitkilerinin Türkiye’deki Mevcut Durumu

1.3.1 Türkiye’nin Süs Bitkileri Tarihçesi

Türkiye’de süs bitkileri sektörü geçmişi Dünya’da birçok ülkede olduğu gibi uzun bir döneme dayanmaktadır. Osmanlı döneminde bahçe, saray ve kasırların lalelerle süslendiği dönem Lale Devri olarak geçmiştir. Bu dönemlerde lale ile birlikte sümbül, nergis, gl, karanfil gibi çiçeklerin de kullanıldığı grlmtir. Osmanlının gerileme dönemi ve cumhuriyetin ilk yıllarında sürekli savaşlar ve ekonomik krizler nedeniyle süs bitkileri sektöründe durgunluk ve gerileme dönemi ba göstermiştir (Baktır, 2013).

1940 yıllarında Türkiye’de süs bitkileri sektörü ticari amaçlı üretime İstanbul, Adalar, Yalova ve çevrelerinde balamı ve iklimsel özellikleri uygun Ege ve Akdeniz Bölgelerine doğru genilemitir. 1960’lı yıllarda balayıp günümüze Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü adını alan enstitüde süs bitkileri üzerine düşük sayıda araştırma yapılmaya balanmıtır. Aynı yıllarda Antalya İlinde on iki km’lik kısımda cam seralarda karanfil üretimi yapılmış ve ihracata geçilmiştir. 2000’li yıllarda yazın üretim ve ihracatta yavaşlama olduğu dönemlerde ihracatçılara pazarda süreklilik sağlamak için Nisan-Kasım aylarında yaz üretim merkezi olarak ön plana çıkmıştır.

Ülkemizde ihracata yönelik üretim destekli çalışmalar, dolaylı destekleme ve yasal düzenleme ile bitki materyali ithalatına getirilen kolaylıklarla birlikte süs bitkileri üretimi alanında artış yaanmıtır. 30.04.2015 tarihli ve 29342 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan ve ykmllĞu Tarım ve Orman Bakanlığı (mülga Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı) tarafından yürütülen ‘‘Süs Bitkileri ve oğaltım Materyallerinin retimi ve Pazarlamasına Dair Yönetmelik’’ yayınlanarak yürürlüğe girmesiyle süs bitkileri sektörü, yönetmeliğine kavumutur. Ülkemiz ekolojisi ve doğal varlıkları, uygun iklim ve coğrafi koşulları, ucuz işgücü ve pazar ülkelerine yakın olması sektöre olan ilginin artmasına neden olmaktadır. Ülkenin tarımsal üretim en yeni ve gelişmeye açık olması ss bitkilerinin, bitki üretim sektörünün alt sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır (Gülçür, 2015).

1.3.2 Türkiye’de Ss Bitkilerinin retim Alanı

Türkiye’nin süs bitkileri üretim alanı 2002-2019 yılları arasında %2,73 kat artmıştır. 2019 yılı itibariyle Türkiye’de 52,477 da alanda süs bitkileri üretimi yapılmaktadır (SÜSBİR, 2020).

En fazla üretim alanı %71,84 oranla sahip ve 37,307 da alanda faaliyette bulunan dış mekân süs bitkileridir. Kesme çiçek üretim alanı 2002 yılında 10,097 da alanda gerçekleşirken, 2019 yılına gelindiğinde %22,55 oranda artış göstererek 12,374 da alana ulaşmıştır. Süs bitkileri üretim alanı 2019 yılında bir önceki yıla göre %1,30 oranında artış göstermiştir (Tablo 1.17).

Tablo 1.17. Süs bitkileri üretim alanlarının ürün grupları ve yıllara göre değişimi

Süs Bitkileri Üretim Alanı (da)									
Faaliyet Alanı	2002	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Pay 2019 (%)	Değişim (2002-2019) (%)
Kesme Çiçekler	10,097	11,374	11,826	11,949	11,748	11,920	12,374	23,58	22,55
İç Mekân Süs Bitkisi	800	1,081	1,465	1,312	1,650	2,081	1,992	3,80	149,00
Dış Mekân Süs Bitkisi	8,017	35,996	32,293	34,721	36,263	37,307	37,699	71,84	370,24
Çiçek Soğanları	256	568	613	597	426	494	412	0,78	60,94
Toplam	19,175	49,019	46,197	48,580	50,089	51,803	52,477	23,58	173,67

Kaynak: TÜİK, 2020

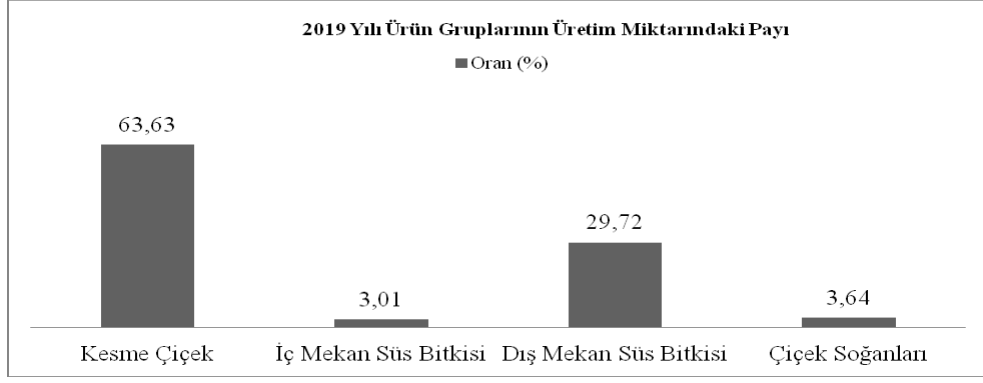
1.3.3 Türkiye’de Süs Bitkilerinin Üretim Miktarı

Süs bitkileri üretim miktarı 2019 yılında bir önceki yıla göre toplamda %0,37 oranında artış göstererek 1 milyar 718 milyon 098 bin 240 adet olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında ürün grupları içerisinde %29,00 azalma göstererek değişim oranı en yüksek paya sahip çiçek soğanları olup; sırasıyla %14,00 azalma ile iç mekân süs bitkisi, %3,5 artış ile kesme çiçekleri ve son olarak %0,5 artış ile dış mekân süs bitkisi takip etmektedir (Tablo 1.18).

Tablo 1.18. Süs bitkileri üretim miktarının ürün grupları ve yıllara göre değişimi

Üretim Miktarı (adet)					
Faaliyet Raporu	2018	2019	2018 Pay (%)	2019 Pay (%)	Değişim (2018-2019) (%)
Kesme Çiçekler	1.050.783,642	1.093.333,943	61,47	63,63	3,5
İç Mekân Süs Bitkisi	60.149,981	51.669,029	3,58	3,01	-14
Dış Mekân Süs Bitkisi	507.183,040	510.558,039	29,69	29,72	0,6
Çiçek Soğanları	88.657,000	62.537,229	5,26	3,64	-29
Toplam	1.711.773,663	1.718.098,240	100	100	0,3

Kaynak: TÜİK, 2020

Şekil 1.13. Süs bitkileri ürün gruplarının 2019 yılı üretim miktarındaki payı
Kaynak: TÜİK, 2020

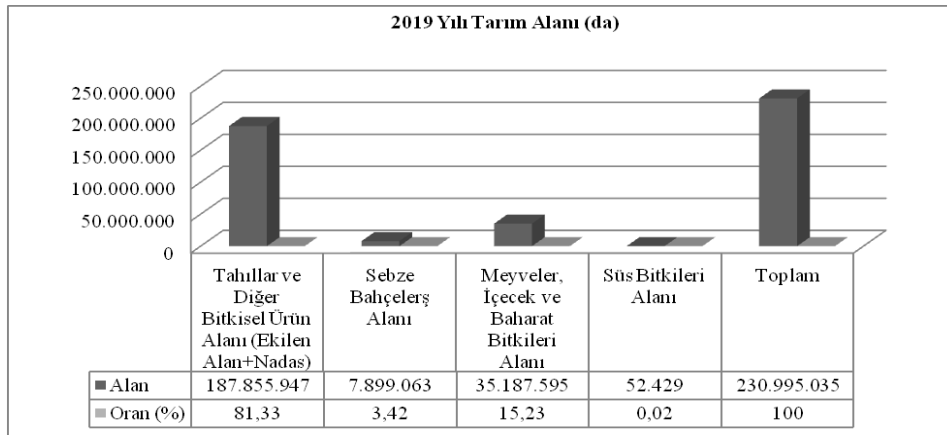
2019 yılı süs bitkileri üretimi içerisindeki payı incelendiğinde; %63,63’le kesme çiçekler, %29,72’le dış mekân süs bitkisi, %3,64’le çiçek soğanları ve %3,01’le iç mekân süs bitkileri takip etmektedir (Şekil 1.13).

2019 yılı süs bitkileri ekilen alan içerisindeki payı incelendiğinde; %71,83’le dış mekân süs bitkisi, %23,58’le kesme çiçekler, %3,80’le iç mekân süs bitkileri ve %0,79’la çiçek soğanları takip etmektedir. 2018-2019 değişim oranı bakımından %16,56 azalış ile en yüksek değişim oranı çiçek soğanlarında görülmüştür (Tablo 1.19).

Tablo 1.19. Süs bitkileri üretim alanının ürün grupları ve yıllara göre metrekare cinsinden değişimi

Faaliyet Raporu	Üretim Alanı (m ²)		2018 Pay (%)	2019 Pay (%)	Değişim 2018-2019 (%)
	2018	2019			
Kesme Çiçekler	11.920.217	12.374.109	23,01	23,58	3,81
İç Mekân Süs Bitkisi	2.081.527	1.992.021	4,02	3,80	-4,30
Dış Mekân Süs Bitkisi	37.306.970	37.699.087	72,02	71,83	1,05
Çiçek Soğanları	493.930	412.145	0,95	0,79	-16,56
Toplam	51.802.644	52.477.362	100	100	1,30

Kaynak: TÜİK, 2020

Şekil 1.14. Tarım alanları içerisindeki süs bitkilerinin alanı ve payı
Kaynak: TÜİK, 2020

Şekil 1.14’de tarım alanında süs bitkisinin 2019 yılındaki payı verilmiştir.

Örtü altı süs bitkileri üretimi 2019 yılında bir önceki yıla göre toplamda %5,85 oranında artış göstererek 1 milyar 282 milyon 097 bin 925 adet olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılı örtü altı süs bitkileri üretimi içerisindeki pay yüzdesi incelendiğinde; %78,28’le kesme çiçekler (karanfil %49,96); %18,36’la iç mekân süs bitkileri; %3,22’le dış mekân süs bitkisi ve %0,14’le çiçek soğanları takip etmektedir (Tablo 1.20).

Tablo 1.20. Örtü altı süs bitkileri üretim miktarının ürün grupları ve yıllara göre değişimi

Faaliyet Raporu	Üretim Miktarı				
	2016	2017	2018	2019	2019 Pay (%)
Kesme Çiçekler	943.206,215	955.209,880	967.493,182	1.003.575,933	78,28
Anemon (Manisa lalesi)	1.188,000	1.188,000	1.188,000	1.188,000	0,09
Diğer kesme çiçekler	19.962,600	19.267,560	20.083,150	24.059,380	1,88
Fresia	17.815,150	17.815,150	17.373,650	17.463,650	1,36
Gerbera	128.063,850	126.960,050	133.200,050	134.235,050	10,47
Gladyör (Gladiol)	870,000	870,600	960,000	959,700	0,07
Gül (Kesme)	89.731,250	102.613,200	92.258,512	93.359,420	7,28
Gypsophilla	13.004,440	12.991,940	13.144,940	13.053,840	1,02
İris	978,000	978,000	960,000	960,000	0,07
Karanfil	591.355,930	591.192,350	605.165,350	633.162,850	49,38
Kasımpatı (Krizantem)	41.565,925	40.839,025	42.261,925	42.089,550	3,28
Lale	262,005	165,000	165,000	165,000	0,01
Lilyum (Zambak)	6.794,325	6.637,325	6.516,325	6.397,725	0,50
Lisianthus	9.481,500	10.260,300	10.871,000	12.808,100	1,00
Nergiz	7,500	7,500	-	-	-
Orkide	269,000	1.624,940	1.885,930	1.885,930	0,15
Solidago (Altınbaşak)	15.061,000	15.067,000	14.747,000	14.744,000	1,15
Starlıçye	175,000	133,000	133,000	133,000	0,01
Sümbül	194,900	195,000	135,000	133,500	0,01
Şebboy	6.425,640	6.403,940	6.444,350	6.777,238	0,05
İç Mekân Süs Bitkisi	33.522,715	51.407,793	50.320,355	235.399,661	18,36
Dış Mekân Süs Bitkisi	117.933,384	186.712,167	191.601,186	41.312,477	3,22
Çiçek Soğanları	10.187,580	1.617,500	1.787,500	1.809,854	0,14
Toplam	1.104.849,894	1.194.947,340	1.211.202,223	1.282.097,925	100

Kaynak: TÜİK, 2020

Süs bitkileri üretim alanı bölgeler bazında incelendiğinde; %36,25 ile Doğu Marmara, %34,73 ile Ege, %17,43 ile Akdeniz Bölgesi yer almıştır. Bir önceki yıla göre %1,33 artış göstererek 52,429 dekar alanda faaliyet göstermiştir (Tablo 1.21).

Tablo 1.21. Süs bitkileri üretim alanlarının yıllara ve bölgeler göre değişimi (da)

Bölgeler	2017	2018	2019	2019 Pay (%)
İstanbul	515	505	531	1,01
Batı Marmara	3,081	3,131	3,035	5,79
Doğu Marmara	18,221	18,491	19,003	36,25
Ege	17,297	18,089	18,211	34,73
Akdeniz	8,225	9,043	9,139	17,43
Orta Anadolu	-	-	-	-
Batı Anadolu	1,155	1,123	1,123	2,14
Batı Karadeniz	1,119	1,081	1,079	2,06
Doğu Karadeniz	67	57	53	0,10
Kuzeydoğu Anadolu	17	17	17	0,03
Ortadoğu Anadolu	214	181	214	0,41
Güneydoğu Anadolu	25	25	25	0,05
Toplam	49,936	51,743	52,429	100

Kaynak: TÜİK, 2020

Türkiye’de 2019 yılında yaklaşık 38 ilde süs bitkileri yetiştiriciliği yapılmaktadır. Süs bitkileri üretim alanında, İzmir, Sakarya, Antalya, Yalova ve Bursa öne çıkan illerimizdendir. 2019 yılı süs bitkileri üretim alanları içerisinde %31,19’luk payla İzmir ilk sırada yer almaktadır. Mersin %1,60’lık pay ile süs bitkileri üretim alanında gelişim göstermiştir (Tablo 1.22).

Tablo 1.22. Süs bitkileri üretim alanlarının yıllara ve illere göre değişimi (da)

İller	Üretim Alanı (da)							Yüzdelerik Dilim (2019) (%)	Değişim (2013-2019) (%)
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019		
İzmir	10.699	13,899	14,347	16,181	15,458	16,251	16,353	31,19	52,85
Sakarya	12.544	12,601	10,517	10,690	10,996	10,806	10,754	20,51	-14,27
Antalya	5.637	5,687	5,510	5,506	5,497	5,959	5,944	11,34	5,45
Yalova	2.710	2,773	2,773	2,740	3,209	3,560	3,795	7,24	40,04
Bursa	3.170	3,250	2,839	2,873	2,892	2,989	2,988	5,70	-5,74
İstanbul	496	527	339	515	515	505	531	1,01	7,06
Adana	144	144	405	515	1,485	1,500	1,499	2,86	940,97
Mersin	511	511	475	532	527	861	839	1,60	64,19
Manisa	764	840	868	868	913	925	925	1,76	21,07
Balıkesir	476	493	494	496	496	531	435	0,83	-8,61
Edirne	2.500	2,500	2,500	2,500	2,500	2,500	2,500	4,77	0,00
Isparta	486	509	531	552	633	646	769	1,47	58,23
Kocaeli	658	674	584	665	661	672	672	1,28	2,13
Konya	1.507	1,672	942	942	832	832	832	1,59	-44,79
Muğla	298	291	352	348	490	482	483	0,92	62,08
Samsun	651	635	637	638	634	634	640	1,22	-1,69
Tokat	380	349	376	361	436	426	426	0,81	12,11
Diğerleri	1.408	1,552	2,483	1,738	1,762	1,664	2,045	3,90	45,24
Toplam	45.039	48,907	45,972	48,660	49,936	51,743	52,430	100	16,41

Kaynak: TÜİK, 2020

Sakarya, Yalova, İstanbul, Adana, Osmaniye iç ve dış mekân bitkileri üretiminde önemli yere sahiptir.

Özellikle Sakarya merkez olmak üzere Arifiye, Sapanca, Pamukova ilçelerinde yoğun üretim alanları görülmektedir.

Antalya ve İzmir kesme çiçek üretiminde en önemli illerdir. Marmara ve Ege Bölgesinde (İstanbul, Yalova, İzmir, Aydın) yapılan kesme çiçek üretimi genellikle iç pazara yöneliktir. Antalya bölgesinde ise çoğunluğu seralarda olmak üzere yüksek kaliteli ve ihracata yönelik üretim yapılmaktadır (Bağdatlıoğlu, 2018).

2018 yılı itibariyle 7940 tescilli çeşit ürün grupları içerisinde; **süs bitkisi türünde ise 7 adet tescilli ürün** yer almaktadır (TÜRKTÖB, 2018).

2020 yılı itibariyle 8.732 tescilli çeşit ürün grupları içerisinde; sebze türünde 3.843 tescilli çeşit, tarla bitkisi türünde 3368 tescilli çeşit, meyve ve asma türünde 1.514 tescilli çeşit, meyve anacı türünde 228 tescilli çeşit, yer alırken, **süs bitkisi türünde ise 7 adet tescilli ürün** yer almaktadır. Yine 2020 tarihi itibariyle üretim izinli çeşit ürün

grupları içerisinde; tarla bitkilerinde 632, sebzelerde 1074, meyve ve asmada 10 olmak üzere toplam 1716 adet üretim izin çeşit bulunmaktadır (Anonim, 2020a).

Ülkemizin coğrafi konumu ve büyük tüketim merkezlerine yakınlığı süs bitkilerinde ihracata olan talep artmaktadır. Dünya üzerinde 2018 yılında 73 ülkeye ihracat gerçekleştirmektedir.

Ülkemizde süs bitkileri sektörü gelişme paraleline bağlı olarak dış ticaret hacmi her yıl gelişmeye müsait bir sektör durumuna gelmiştir. Son üç yıllık döneme bakıldığında yaklaşık 150 milyon dolarlık dış ticaret hacmi yaratmaktadır.

Ülkemizin bulunduğu coğrafi konumdan dolayı, gelişen ekonomiler ve sürekli yeniden oluşum gösteren ülkelere komşu olması, bunun sonucunda; Afrika ve Türk Cumhuriyetleri ülkeleri hedeflenen pazarlar olması, buralara hâkim olmak ve daha da genişletmek üretim ve ihracata yönelik yapılacak politikalara bağlıdır. Son yıllarda Avrupa ülkelerine de ihracatta gelişim görülmektedir. Sektörde kesme çiçekten sonra ürün bazında ihraç edilen bitkiler; mavi servi, taflan, limoni servi, leylandi, ıhlamur, mazı vb. bitkilerdir.

Süs bitkileri 2018 yılı ithalatı 60,941 milyon dolar civarında, en fazla ithalat canlı bitkilerde ortaya çıkmaktadır. Bunun içinde saksılı iç mekân süs bitkisi, ağaçlar, fide ve fidanlar yer almaktadır. Bu ürün grubunun ithalattaki artışın sebeplerin bir tanesi sürekli büyüyen ve gelişim gösteren şehirlerimizdeki çevre ve peyzaj düzenleme çalışmalarıdır.

1.3.4 Türkiye’de Süs Bitkilerinin İhracatı ve İthalatı

Süs bitkileri ürün grubu içerisinde toplam 2019 yılı ihracatı 80 milyon 406 bin dolar olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılı payı içerisinde %44,60’le en yüksek ihracat ürünü kesme çiçekler oluştururken onu %38,73’le canlı bitkiler (iç mekân ve dış mekân süs bitkisi takip etmektedir. Bir önceki yıla göre %12,87 oranda artmıştır.

Süs bitkileri ürün grubu içerisinde toplam 2019 yılı ithalatı 43 milyon 36 bin dolar olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılı payı içerisinde %71,99’le en yüksek ithalat ürünü olarak canlı bitkiler (iç mekân ve dış mekân süs bitkisi) oluşturmaktadır. Bir önceki yıla göre %34,30 oranında azalmıştır (Tablo 1.23).

Tablo 1.23. Türkiye'nin yıllara ve ürün gruplarına göre süs bitkileri ihracatı ve ithalatı

Ürün Grubu		Ürün Grubuna Göre Dış Ticaret (İhracat-İthalat) (1000 \$)					Pay 2019 (%)	Değişim (2015- 2019) (%)
		2015	2016	2017	2018	2019		
İhracat	Çiçek Soğanları	1.576	1.708	1.293	1.744	1.371	1,71	-13,01
	Canlı Bitkiler	32.414	22.924	24.619	24.957	31.145	38,73	-3,91
	Kesme Çiçek	28.301	27.731	28.851	34.155	35.859	44,60	26,71
	Bitki Yaprakları, Dalları vb.	6.628	7.102	7.221	7.820	8.203	10,20	23,76
	Çiçek Tohumu	2.703	2.915	2.697	2.562	3.828	4,76	41,62
	Toplam	71.622	62.380	64.681	71.238	80.406	100	12,26
İthalat	Çiçek Soğanları	9.995	9.093	6.846	5.477	2.701	6,28	-72,98
	Canlı Bitkiler	58.128	66.580	66.500	45.720	30.981	71,99	-46,70
	Kesme Çiçek	4.883	4.129	3.529	3.261	3.959	9,19	-18,92
	Bitki Yaprakları, Dalları vb.	704	735	713	969	666	1,55	-5,40
	Çiçek Tohumu	6.252	6.109	6.694	5.514	4.729	10,99	-24,36
	Toplam	79.962	86.646	84.282	60.941	43.036	100	-46,18

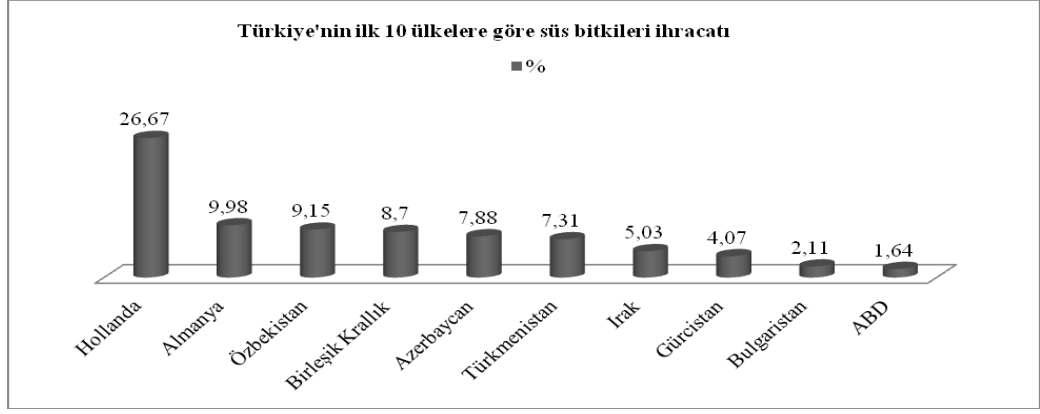
Kaynak: TÜİK, 2020

Türkiye 2019 verilerine göre toplam 84 ülkeye süs bitkisi ihracatı gerçekleştirilmiştir. Süs bitkisi ihracatının %48,79'u Hollanda (%26,67), Almanya (9,98) ve Özbekistan (%9,15) ile gerçekleştirilmiştir. İlk 10 ülke arasındaki değişim oranı ele alındığında en fazla artış %96,30 ile Türkmenistan ile olurken; en çok azalma %30,83'le Özbekistan'la olmuştur (Tablo 1.24).

Tablo 1.24. Türkiye'nin ülkelere ve yıllara göre süs bitkileri ihracatı ve ithalatı

Sıra No	Ülkeler	İhracat Değeri (1.000 \$)				Pay 2019 (%)	Değişim (2018-2019) (%)
		2016	2017	2018	2019		
1	Hollanda	16,619	18,238	23,927	28,498	26,67	19,10
2	Almanya	7,786	8,573	9,251	10,663	9,98	15,26
3	Özbekistan	6,461	11,144	14,137	9,779	9,15	-30,83
4	Birleşik Krallık	11,366	11,751	12,227	9,294	8,70	4,05
5	Azerbaycan	2,563	4,186	7,834	8,422	7,88	7,51
6	Türkmenistan	8,764	6,356	3,976	7,805	7,31	96,30
7	Irak	3,854	4,961	4,619	5,379	5,03	16,45
8	Gürcistan	1,580	2,447	3,582	4,345	4,07	21,30
9	Bulgaristan	2,112	1,893	2,136	2,252	2,11	5,43
10	ABD	1,185	1,609	2,102	1,757	1,64	-16,41
25	Diğerleri	19,323	14,354	15,505	18,646	17,46	20,26
TOPLAM		81,613	85,512	99,296	106,840	100	7,60

Kaynak: Trade Map, 2020

Şekil 1.15. Türkiye'nin ilk 10 ülkelere göre 2019 yılındaki ihracat payı

Kaynak: Trade Map, 2020

Şekil 1.15’de Türkiye’nin ilk 10 ülkelere göre 2019 yılındaki süs bitkileri ihracatındaki payı verilmiştir.

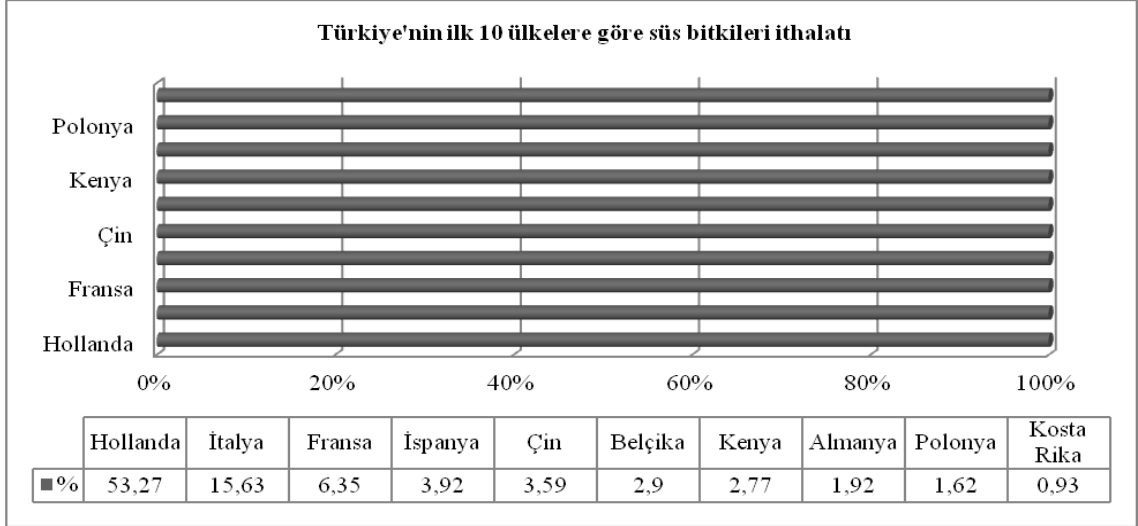
Türkiye 2019 verilerine göre toplam 71 ülkeye süs bitkisi ithalatı gerçekleştirilmiştir. Süs bitkisi ithalatının %75,25’i Hollanda (%53,27), İtalya (15,63) ve Fransa (%6,35) ile gerçekleştirilmiştir. İlk 10 ülke arasındaki değişim oranı ele alındığında en fazla artış %1,84 ile Polonya’da olurken; en çok azalma %56,49’la Almanya’da olmuştur (Tablo 1.25).

Tablo 1.25. Türkiye'nin ülkelere ve yıllara göre süs bitkileri ithalatı

Sıra No	Ülkeler	İthalat Değeri (1.000 \$)				Pay 2019 (%)	Değişim (2018-2019) (%)
		2016	2017	2018	2019		
1	Hollanda	37,065	37,374	29,748	22,832	53,27	-23,25
2	İtalya	26,161	23,755	12,957	6,698	15,63	-48,31
3	Fransa	1,029	1,271	2,773	2,720	6,35	-1,91
4	İspanya	4,411	2,504	3,356	1,682	3,92	-49,88
5	Çin	1,026	2,258	1,864	1,540	3,59	-17,38
6	Belçika	1,688	2,187	1,513	1,243	2,90	-17,85
7	Kenya	1,576	1,611	1,273	1,186	2,77	-6,83
8	Almanya	4,943	4,307	1,887	821	1,92	-56,49
9	Polonya	556	991	708	695	1,62	1,84
10	Kosta Rika	519	578	522	397	0,93	-23,95
25	Diğerleri	8,276	6,183	3,890	3,043	7,10	-21,77
TOPLAM		87,253	83,019	60,491	42,857	100	-29,15

Kaynak: Trade Map, 2020

Şekil 1.16. Türkiye'nin ilk 10 ülkelere göre 2019 yılındaki ithalat payı

Kaynak: Trade Map, 2020

Şekil 1.16'de Türkiye'nin ilk 10 ülkelere göre 2019 yılındaki süs bitkileri ithalatındaki payı verilmiştir.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Mevcut süs bitkileri sektörü durumu dikkate alındığında, yetiştiricilik ve pazarlama sırasında oluşan sorunlar ile sorunları çözmeye yönelik yapılan öneriler sürekli olarak tartışılan konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde süs bitkileri sektörü Dünya genelinde gelişime açıkken, bu durum Türkiye’de süs bitkileri sektör potansiyelinin yeterince kullanılmadığı gözükmektedir. Geçmişten günümüze süre gelen süs bitkileri sektöründe oluşan sorunlara yönelik birçok çalışma yapılmış ve sorunlara karşı çözüm önerileri üretilmeye çalışılmıştır.

Koç (1978), Ülkemizde 1975 yılında 1082 adet üretici bulunduğunu ve bunlardan 768 adedinin İstanbul, 261 adedinin İzmir, 24 adedinin Adana, 9 adedinin Antalya, 8 adedinin İzmit, 5 adedinin Bursa ile 9 adedinin ise diğer illerden bulunduğunu belirtmiştir. Araştırmacı kesme çiçek yetiştiriciliğinin ülkemizde yeteri kadar gelişmemesinin nedeni olarak; tesis yetersizliği, teknik eleman ve bahçıvan sıkıntısı, ilgili kurum ve kuruluşlar arasındaki işbirliği yetersizliği, damızlık üretim materyali sağlamaması, fiyat sorunu, verim ve kalite düşüklüğü, ambalaj sorunu, ihracat olanaksızlığı, kredi sorunu, taşıma ve muhafaza sorunu, ıslah çalışmalarının olmayışı vs. sorunları tespit ederek çözüme yönelik öneriler sunmaktadır.

Manisalı (1981), 1977’de üretim alanının önemli bir kısmının İstanbul (Yalova dâhil) ve İzmir’de yer aldığını, daha sonra Antalya ile Çukurova Bölgesi’nde daha küçük oranda üretim yapıldığını bildirmekte ve ayrıca 1900 adet üreticinin kooperatiflere üye olduğunu bildirmekte; bunların %90’ını küçük, %7-8’ini orta, %2’sini de büyük işletmeciler olarak nitelendirmektedir.

Ertürk (1981), Yalova ilçesi çiçek işletmelerinin ekonomik yapısı faaliyet sonuçları ve kredi sorunlarını incelemiştir. Otuz dört işletmecinin durumu ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; ortalama nüfus 5,69 kişidir ve bunların %52’si erkek, %48’i kadındır. İşletme başına ortalama 23,24 dekar arazi düşmektedir. Eğitim durumunu ise %89 tahsilli, %10,2 orta tahsilli ve %0,8 okuma-yazma bilmeyen kişiler oluşturmaktadır. İşletme arazisi büyüklüğünün yaklaşık %20’sinde süs bitkileri üretimi yapılmakta, metrekareye düşen gayri safi hâsıla dikkate alınarak sermaye durumu, yıllık faaliyet sonuçlarının parasal karşılıkları ve kredi alma durumlarını incelemiştir.

Uzun (1981), kesme gül yetiştiriciliğinin mevcut durumu, üreticilerin yaşadığı sorunları ve çözüm yollarını Akdeniz Bölgesini ölçeğinde ele almıştır.

Uzun ve Baktır (1983), Türkiye süs bitkileri sektöründeki toplam üretim alanı üzerinde aktif altı yüz adet işletme olduğunu, fakat kooperatife üye ortak sayısının ise yaklaşık 2000'lerde olduğu belirtmişlerdir. Söz konusu sektörde altyapı sorunun olması, dış satıma yönelik bir üretim planlamasının olmayışı, işletme sayısı ile işletme genişlikleri arasında tutarsızlık olması, işletmelerin tarımsal finansmanı yönünden yeteri kadar desteklenmemesi sorunları ele alınarak irdelenmiştir.

Birişçi (1986), Ülkemizde kesme çiçek yetiştiriciliğinin metropole yakın yerlerde gelişme gösterdiğini tespit etmiş olup, 1975 yılındaki kesme çiçek sektöründeki üreticiler 1084 adet iken, 1984 yılında sektöre olan ilginin artarak 3700'lere ulaştığını belirtmiştir. Yapılan araştırmada Adana, Mersin ile Antalya ve Güney Batı Akdeniz Bölgesi'nin kışın seralarda üretim için uygun yerler olduğunu belirtmiştir.

Ertan ve ark. (1993), kesme çiçek sektöründe üretim, dış ve iç piyasa durumu ve istihdam gibi konuları dikkate alarak dünya ve diğer ülkelerle karşılaştırma yapmış olup, mevcut durumu ortaya koymuşlardır.

Korkut ve ark. (1995), süs bitkileri sektörünün alt başlıkları olan kesme çiçek, iç mekân süs bitkisi, dış mekân süs bitkisi ve doğal çiçek soğanlarının ihracat ve ithalat durumlarına ilişkin sorunları inceleyerek çözüm önerilerinde bulunmuştur.

Albayrak (1998), ülkemizde kesme çiçek kooperatiflerinin 1946 yılında kurulduğunu ve 2620 üyesi ile 1997 yılında 1,23 trilyon TL satış yaparak bir önceki yıla göre %77 oranda artış sağlandığını bildirmiştir.

Moore ve ark. (2000), "Consumer Perceptions of Selected Flower Plants" isimli çalışmalarında ABD'nin süs bitkileri ve kesme çiçek pazarları ile tüketici eğilimleri hakkında bilgilere yer vermişlerdir. Renk, herhangi bir çiçeğin satın alınmasında önemli bir unsur olarak görülür başka bir sınıflandırma boyutu olarak tanımlanır. Ayrıca bu çalışmada, tüketicilerin uzun ömürlü olan saksılı süs bitkilerine olan eğilimlerinin diğer süs bitkilerine oranla daha fazla olduğunu destekleyen veriler de yer almaktadır.

Titiz ve ark. (2000), dış mekân süs bitkisi üretim alanları verilerine göre; İstanbul ve Yalova'da 507,3 da, Kocaeli'de 125 da, Antalya'da 117,7 da, İzmir'de 101,4 da, Balıkesir'de 58,1 da, Muğla'da 5,1 da, Adana'da 5 da, Hatay'da 2,5 da, Manisa'da 2 da ve Çanakkale'de 0,43 da alanda üretim yapıldığını, ortak sorunlar olarak yetişmiş eleman gücünün yetersizliğini, pazar sisteminin bozukluğunu, mevcut mezar sisteminin ihtiyacı karşılamaya yetmemesini, kesme çiçeğin dış pazarda tek ürün olarak (sprey karanfil) ile tek ülkeye (İngiltere) yönelmesi şeklinde ele alarak sorunlara yönelik çözüm önerileri her grup için ayrı ayrı irdelenmiştir.

Yılmaz (2009), “Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türk Kesme Çiçek Sektörünün SWOT Analizi” isimli çalışmasında; Avrupa Birliği ve Türkiye’deki kesme çiçek sektöründe üretim ve dış ticareti incelemiştir. Araştırmacı üreticilerle yapmış olduğu çalışma sonucunda SWOT analizini yaparak, sektöre yön verecek çıkarımlara yer vermiştir. Türkiye’de kesme çiçek sektörünün zayıf ve güçlü olduğu konularını ele alarak sektörün gelişimi açısından önemli olan noktalar belirlenerek irdelenmiştir.

Ozkan ve ark. (2003), “A Profile of Turkish Export Cut Flower Growers” isimli çalışmada, ülkemizde dış ticaret için yetiştirilen kesme çiçekler ve üreticileri hakkında bazı tespitlere yer vermişlerdir. Türkiye’de süs bitkileri alt sektörü olan kesme çiçeğin dış ticaretinde rol oynayan pazarlama kanalları ve bunların işleyişi hakkında bilgiler yer almaktadır.

Ay (2009), süs bitkileri sektörünün ticari anlamda 20. yüzyılda önem kazanmaya başladığını, ülke ekonomisine günümüzde dahi katkı sağlayan etkili bir sektör olduğunu bildirmiştir. Bu çalışmada, süs bitkisi sektörünün ihracat sorunları araştırılmış, sektör ihracatına dair çözüm üretilmeye çalışılmıştır. Süs bitkisi üretimine ilk ticari amaçlı olarak başlayan Yalova ilindeki üreticilerinden örnekleme yapılmıştır. Ancak, ilin süs bitkisi üretiminde ilerleme yönünde büyük gayretler göstermesine rağmen iklim, toprak ve konum avantajlarını dış ticarete fazla yansıtamadığı tespit edilmiştir.

Kooten ve Kuiper (2009), “Consumer Acceptability in Flower Chains: How Can We Determine What the Final Customers Really Want?” isimli çalışmalarında tüketicilerin süs bitkisi alt sektörü olan kesme çiçek ile ilgili taleplerinin nelerden ibaret olduğunu, nasıl tahmin ettikleri ile ilgili veriler yer almaktadır. Bu çalışmada kesme çiçeklerde uygulanan kalite kontrolleri, çiçeğin vazo ömrü ile ilgili bilgiler verilmiştir. İngiltere’de örneğin Sainbury’ler ve Tesco süs bitkileri kategorilerini geliştirerek icat ettikleri “Vazo Ömrü Garantisi” kalitelerini önemli ölçüde arttırmış ve pazar payındaki artış 15 yılda %18’den %60’lara yükselirken toplam çiçek tüketimi İngiltere’de son 15 yılda ikiye katlamıştır. Bu çalışmada; tüketicilerin, eğilimlerini büyük ölçüde etkileyen bu kriterlere verdikleri önem ile ilişkili olarak, vazo ömrü kalitesi uzun olan kesme çiçeği tercih ettikleri görülmüştür.

Subaşı ve ark. (2010), çalışmalarında Doğu Akdeniz Bölgesi’nde yer alan Adana, Mersin, Hatay ve Osmaniye illerinde bulunan 48 adet dış mekân süs bitkisi işletmecisiyle yapılan anketler ile işletmecilerin üretim yapısı, ticaret hacmi, pazarlama durumu tespitlerini araştırmış ve bunun sonucunda söz konusu sektörün istatistiksel

verilerinin çok üzerinde üretim ve ticaret potansiyeline sahip olduğunu tespit etmişlerdir.

Güzelmansur ve Güçlü (2010), çalışmalarında son yıllarda yaygınlaşan dış mekân süs ağaç ve çalılarının ithalat durumunu ele alarak, Doğu Akdeniz’de bulunan Adana, Mersin, Osmaniye, Antakya, Kahramanmaraş ile Gaziantep illerindeki kent içi yeşil alanlarda kullanılan 34 ağaç ve çalıları tespit etmişler ve bu bitkilerin kullanım durumlarını irdelemişlerdir.

Asil ve Sarhan (2010), Türkiye açısından önemli ekonomik değeri bulunan doğal çiçek soğanlarının, ihracat değerleri içerisinde %7 bir paya sahip olmakla birlikte ihracatında 2,5-3 milyon dolarlık gelir elde edildiğini bildirmişlerdir. Yapılan bu çalışmanın amacı, ülkemiz için önemli bir gelir kaynağı olan doğal çiçek soğanlarının üretimi, ticareti ve değerlendirilmesi sırasında karşılaşılabilecek sorunları tespit ederek bunlara çözüm önerileri üretmektir.

Gencer (2014), İstanbul ilinde bulunan tüketicilerin süs bitkilerinin alt sektörü olan kesme çiçek tüketim davranışlarını, ailelerin sosyo-ekonomik özellikleri ve öğrenim durumları bakımından incelemiştir. Araştırma alanındaki tüketicilerin %32,9’unun kesme çiçek, %37,2’sinin saksılı süs bitkisi, %19’unun yapma çiçek tercih ettiği belirlenmiştir. Sosyal sınıf bakımından incelendiğinde ise kesme çiçek tüketimi gelir seviyesi en yüksek grupta %48, en düşük olan grupta %20 olarak belirlenmiştir. Tüketiciler daha çok birden fazla kesme çiçek çeşidini tercih etmekle birlikte, saksılı süs bitkilerine olan tüketim eğiliminin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Gül %15,9 oranıyla birinci sırada tercih edilirken, ikinci sırada lisianthus (%14) tercih edilmektedir. Tüketicilerin gelirleri ve eğitim düzeyleri arttıkça doğru orantıda kesme çiçek tüketiminde de artış olduğu belirlenmiştir.

Kazaz ve ark. (2015), Dünya’da 1 milyon 573 bin 167 ha alan ve 50 milyar 275 milyon 700 bin € değerinde süs bitkileri üretiminin yapıldığını, Türkiye’de süs bitkileri üretim alanlarının 2005-2013 yılları arasında %41,55 oranında artarak 45,125,7 da alanda faaliyet gösterdiğini bildirmiştir. Söz konusu bu çalışmanın amacı; Dünya’da ve ülkemizdeki süs bitkileri sektörünün mevcut durumu, ülkemiz süs bitkileri alt sektörünün (kesme çiçekler, dış mekân süs bitkileri, iç mekân süs bitkileri ve çiçek soğanları) üretim alanları, dış ticareti, sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri ile süs bitkileri üretiminde değişimleri ve yeni arayışlar konularını irdelemektir.

Gülçür (2015), çalışmasında Dünya, Avrupa Birliği ile ülkemizdeki süs bitkileri sektörünün yapısal durumu, ithalat ve ihracat bakımından önde olan diğer ülkelerdeki

mevcut durumları ile ortaya koyarak, ülkemizin sektör bazında sorun ve çözüm önerilerini değerlendirmiştir. Yapılan bu çalışma ile 2016 yılında Antalya’da düzenlenen Expo 2016 için sektör paydaşlarına ışık tutması beklenmiştir.

Kazaz’a (2016) göre; küreselleşme ile birlikte ülkelerin birbirleriyle ekonomik, siyasi ve kültürel bağlamda bir etkileşim içinde olması beraberinde teknoloji, iletişim ve ulaşım alanında hızlı gelişmeler yaşanırken birçok sektörde olduğu gibi süs bitkileri sektöründe de önemli gelişim ve değişimler yaşanmaktadır. Yapılan bu çalışma Dünya süs bitkileri sektöründe üretim alanında, ithalat-ihracat vs. teknolojik alanda yaşanan gelişmeler ile ülkemizin bu değişimler karşısında gelecekteki vizyonu hakkında bilgi vermektedir.

Aksu ve ark. (2016), yaptıkları çalışmada Marmara Bölgesi’nin süs bitkileri sektöründe üretim alanı, yetiştirme ve ticaretinde önemli bir konuma ve paya sahip olduğunu bildirmiş olup, süs bitkileri üzerine faaliyette bulunan işletmelerin ülkemiz ekonomisindeki yerini inceleyerek değerlendirmeye tabi tutmuşlardır.

Yeler ve ark. (2016a) tarafından yapılan çalışmada Avrupa ve Dünya pazarında büyük paya sahip Hollanda, İspanya ve İtalya başta olmak üzere süs bitkileri sektöründe önde gelen diğer ülkelerin modelleri incelenerek ülkemizde süs bitkileri sektörü ile karşılaştırma yapılmış olup, en uygun model arayışı içerisinde bulunan işletmecilere katkı sağlayacak tespitlerde bulunulmuştur.

Yeler ve ark. (2016b), Türkiye’nin süs bitkileri sektörünün alt dalı olan dış mekân süs bitkileri sektöründe yatırım ve üretim yapmak isteyen işletmeciler için örnek olacak ve yeni yapılacak yatırımlar için altlık teşkil edecek bir çalışma ortaya çıkarmak amacıyla çalışma yapmışlardır. Örnek olarak İtalya modeli ele alınmış ve bunun için İtalya’daki firmalarla görüşme gerçekleştirilip örnek model belirlenerek bazı tespitlerde bulunulmuştur. Bu bilgi ışığında sektörün gelişimine ve yeni giren girişimcilere katkı sağlayacak tespitler sunulmuştur.

Öztürk ve Temel’e (2016) göre, ülkemiz süs bitkileri için uygun iklimsel ve coğrafi koşulları ile pazar ülkelerine yakınlığı gibi avantajlara sahiptir. Ülkemiz on yedi yıl sonra süs bitkileri ihracatında 74 milyon 856 bin \$’a yükselmiştir. 2014 yılı süs bitkileri ithalatının %60,8’i dış mekân süs bitkisi, %22,4’ü iç mekân süs bitkisi, %8,6’sı doğal çiçek soğanları, %8,2’si kesme çiçekten oluşmaktadır. Ülkemizin sektör potansiyeli incelendiğinde dış ticaret dengesinin gelecek yıllarda ihracat değerinin daha da artarak ilerleyeceği tespitinde bulunulmuştur.

Yazıcı ve Gülgün (2016), süs bitkisi sektörünün Orta Karadeniz geçit kuşağındaki durumunu incelemiştir. Çalışma kapsamını; TR 83 illeri (Samsun-Tokat-Amasya ve Çorum), bu illerin süs bitkileri açısından yönetimi ve konu ile ilgili olarak yapılan SWOT analizi oluşturmuştur. Bahse konu illerde bulunan farklı üretim sertifikasyonuna sahip üreticilerle görüşme yapılarak her kent için ayrı ayrı kendi içinde değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Belirlenen veriler doğrultusunda olumlu katkı sağlayacak hususlar ortaya konularak öneriler sunulmuştur. Bölge sektöründeki üretici firmaların genellikle aile işletmeleri olması, ailede devam ettirecek kişilerin olmaması, tecrübeli eleman sayısının azlığı, pazar sıkıntısı, sektörün en önemli konuları arasında yer aldığı, güçlü yönleri, illerin kendi aralarında sektör ilişkilerinin fırsata dönüştürülmesi ve bölgenin zayıf yönleri değerlendirilmiştir. İncelenen kentler içerisinde Samsun, Amasya ve Tokat kentlerinin uygun ikliminin, nüfusu ve endüstri yönünden gelişmişliğinin süs bitkisi sektörü ile doğru orantılı olduğu tespit edilmiştir. Ancak endüstri yönünden gelişmeye devam eden başkente yakınlığı ve uygun iklim koşulları olmasına rağmen Çorum ilinde kayıtlı süs bitkisi üretici yoktur. Çalışma sonucunda bölgenin konumu ve zengin kaynaklara sahip olmasının süs bitkisi sektöründe önemli bir avantaj olduğu ortaya çıkmıştır. Bölgenin doğal kaynaklarını koruyarak, yasal mevzuata uygun, meslek disiplinlerinin ortak çalışabileceği, üreten ve pazarlayan sektör gelişimi ve ekolojik kalite artırılmasının bir arada amaçlanması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Tapkı ve ark. (2018), günümüzde gelişim gösteren ve önemli gelir kaynağı oluşturan kesme çiçekler, işletmeciler için önemli bir faaliyet kolu haline gelmiştir. Kesme çiçek ihracatı yapan ülkeler arasında en çok %56 Hollanda, %17 Kolombiya, %11 Ekvator'un olduğu görülmüştür. Kesme çiçek ithalatı yapan ülkeler arasında en çok %18 ABD, %15 Almanya, %14 Hollanda yer almaktadır. Kesme çiçeğin süs bitkileri sektörü içerisindeki payı %68'in üzerinde yer almaktadır. Ülkemizde kesme çiçek içerisinde en çok üretimi ve ihracatı yapılan çiçek karanfildir. Kesme çiçek sektörünün gelişime açık olması, ticarete pazar istekleri doğrultusunda hareket etmek ve ürün çeşitliliğine gitmek sektörün gelişimine önemli fayda sağlayacaktır.

3. MATERYAL VE METOT

3.1 Materyal

Bu çalışmanın ana materyalini Mersin ili ve ilçelerindeki süs bitkileri sektöründeki işletmeler oluşturmaktadır.

Bu çalışma, Mersin İli sınırları içerisinde süs bitkileri sektörünün alt dalları olan dış mekân süs bitkisi, iç mekân süs bitkisi, kesme çiçek ve doğal çiçek soğanları üretimi yapan üreticilerle 2019-2020 yılı içerisinde anket çalışması yapılarak yürütülmüştür. Burada süs bitkileri sektörünün üretim ve yapısal sorunlarının ele alınması amaçlanmış, örnek olarak Mersin İli ve İlçeleri bu çalışmanın sahasını oluşturmuştur. Bu ilin çalışma sahası alanı seçilmesinde temel sebep süs bitkileri sektörünün üretim ve pazarlama alanının bu ilde göstermiş olduğu gelişmelerdir. Özellikle gerek iklim, gerekse coğrafi açıdan süs bitkileri yetiştiriciliğine uygun koşullar oluşturması, büyük bir metropolite ve bitkisel ürün giriş-çıkış özelliğine sahip limana ve gümrüklere sahip olması nedeniyle ulusal veya uluslararası alanda pazar açısından önemli bir avantaja sahiptir.

3.2 Metot

Sektör ülkemizde yoğun bir şekilde yapılmakla birlikte, sürekli gelişim göstermekte ve işletmeciler için önemli bir iş kolu olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak süs bitkileri sektörünün Dünya'daki ve Türkiye'deki genel yapı ele alınarak yayınlanmış tezler, bildiriler, makalelerin yanında özel sektör ve kamu kurumlarının yayınlamış olduğu sektör ile ilgili raporlar, makaleler, yurtiçi ve yabancı literatürler taranarak veriler elde edilmiştir.

Bu çalışma kapsamında, Mersin İli sınırları içerisinde süs bitkileri üretimi yapan işletmelere tamsayım esasında 2019-2020 yılları arasında yüz yüze anket uygulanmıştır. Mersin İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ve Ziraat Odası ile iletişime geçilerek kayıtlı 41 adet süs bitkisi işletmecisi tespit edilmiştir. Yapılan anketler 74 sorudan oluşmaktadır. Anketlere verilen cevaplar incelenerek analiz edilmiş, elde edilen sürekli veriler için merkezi eğilim ölçüleri ve dağılım ölçüleri hesaplanmış, kesikli veriler için ise sonuçlar mutlak frekans ve yüzdeler şeklinde özetlenmiştir. En sonunda anket sonuçlarına göre sektörün mevcut durumu ortaya koyularak, bu konudaki sorunlar belirlenmiştir. ZGFT (zayıf yönler – güçlü yönler – fırsatlar – tehditler) analizi yapılarak olumlu olumsuz yönler ortaya konulmuş ve çözüm önerileri getirilmiştir.

Çalışma alanının yürütüldüğü Mersin ili, adrese dayalı nüfus kayıt sisteminde 1.814.468 nüfusu, 117 km² il nüfus yoğunluğu ile yüzölçümü 15,853 km²'lik bir alanda yer almaktadır. Mersin, bir Büyükşehir Belediye ve 13 ilçe Belediye olmak üzere toplamda 14 Belediye ile 805 adet mahalle bulundurmaktadır. Mersin ili büyükşehir sıralamasında on birinci sırada yer almaktadır. İlde tarıma dayalı sanayi gelişimi görülmektedir. Ekonominin büyük bir bölümü tarım ve hayvancılık olarak gelişim gösterirken, yaz-kış tarımsal üretim yapılabilmektedir. Ülkemizde en erkenci ürünler olan sebze ve meyve çeşitleri Mersin ilinde yetiştirilmektedir. Akdeniz'deki kıyı uzunluğu 321 km olup, rakım 5 m'dir. İl, kıyı şeridi doğudan batıya doğru ulaşılan uzun ve kuzeyi Toros Dağları ile çevrili, kapalı bir yapıda olması ile kıyı şeridinde bulunan uygun mikro iklimik alanların on iki ay boyunca tarımsal üretim yapılmasına olanak sağlamaktadır.

Şekil 3.1. Mersin ili ve ilçelerini gösteren harita

Mersin ilinde merkez ilçe dışında Tarsus, Çamlıyayla, Akdeniz, Toroslar, Yenişehir, Mezitli, Erdemli, Silifke, Mut, Gülnar, Aydıncık, Bozyazı ve Anamur olmak üzere 13 ilçe yer alır (Şekil 3.1).

Akdeniz Bölgesinde yer alan Mersin ili 36-37° kuzey enlemleri ve 33-35° doğu boylamları arasında yer almakta, doğuda Adana ve Osmaniye, batıda Antalya ve Burdur, kuzeyde Karaman ve Niğde, güneyde ise Akdeniz ve K.K.T.C. ile çevrilidir. Mersin ili ve çevresinde yaygın olarak Akdeniz ikliminin etkisi görülür. Yazları kurak ve sıcak, kışları ise ılık ve yağışlıdır. En fazla yağış kışın, en az yağış ise yazın görülür. Bitki örtüsü bakımından zengin olan Mersin ilinin bitki örtüsü makidir. Cephesel yağışlar en çok Akdeniz iklimi olan yerlerde görülür. Güneş enerjisinden en fazla yararlanan iklimdir. 78 yıllık iklim rasat bilgilere göre; Mersin’de yıllık ortalama sıcaklık değeri 19,1 °C’dir. En sıcak ay ortalama sıcaklığı 31,5 °C’dir. En düşük ay ortalama sıcaklığı 6,3 °C’dir. En yüksek ay bazında ortalama güneşlenme süresi 10,0 saattir. Ortalama aylık bazında en yüksek yağış miktarı 136,3 mm’dir (Tablo 3.1).

Tablo 3.1. Mersin ilinin uzun yıllara (1940-2019) ait iklim değerleri

İklim Öğeleri	Aylar												
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (°C)	10,1	11,0	13,7	17,4	21,2	25,0	27,7	28,3	25,7	21,4	16,1	11,8	19,1
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	14,5	15,4	18,1	21,6	24,9	28,1	30,7	31,5	30,0	26,6	21,5	16,4	23,3
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	6,2	6,8	9,1	12,8	16,8	20,8	23,9	24,2	20,8	16,2	11,5	7,8	14,7
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	4,7	5,6	6,7	7,6	8,4	9,8	9,9	9,8	9,1	7,5	5,7	4,7	89,5
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	10,6	9,2	7,6	6,7	5,1	2,2	0,9	0,8	1,7	5,0	6,6	10,4	66,8
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	118,5	85,5	56,2	34,8	23,8	10,2	11,6	6,9	11,7	39,2	77,8	139,6	615,8
En Yüksek Sıcaklık (°C)	25,2	26,5	29,8	34,7	36,0	40,0	38,1	39,8	39,0	37,5	31,0	27,0	40,0
En Düşük Sıcaklık (°C)	-6,3	-6,6	-2,2	0,6	7,0	12,0	16,1	15,0	11,0	2,7	-3,3	-3,0	-6,6

Kaynak: Anonim, 2020b

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

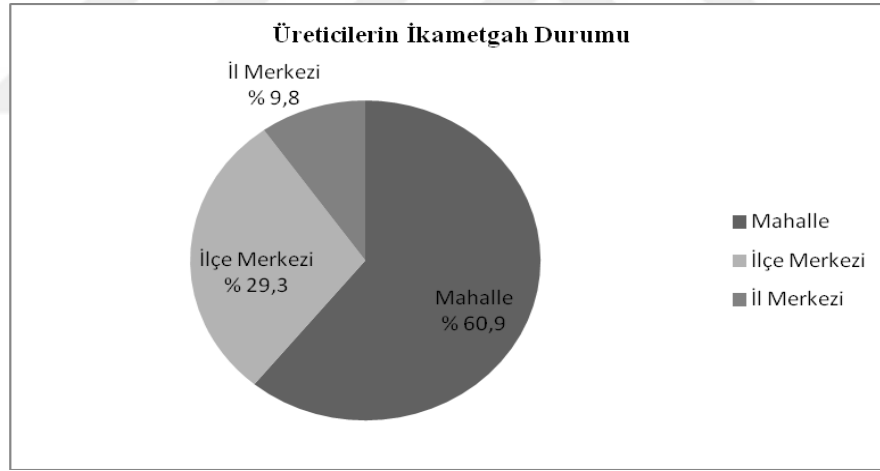
Mersin İli ve İlçelerinde yer alan ve süs bitkileri üretimi yapan üreticilerin mevcut durumlarının analizi ve sorunlarının tespitini yapmak için sahada yapılan anket çalışması ile elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

4.1 Üreticilere Ait Bilgiler

Mersin İli ve İlçelerinde yer alan süs bitkileri işletmecilerinin dağılımı incelendiğinde üreticilerin en çok %43,9 ile Akdeniz İlçesinde yer aldığı; bunu sırasıyla %17,1 ile Tarsus; %12,2 ile Erdemli; %7,3 ile Mezitli; %4,9 ile Toroslar ve Anamur; %2,4 ile Yenişehir, Silifke, Mut ve Bozyazı'nın izlediği tespit edilmiştir (Tablo 4.1).

Tablo 4.1. Mersin il-ilçeleri içerisinde süs bitkileri üretimi yapan işletmecilerin sayısı

Mersin il-ilçeleri										
Anket	Akdeniz	Tarsus	Toroslar	Yenişehir	Mezitli	Erdemli	Silifke	Mut	Bozyazı	Anamur
Sayı (Adet)	18	7	2	1	3	5	1	1	1	2
Oran (%)	43,9	17,1	4,9	2,4	7,3	12,2	2,4	2,4	2,4	4,9

Şekil 4.1. Üreticilerin ikametgâh durumu

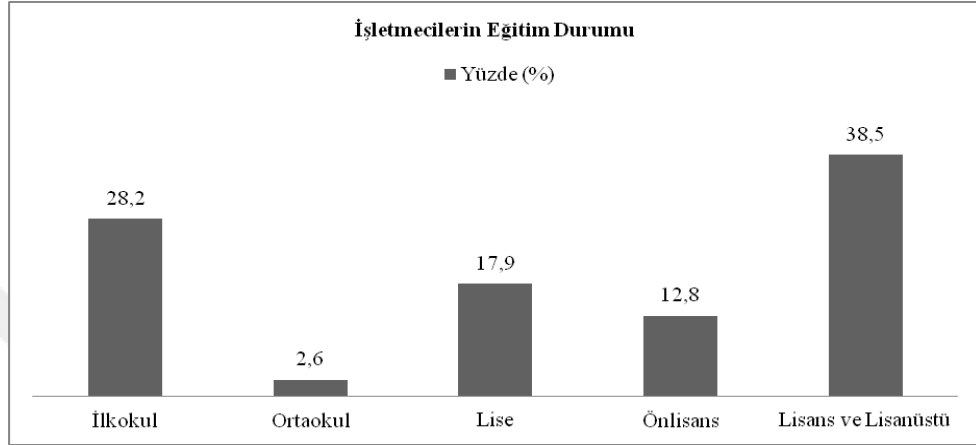
Araştırmada anket yapılan 41 işletmenin %60,9'u mahalle içerisinde; %29,3'ü ilçe merkezinde; %9,8'i il merkezinde yer almaktadır (Şekil 4.1).

Süs bitkilerinin içerisinde yer alan dış mekân süs bitkileri diğer süs bitkisi ürün gruplarının aksine anayol üzerinde yer aldıkları gözükmüş, bunun nedeni ise pazarlama ağı olduğu, ulaşım sorunu oluşturmadığından bu işletmeciler toptan ve perakende satış yapabilmektedirler.

Anket çalışmasına katılan işletmecilerin hukuki yapısı incelendiğinde; %46,3'ünün şahıs işletmesi, %48,8'sinin şirket olduğu anlaşılmış olup; %4,9'unun ise diğer cevabı verdiği belirlenmiştir.

İşletme profili açısından ankete katılanlar %37,8 üretici, %5,2 satıcı, %56,8 hem üretici hem satıcı olarak faaliyette bulunmaktadır.

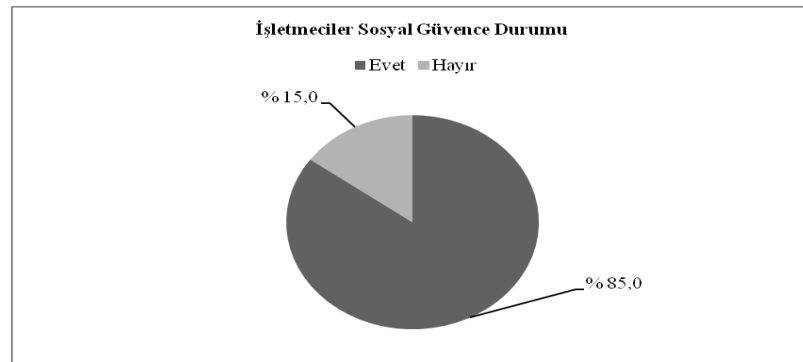
Ankete katılanların % 85'i erkek, %15'i ise kadındır.

Şekil 4.2. İşletmecilerin eğitim durumu

Süs bitkileri sektöründe faaliyet gösteren üreticilerin eğitim durumları Şekil 4.2'de gösterilirken; %51,3'ünün üniversite mezunu olduğu ve çoğunluğunun sektöre yakınlığı olan Ziraat Fakültesi mezunu olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca üretim veya satış işlemleri aşamasında işletme içerisinde çalıştırılan Ziraat Mühendisi/Peyzaj Mimarı oranı %56,1'dir (Şekil 4.2).

Ankete katılan süs bitkileri sektör üreticilerin minimum yaş oranı 26, maksimum yaş oranı 64'tür. Ayrıca ailedeki birey sayısında 1-2 kişi olanların oranı %6,2, 3-4 kişi olanların oranı %59 iken, 5-8 kişi oranı ise % 26,8'dir.

Şekil 4.3. İşletmecilerin sosyal güvence durumu

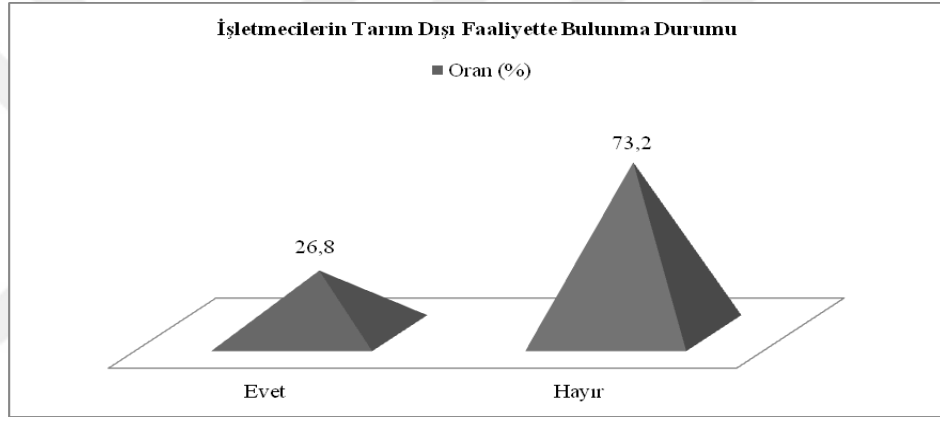
Üreticilerin %85'inin sosyal güvenceye sahip olduğu, %15'nin ise sosyal güvencesinin olmadığı belirlenmiştir (Şekil 4.3).

Sosyal güvencesi sorusuna EVET diyenlerin; %64,7'sinin Bağ-Kur, %29,4'ünün SSK, %5,9'unun emekli sandığına bağlı olduğu bilgileri elde edilmiştir.

Üreticiler ayrıca herhangi bir örgütlenme içerisinde olup olmadığı sorusuna yönelik verdiği cevapta %25'nin örgütlenme içerisinde yer aldığı, %75'nin örgütlenme içerisinde yer almadığı belirlenmiştir.

Üreticilere kuruluş aşamasındaki finans kaynağının ne olduğu sorulduğunda %15,4'ünün kredi, %41,0'nin öz kaynak ve %43,6'sının ise kredi+özkaynağı kullandığı sonucu ortaya çıkmıştır.

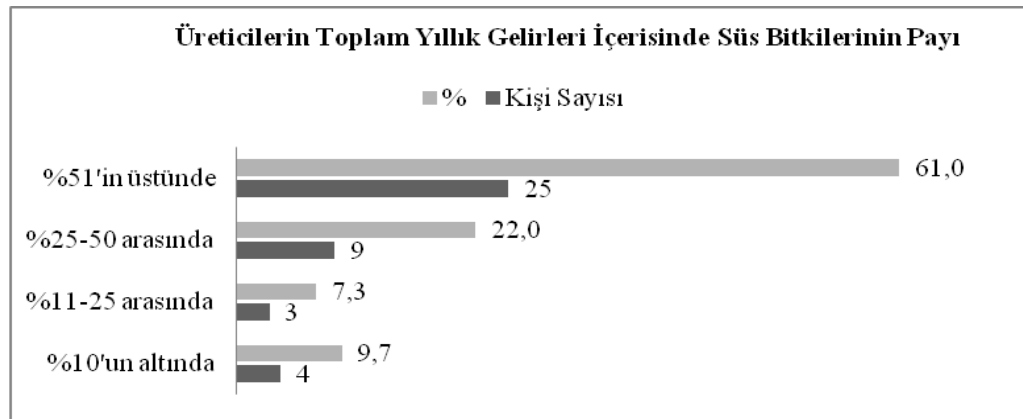
4.2 Üreticilerin Tarımsal Faaliyetleri

Şekil 4.4. İşletmecilerin tarım dışı faaliyette bulunma durumu

Anket yapılan üreticilerin %73,2'sinin sadece tarımla uğraştıkları ve %26,8'inin ise tarım dışında farklı faaliyetlerde bulunduğu görülmüştür (Şekil 4.4).

Tarım dışı faaliyette bulunan işletmecilerin %45,4'ünün hizmet sektörü, %27,2'nin esnaf, %18,2'sinin kamu sektörü ve %36,3'ünün ticaret ile uğraştıkları belirlenmiştir.

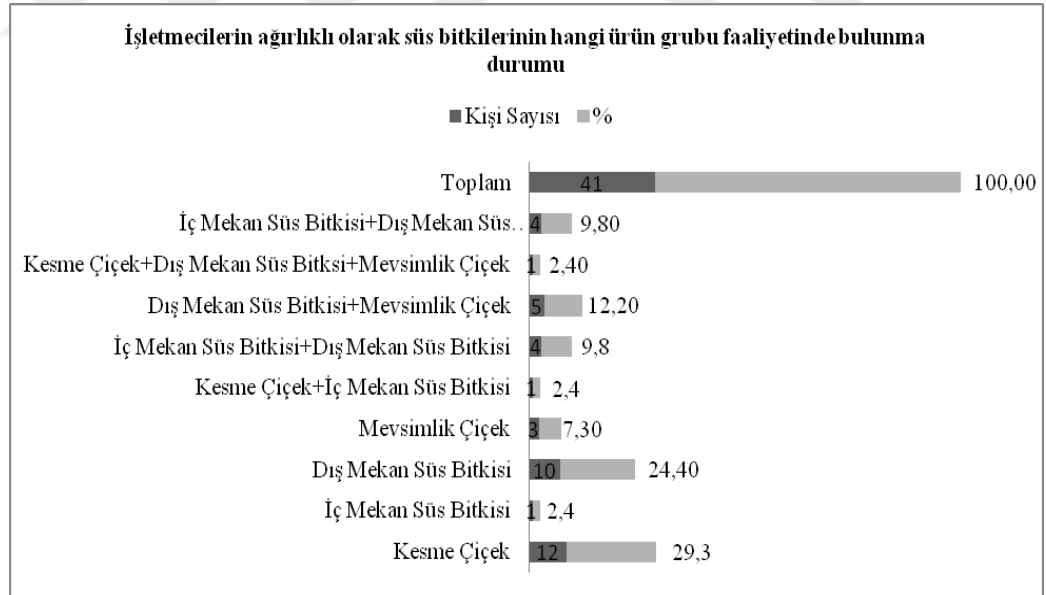
Şekil 4.5. İşletmecilerin toplam yıllar gelirleri içerisinde süs bitkilerinin payı

İncelenen işletmelerin toplam yıllık gelirleri içerisinde süs bitkilerinden elde ettikleri gelirlerin yüzdelik payı Şekil 4.5’de gösterilmiştir. Buna göre, toplam yıllık gelirlerinin %51 üstünde olan üreticilerin %61,0’nin gelirlerini süs bitkileri oluşturmuştur (Şekil 4.5).

Üreticilere sonraki yıllarda süs bitkileri üretiminin devamlılığı hakkındaki düşünceleri sorulduğunda; %7,3’ünün üretimi bırakmayı; %14,6’sının azaltmayı; %19,5’inin yapacak işi olmadığından mecburen devam edeceği; %4,9’unun mevcut haliyle devam edeceği ve %41,5’inin ise kesinlikle devam edeceği, fırsat bulunması halinde üretimi arttıracığı yönünde yanıtlar alınmıştır (Tablo 4.2).

Tablo 4.2. İşletmeciler olarak önümüzdeki yıllarda üretim yapma durumu

Üreticiler olarak önümüzdeki yıllarda üretim yapmayı düşünümüsünüz?	Kişi sayısı	Oranı (%)
Kesinlikle bırakmayı düşünüyorum	3	7,3
Yapacak başka işim yok mecburen devam edeceğim	8	19,5
Azaltmayı düşünüyorum	6	14,6
Bu haliyle devam etmeyi düşünüyorum	2	4,9
Kesinlikle devam edeceğim fırsat olursa üretimi arttıracam	17	41,5
Kararsızım	5	12,2
Toplam	41	100

Şekil 4.6. Süs bitkileri ürün gruplarının ağırlıklı olarak faaliyette bulunma durumu

Şekil 4.6’ya göre süs bitkileri sektöründe üretim ağırlıklı olarak kesme çiçek, dış mekân süs bitkisi, iç mekân süs bitkisi ve mevsimlik çiçek yetiştiriciliği yapılmaktadır. Kesme çiçek ve dış mekân süs bitkisi üretimin yarısından fazlasını oluşturmaktadır.

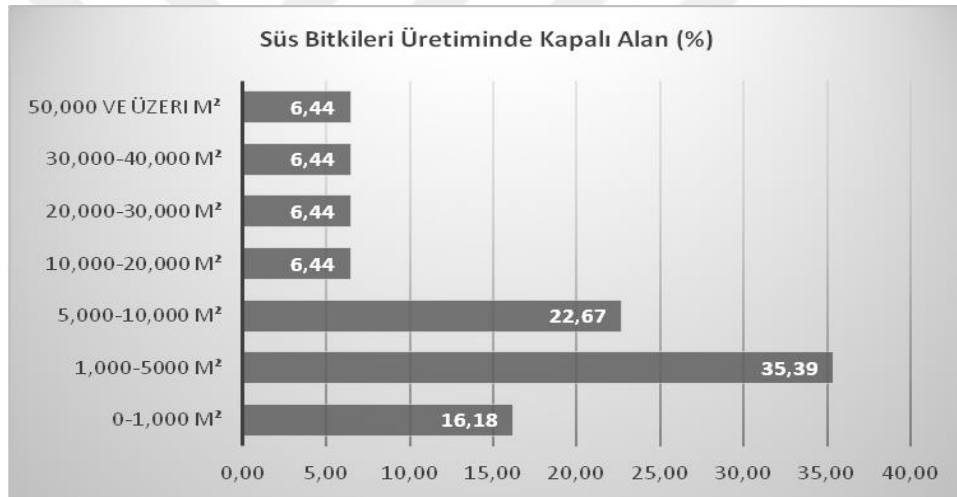
Yörenin iklimsel özellikleri ve sera üretiminin yaygın olması bölgede kesme çiçek, dış mekân süs bitkisi ve mevsimlik çiçek üretiminde ihtisaslaşma olduğu görülmektedir.

Tablo 4.3'te işletmecilerin toplam işletme arazi durumu verilmiştir.

Tablo 4.3. Süs bitkisi işletmesinin toplam arazi durumu

Toplam İşletme Arazisi (da)							
Alan	0,1-5,0	5,1-10,0	10,1-15,0	15,1-20,0	20,1-25,0	25,1-50,0	50,1 ve üzeri
Sayı (Adet)	14	6	2	1	2	3	4
Oran (%)	43,5	18,7	6,3	3,1	6,2	9,3	12,4

İşletmecilerin üretim yaptığı kapalı alanların %74,26'sı on dekarın altındadır. Ayrıca kapalı alanda yapılan üretimin ise 13,7 dekar alçak tünel alanı olduğu, açık alanda yapılan üretimin %39,6'sının on dekarın üzerinde olduğu, bunun sonucunda üretim sahalarının çoğunlukla açık alanlar olduğu görülmektedir.

Şekil 4.7. Süs bitkileri üretiminde kullanılan kapalı alan durumu

Şekil 4.7'de işletmecilerin süs bitkileri üretimdeki kapalı alan durumu verilmiştir.

Ayrıca üreticilerin yaklaşık %92,7'sinin plastik örtü kullandığı, %7,3'ünün kullanmadığı tespit edilmiştir. Diğer örtü şekli olan cam örtü sorusuna ise %8,3'ünün evet dediği, %91,7'sinin ise hayır dediği görülmüştür. Seraların havalandırma şekli olarak açılır tavan, kolçak yandan, tepe ve yan havalandırma sistemi kullanılmakta ayrıca ısıtma sistemi olarak; %41,5'inin kalorifer, %31,7'sinin odun+kömür, %2,4'nün kömür, %7,3'nün soba ve geriye kalanının ise kullanmadığı ifade edilmiştir.

Seralar genelde küçük ölçeklerde fakat bloklar halinde inşa edilmiştir. Sera konstrüksiyon malzemesi olarak galvanizli boru kullanılmış, sera örtüsü olarak plastik

örtü kullanılarak seranın uzun ömürlü kullanılması sağlanmıştır. İşletme alanında veya seralardaki fazla suyun drenajı üreticilerin kendi imkânlarıyla tarla içi drenaj sistemi kurarak ya da DSI'nin inşa ettiği, işletmeye açılan yağmur suları, yüzey suları veya sulamadan dönen suyun drenaj kanalları vasıtasıyla tahliye edilerek sağlanmaya çalışılmıştır.

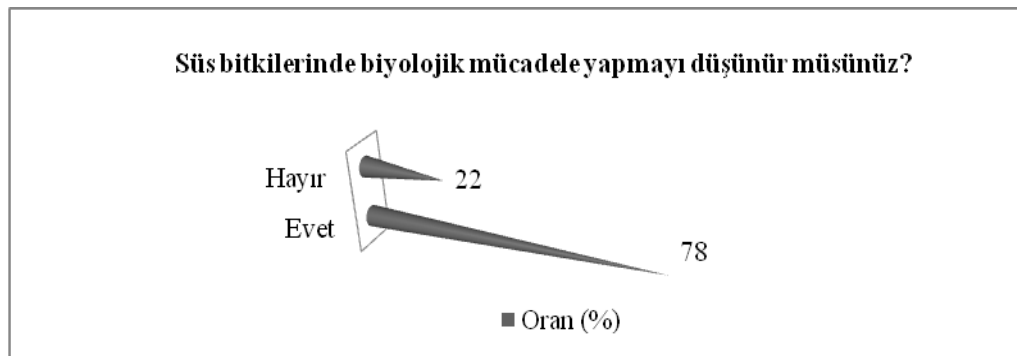
4.3 İşletmecilerin Süs Bitkileri Üretim Bilgileri

Yoğun olarak yapılan kimyasal mücadelenin, zaman içerisinde zararlıların ilaçlara karşı dayanıklılığının artması, potansiyel zarardan ekonomik zararlı durumuna gelmesi ve doğal düşmanların öldürülmesi nedeniyle ekosistem dediğimiz doğal dengenin bozulması ve zamanla ilaç kalıntılarının insan ve hayvan sağlığını tehdit etmeye başlaması neticesinde “Biyolojik Mücadele” yönteminin uygulanması zorunlu hale getirilmiştir (Uygun ve ark., 2010).

Şekil 4.8. İşletmecilerin her yıl düzenli olarak kimyasal mücadele uygulama durumu

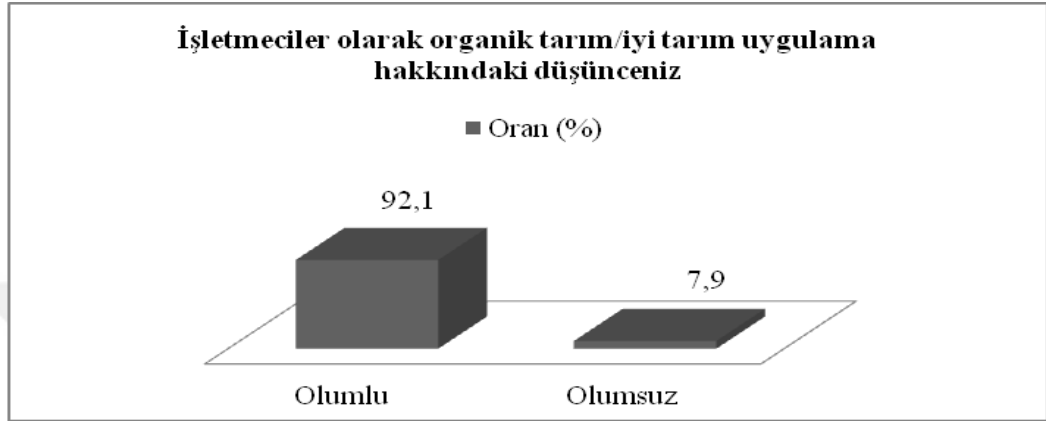
Ankete katılan katılımcıların %97,6'sının her yıl düzenli kimyasal mücadele (ilaçlama) yaptığı görülmüştür (Şekil 4.8.).

Şekil 4.9. Üreticilerin biyolojik mücadele düşüncesi

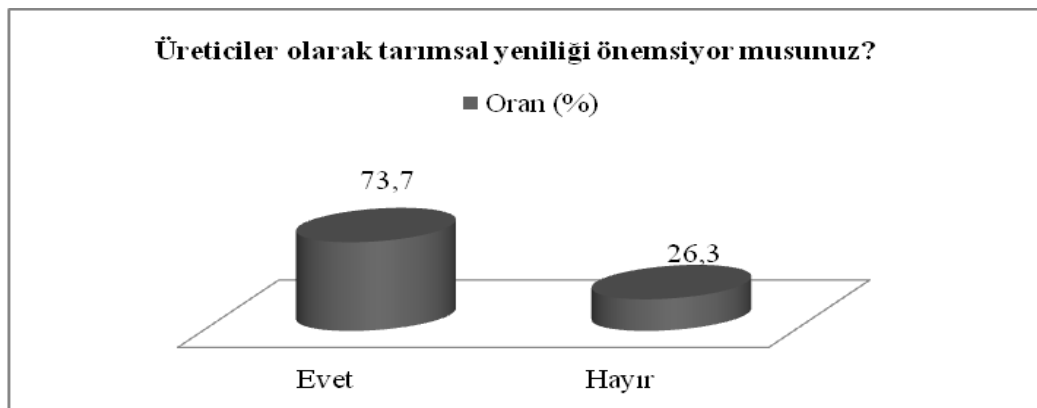

Biyolojik mücadele yapılıp yapılmadığı sorusuna ise %78'nin evet dediği, %22'nin ise hayır dediği görülmüştür (Şekil 4.9). Hayır cevabı verenlerin istememe nedeni sorulduğunda ise; %33,3'ünün maliyetin yüksek olması, onu sırasıyla %22,2 ile yeterli bilginin olmaması ve %11,1 ile biyolojik mücadelenin faydalı olmayacağını düşüncesi şıkları belirtilerek geri kalanı diğer nedenler takip etmektedir.

Şekil 4.10. İşletmeciler olarak organik tarım/iyi tarım uygulama durumu

Ankete katılan süs bitkileri işletmecilerinin organik tarım/iyi tarım uygulamalarına %92,1'inin olumlu, %7,9'unun ise olumsuz baktığı sonucu ortaya çıkmıştır (Şekil 4.10). Olumsuz cevap veren işletmecilere nedeni sorulduğunda ise %66,7'sinin süs bitkileri üretiminin az olmasını cevabı verilirken, geriye kalan toplam %33,3'ünün ise bilgi sahibi olmaması ve pazarlamada etkisinin olmaması cevapları verilmiştir.

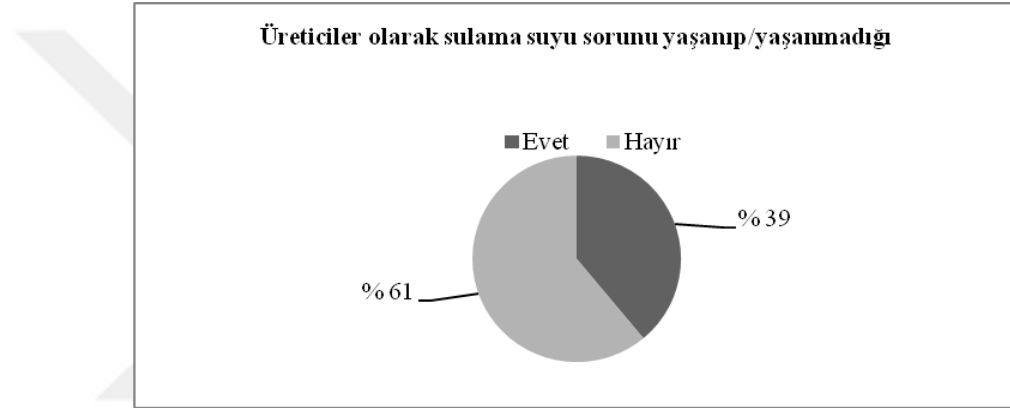
Şekil 4.11. Üreticiler olarak tarımsal yeniliği uygulama durumu

Anket çalışmasına katılan üreticilerin tarımsal yeniliği önemseyip önemsemediği sorulduğunda %97,4'ünün önemsemediği; %2,6'sının ise önemsemediği sonucuna ulaşılmıştır (Şekil 4.11).

Tarımsal yeniliğe evet diyenlerin hangi durumda tarımsal yeniliği uygulayacağına Tablo 4.4'de değinilmiştir.

Tablo 4.4. Üreticiler olarak tarımsal bir yeniliği hangi durumda uygulama durumu

Tarımsal bir yeniliği hangi durumda uygularsınız?	Oran (%)
Hemen uygularım	10,8
Yeniliği uygulayanların sonuçları bakar öyle uygularım	32,4
Önce deneme yapar öyle denerim	48,7
Hem yeniliği uygulayanların sonucuna bakarım hem de denememi yapıp öyle denerim	8,1
Toplam	100

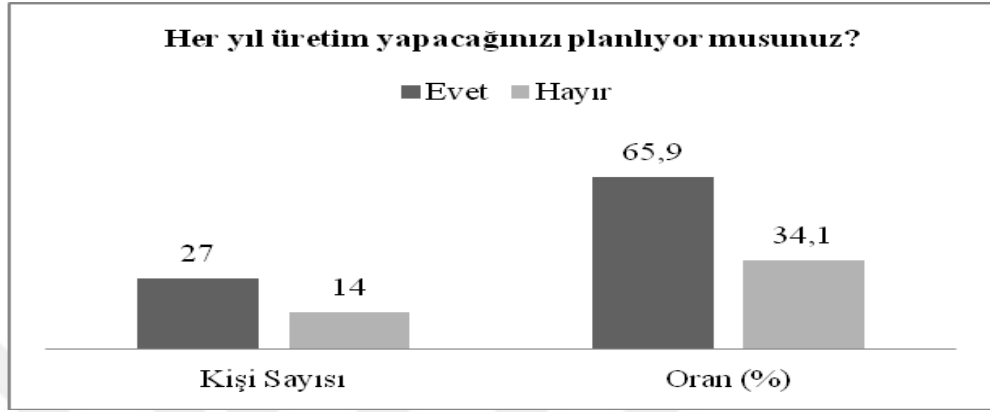
Şekil 4.12. Üreticiler olarak sulama suyu temini hakkında

Ankete katılan üreticilere sulama suyu bulmada sorun olup olmadığı sorusuna %61'i su sorununun olmadığı, %39'u ise su bulmada sorun olduğu yönünde beyan vermiştir (Şekil 4.12). Ayrıca su sorunu olan üreticilerle yapılan görüşmelerde daha çok su ücretlerinin yüksek olması, civarda artezyen kuyuya çoğunlukla izin verilmemesi, kuyuya rastlanılmaması, su kanalının bulunmaması veya su kanalının işletmeye uzak olması gibi sebepler gösterilmiştir.

Üreticilerin %36,6'sı damla sulama yöntemi ile sulama yapmakta; %7,3'ü ise yağmurlama yöntemini kullanmaktadır. Diğer yöntemler ise Tablo 4.5'de gösterildiği gibidir.

Tablo 4.5. İşletmeciler olarak sahada kullanılan sulama yöntemi

Sulama Şekli	Kişi Sayısı	Oran (%)
Damla Sulama	15	36,6
Yağmurlama	3	7,3
Damla+Yağmurlama Sulama	15	36,6
Salma (Cazibe)+Yağmurlama Sulama	1	2,4
Damla+Yağmurlama+Salma Sulama	7	17,1
Toplam	41	100

Şekil 4.13. İşletmeciler olarak her yıl üretim planlama durumu

Üreticilerin %65,9'u her yıl üretim planlaması yapmakta, %34,1'i ise planlama yapmadan üretim yapmaktadır (Şekil 4.13).

İşletmecilere her yıl yetiştirecekleri fidan sayısına karar verirken etkili etmenlerin neler olduğu sorulduğunda %19,5'inin finansman durumu, %17,1'inin piyasa talebi durumu, %31,7'sinin finans+piyasa durumu cevabı verdiği belirlenmiştir (Tablo 4.6).

Üreticilere kendi işletmelerini ile ilgili gelecek planlama sorusuna; %74,4'ü işletmeyi daha da büyütmeyi, %5,1'i işletmeyi kapatmayı, %20,5'i ise aynı ölçekte işletmeyi yürütmeyi düşündüğünü ifade etmişlerdir.

Tablo 4.6. Üreticiler olarak fidan yetiştiriciliğe etkili olan etmenler

Fidan Yetiştiriciliğine Karar Verilirken Etkili Olan Etmenler	Kişi Sayısı	Oran (%)
Finansman Durumu	8	19,5
İşgücü Durumu	2	4,9
Piyasa Talebi Durumu	7	17,1
Diğer	1	2,4
Finansman Durumu+Piyasa Talebi Durumu	13	31,7
Piyasa Talebi Durumu+Tarımsal Destek Durumu	1	2,4
Finansman Durumu+Arazi Durumu+Piyasa Talebi Durumu	1	2,4
Finansman Durumu+Anaç Durumu+Piyasa Talebi Durumu	2	4,9
Finansman Durumu+Anaç Durumu+Tarımsal Destek Durumu	1	2,4
Finansman Durumu+İşgücü Durumu+Piyasa Talebi Durumu	2	4,9
Finansman Durumu+Arazi Durumu+İşgücü Durumu+Piyasa Talebi Durumu	1	2,4
Finansman Durumu+Arazi Durumu+Piyasa Talebi+ Tarımsal Destek Durumu	1	2,4
Finansman Durumu+Arazi Durumu+Anaç Durumu+İşgücü Durumu	1	2,4
Piyasa Talebi Durumu+Tarımsal Destek Durumu		
Toplam	41	100

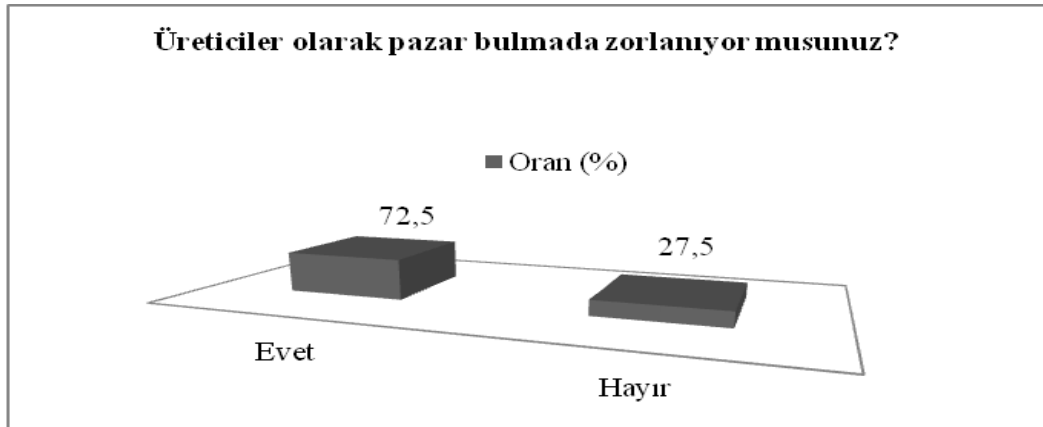

Şekil 4.14. Üreticilerin işletme kurulmadan önce üretim planlanması durumu

Üreticilerin %25'inin işletme kurulmadan önce ne kadar üretim yapacağı konusunda bir planlama aşamasında olduğu belirtilirken, %75'inin ise planlama yapmadan üretim yaptığı beyan edilmiştir (Şekil 4.14).

4.4 İşletmecilerin Süs Bitkileri Pazarlama Bilgileri

Bir ürün grubu üreticiler ve aracılar yoluyla pazarlama kanallarında yer almasının yanında genel ekonomik yönünden de oldukça önemlidir. Tarım sektöründe faaliyette bulunan üreticiler pazarlama imkânları açısından kısıtlı olan küçük işletmeler olduğundan, pazarlama kanallarının aktif kullanımı sayesinde üreticiler yerel pazarlar dışındaki pazarlara ulaşmakta ve kısıtlı pazarlama imkânları bu sayede ortadan kalkmaktadır (Emeksiz ve ark., 2005).

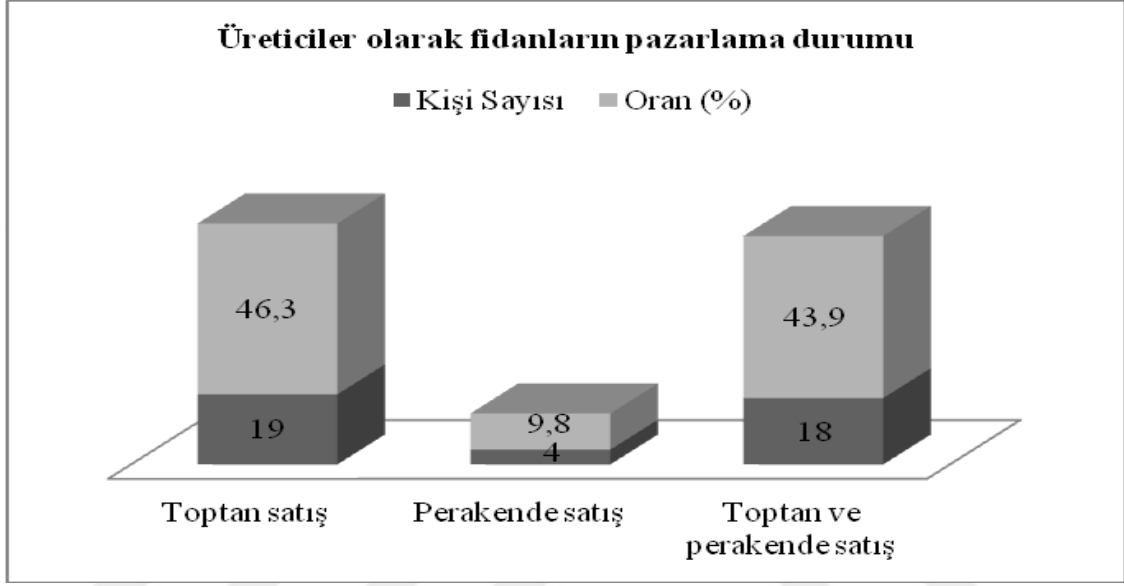
Şekil 4.15. Üreticilerin pazar bulma durumu

Üreticilerle yapılan anket çalışmasında pazar bulma konusunda zorluk çekiyor musunuz sorusuna %72,5'inin pazar bulmada zorlandığı, %27,5'inin ise pazarda sıkıntı yaşamadığı yönünde yanıt alınmıştır (Şekil 4.15).

Üreticilerin ürünlerini pazarlama durumu Tablo 4.7’de incelenmiştir.

Tablo 4.7. Üreticiler olarak ürünlerinin pazarlama durumu

Üreticiler olarak ürünleri pazarlama durumu	Oran (%)
Kendim pazarlıyorum	70,7
Bir kısmını kendim, kalanını tüccara veriyorum	24,3
İhale yoluyla	17,0
Komisyoncu	2,43
Diğer	4,8

Şekil 4.16. Üreticiler olarak fidanların pazarlama durumu

Üreticilerin %46,3’ü fidanlarını toptan satışa sunarken, %9,8’i perakende satış ve %43,9’u ise hem toptan hem de perakende satış yapmaktadır (Şekil 4.16).

Süs bitkisi üreticilerinin ürünleri satış şekli Tablo 4.8’de incelenmiştir.

Tablo 4.8. Süs bitkisi üreticilerinin ürün satış şekli durumu

Süs bitkisi satış şekli	Kişi Sayısı	Oran (%)
Peşin	4	9,7
Bir kısmı peşin bir kısmı uzun vadeli	12	29,3
Yarısı peşin yarısı vadeli	12	29,3
Tamamı vadeli	4	9,7
Vade süresi çok uzun	8	19,6
Diğer	1	2,4
Toplam	41	100

Süs bitkisi pazarlama sırasında karşılaşılan sorunlar ifade edilirken üreticilerin %48,8’i bitki fiyatlarının düşük olması, %19,5’i sorun olmadığı, geriye kalan %31,7’si

ise depolama imkanının olmaması, araçların fazlalığı ve fiyat düşüklüğü yönünde beyan vermişlerdir (Tablo 4.9).

Tablo 4.9. Üreticiler olarak pazarlama sırasında karşılaşılan sorunlar

Süs bitkisini pazarlama sırasında karşılaşılan sorunlar	Kişi Sayısı	Oran (%)
Süs bitkileri fiyatlarının düşük olması	20	48,8
Depolama imkânının olmaması	1	2,4
Aracıların fazlalığı	1	2,4
Sorun yok	8	19,5
Süs bitkileri fiyatlarının düşük olması	8	19,5
Depolama imkânının olmaması		
Süs bitkileri fiyatlarının düşük olması+Aracıların fazlalığı	3	7,3
Toplam	41	100

Üreticilere pazarlama konusunda yardım almayı isteyip istemedikleri sorulduğunda %26,8'i evet, %73,2'si ise hayır cevabını vermiştir. Evet diyenlerin nereden veya kimden yardım alıyorsunuz sorusuna ise %54,5'i araçlardan, %27,3'ü diğer üreticilerden cevabını verirken; geriye kalan %18,2'si ise hem araçlar hem de diğer üreticilerden yardım aldığını beyan etmişlerdir.

Anket çalışmasına katılan üreticilere satıştan önce ürüne sınıflandırma yapılıp yapılmadığı sorusu yöneltildiğinde; %76,9'unun evet dediği, %23,1'inin ise sınıflandırmaya tabi tutmadığı belirlenmiştir.

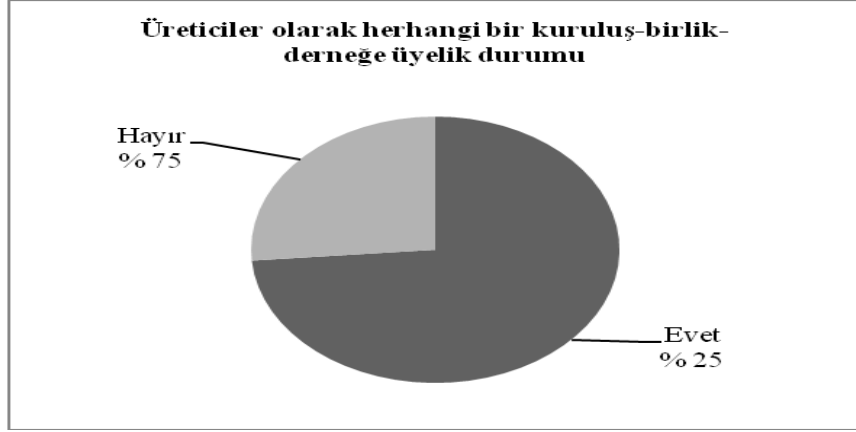
Çalışmaya katılan işletmelerin nakil sırasında ürünlerin ambalaj durumuna ilişkin görüşleri Tablo 4.10'da ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 4.10. Süs bitkisi üreticilerin nakil sırasında ürünlerin ambalajlanma durumu

Nakil Sırasında Ambalajlama Durumu	Oran (%)
Evet	53,7
Hayır	46,3
Cevabınız EVET ise ne tür ambalaj kullanıyorsunuz?	
Yarı ambalaj	72,0
Tam Ambalaj	8,0
Açık taşıma	20,0
Diğer	4,0

4.5 Üreticilerin Süs Bitkileri Grubunda Örgütlenme Durumu

Örgütlenme; ihtiyaçların karşılanması, ortak paydada buluşulması, verimliliğin artırılması, üreticilerin pazar konumunda gelişimini, gelir ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi gibi amaçlar etrafından insanların birbirilerine yaklaşımıdır (Kiracı, 2006).

Şekil 4.17. Süs bitkisi üreticilerin herhangi bir kuruluş-birlik-derneğe üyelik durumu

Çalışmaya katılan işletmelerin herhangi bir kuruluş-birlik-derneğe üye olma durumu Şekil 4.17’de ve üye oldukları örgütler ise Tablo 4.11’de ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 4.11. Süs bitkisi üreticilerin üye oldukları tarımsal örgütler

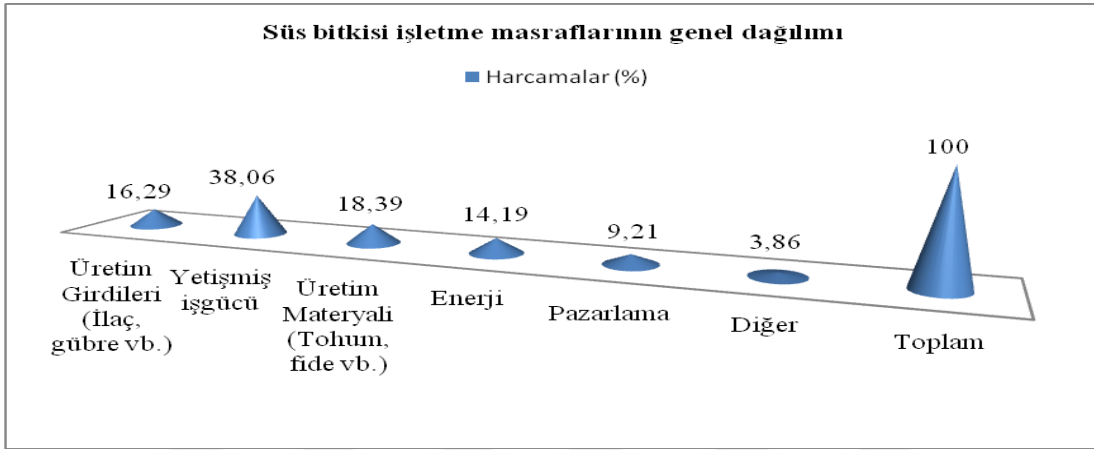
Cevap EVET ise Üye Oldukları Tarımsal Örgütler
Süs Bitkileri Üreticileri Alt Birliği (SÜSBİR)
Ziraat Odası
Tarımsal Kredi Kooperatifi
Sulama Birliği
Diğer

Anket çalışmasına katılan üreticilere sulama örgütlerinin sağladığı faydalar sorulduğunda; bunların bitki satışı, üretim planlaması ve düzenli kontroller olduğu cevabı verilirken, sulama örgütleri ile karşılaşılan olumsuzluklara ise; yapısal sorunlara çözüm getirememesi, pazarlama olanağı oluşturulamaması, güçlü örgütlenme yetersizliği, örgütlerin asıl amacının dışında faaliyetlerde bulunması ve aktivitelerin sektörel ve her boyuttaki üreticiye yönelik olmaması gibi sebepler öne sürülmüştür.

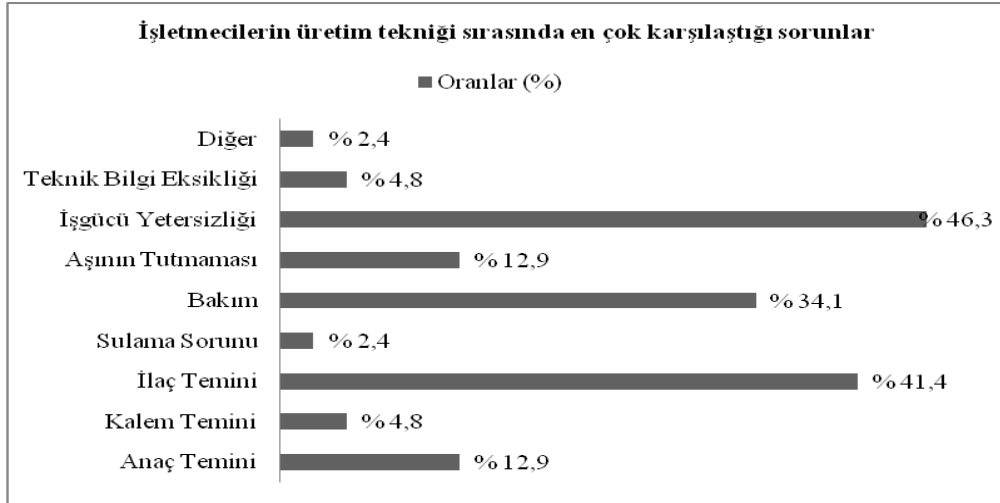
4.6 Üreticilerin Üretim Masraflarına ve Sorunlara Yönelik Bulgular

Şekil 4.18’de Mersin İlindeki süs bitkileri işletmelerine ait harcamaların genel dağılımı görülmektedir. Üretim maliyeti içinde en önemli kalemi %38,06 ile işgücü harcaması oluşturmaktadır. Bu diğer kalemlerin 1/3’ünden daha fazlasına denk geldiği sonucunu ortaya çıkarmıştır. Özellikle süs bitkileri ürün grubu içerisinde yer alan kesme çiçek sektöründeki kesme gül yetiştiriciliğinde yetişmiş işgücü isteğinin fazla olması işletmecilerin gider masrafının en başında gelmesine neden olmaktadır. Bitkilere yapılacak kültürel işlemler (budama, gübreleme, sulama, toprak işleme, hastalık ve

zararlılarla savaşma vs.) ve kesme çiçeğin hasat edilmesi, demetler haline getirerek sınıflandırılması gibi işlemlerden geçmesi üretim maliyetini arttırmakta, bu da toplam harcamaların 1/3'üne tekabül etmektedir. Üretim maliyeti içinde yetişmiş işgücünden sonra ikinci sırayı alan %18,39 ile üretim materyali (tohum, fide vb.) oluşturma ve onu sırasıyla %16,29'la üretim girdileri (sera örtü malzemesi, gübre, tarımsal kimyasallar, vs.), %14,19'la enerji, %9,21'le pazarlama ve %3,86 diğer kalemler takip etmektedir (Şekil 4.18).

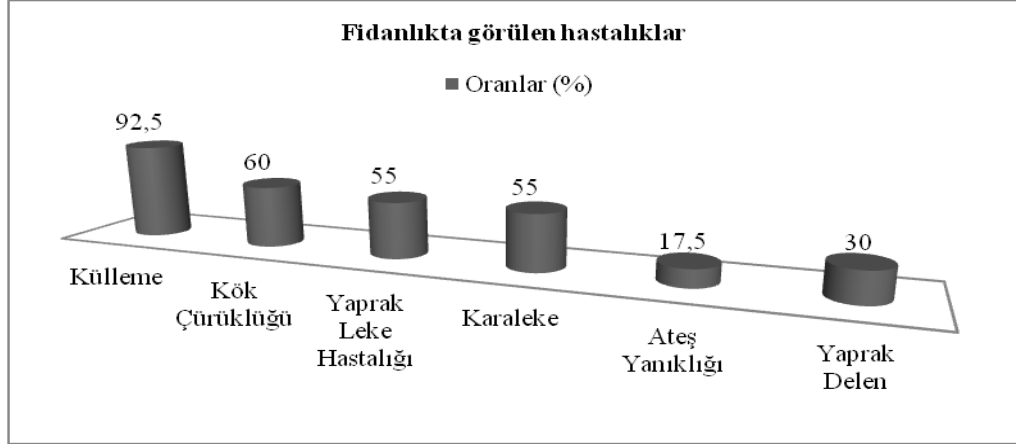
Şekil 4.18. Süs bitkisi işletme masraflarının genel dağılımı

Şekil 4.19. Süs bitkisi üreticilerin üretim tekniği sırasında oluşan sorunlar

Üreticilerle yapılan ankette üretim tekniğinde en çok karşılaşılan sorunların neler olduğu sorulduğunda; üreticilerin %46,3'ü işgücü yetersizliği, %41,4'ü ilaç temini, %34'ü bakım ve %12,9'u aşının tutmaması ile anaç temini gerekçelerini ortaya koymuşlardır (Şekil 4.19).

Şekil 4.20. Fidanlıkta görülen hastalık durumu

Ankete katılan üreticilerin fidanlıkta hangi tür hastalıkların görüldüğü durumuna ilişkin yanıtları aşağıda gösterilmiştir (Şekil 4.20).

Üreticilerin fidanlıkta yaşanan en büyük problemlerin neler olduğu sorulduğunda sırasıyla; hastalık ve zararlılar, teknik bilgi eksikliği, eleman bulamama, pazarlama ve üretim yanıtları alınmıştır.

Üreticilerin %90,2'sinin fidanlıkta kayıplar yaşadığı belirtilmiştir. Kayıpların oluşmasına en çok neden olan etmenlerin aşı tutmaması, sökümdeki başarısızlıklar, tohumların çimlenmemesi gibi sebeplerin olduğu beyan edilmiştir.

4.7 SWOT Analizinin Güçlü ve Zayıf Yönleri

Güçlü Yönleri

- Araştırmanın yapıldığı alanın (Mersin il-ilçeleri) iklim ve bitki örtüsü çeşitliği yönüyle yetiştiriciliğe uygun koşul oluşturma avantajı,
- İlin Akdeniz Bölgesi içerisinde yer alması iç ve dış pazar yönünden coğrafi konumundan dolayı ulusal ve uluslararası pazarlama olanağına sahip olması (Ortadoğu, Güneydoğu, Doğu Pazarları vs.),
- Bölgede ulaşım ağı kolaylığı ve lojistik açısından gelişime açık olması (liman, demiryolu, karayolu),
- Arazilerin üretime uygun olması ve ürünlerin çeşitliliğinin artması,
- Üretici sayısının fazla olması sonucu bilgi, deneyim ve tecrübe avantajı,
- Su kaynaklarının fazlalığı ve ürün yetiştiriciliğine uygun ortam oluşturmaması,

- Artan nüfus ile kentleşme arasındaki paralelliğe bağlı olarak tüketimdeki artış ile talebe olan ihtiyacın artması avantajı,
- Yatırım ve işgücü ile girdi maliyetlerindeki avantaj,
- İkili ilişkilerin güçlü yan oluşturması,
- Makineleşme ile birlikte üretim maliyetlerindeki azalma,

Zayıf Yönleri

- Sektörün bir araya gelememesi ile yeteri kadar örgütlenme, ortak paydada buluşmada yetersizlik ve iletişimsizlik,
- Yeteri kadar ürün grubuna yatırım kredisi verilememesi,
- İşgücü devamlılığın oluşamaması,
- Üretimin yüksek maliyette olması,
- İthalata bağlı eğilim göstermesi,
- Sektörün ARGE yapılanmasına yeterince destek ve önemin verilmemesi
- İç tüketimde yetersizlik,
- Üretimde yeterli düzeye gelinememesi,
- Kalifiye personel eksikliği,
- Arazilerin kısa vadeli kiracı durumunda olunması

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Sonuçlar

Yapılan bu tez çalışmasında, Mersin İlinde süs bitkileri yetiştiriciliği yapan 41 adet üreticiyle yapılan anketlerle süs bitkileri sektörünün mevcut durumun, sorunların tespiti yapılarak, bu sorunlara çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmış, yapılan anket çalışmasından elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Anket çalışması neticesinde işletmelerin %85'inin erkek nüfusu oluşturduğu, minimum 26, maksimum 64 yaş aralığında olduğu, üreticilerin %28,2'sinin ilkökul, %2,6'sının ortaokul, %17,9'unun lise, %12,8'inin önlisans, %38,5'inin ise lisans düzeyinde öğrenim gördüğü ve aynı sektöre bağlı Ziraat Fakültesi mezunu oldukları, ayrıca %60,9'unun üretim yaptıkları mahallede ikamet ettiğini ve tarımla uğraştıkları tespit edilmiştir. Ayrıca süs bitkileri üreticilerinin süs bitkileri üretiminden elde ettiği gelirin payı %10'nun altında 4 kişi olduğu, %51'in üzerinde ise yarısından fazlasının geliri büyük bir kısmını %61'nin buradan sağladığı görülmüştür.

Ankete katılan üreticilerin %7,3'nün üretimi bırakmayı düşündüğü, %4,9'unun mevcut haliyle devam edeceği, %41,5'nin ise kesinlikle devam edeceği ve fırsat bulunması halinde kapasite arttırmayı istediği anlaşılmıştır.

Üreticilerin bölgede genellikle aile işletmeciliği olarak faaliyet gösterdiği, bunun yanı sıra dış ticarete yönelik büyük işletmelerin olduğu ve bu sektörün daha fazla üretim ve ticaret potansiyeline sahip olduğu görülmektedir.

Üreticilerle yapılan görüşmelerde Mersin İlinin iklim avantajları, kentleşmenin hızla artması, iç ve dış pazara yakınlığından son zamanlarda süs bitkileri ürün grubunda yer alan dış mekân süs bitkileri sektöründe gözle görülür şekilde artışların olduğu görülmektedir.

Bölge, süs bitkileri sektöründe hızlı bir gelişim süreci yaşarken, ara eleman problemi, nitelikli eğitim eksikliği ve yetişmiş personel yetersizliği ve eğitimli genç nüfusun farklı alanlara yönelimi sektörün gelişimine olumsuz etki oluşturmaktadır.

Temel sorun olan örgütlenme sorunu ele alındığında, süs bitkileri sektörünün %75'inin herhangi bir örgütlenme içerisinde yer almadığı görülmüş buda örgütlenme ve koordinasyon eksikliğini beraberinde getirmiş bunun neticesinde pazar sorunu ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Üreticilerin düzenli olarak gübreleme, ilaçlama, bakım işlemlerini yaptığı, biyolojik mücadele ve iyi tarım-organik tarımı önemsemesi olumlu yaklaşım olarak görülmüştür.

Bölgede üreticilerin büyük bir kısmı kendi öz kaynaklarını kullanmaktadır. Bunun yanında işletme sermayesi için öz sermayenin yanında kredi kullanımı da yaygın olarak karşımıza çıkmıştır.

Üreticilerin arazilerinin mülkiyet durumu bakımından mülk arazi, kira, ortaklık, kira+ortaklık şeklinde faaliyette bulunulmakta kümelenme ve arazi sorunu oluşturmaktadır.

Sektöre özel destekleme ve teşvik politikasının olmadığı görülmüştür.

Belediyelerin süs bitkisi ürün gruplarında özellikle dış mekân süs bitkisinde ithal bitki tüketim isteği Mersin ilindeki süs bitkileri sektöründe olumsuz karşılanmaktadır.

5.2 Öneriler

İşletmecilerin eğitim düzeyinin gittikçe arttığı özellikle üniversite mezunu işletmecilerin sayısının artması olumlu gözükürken, pratik-uygulama konusunda çalışabilecek kalifiye eleman temininde yaşanan zorluklar, bilgi, beceri ve tecrübeye sahip olunmaması, çalışacak kişilerin çalışma şartlarını, ücretini beğenmemesi, her türlü işte çalıştırılması, üreticilere ayrıca maliyetli gelmesi gibi olumsuzluklara, kalifiye eleman yetiştiren meslek liselerinde verilen eğitimin teorik ağırlıklı olarak verilmesi, çalışan kişilerin şartlarının iyileştirilmesi için planlı, programlı bir şekilde ücret tarifesi uygulanması, personel arasında iş bölümü yapılarak iş yükünün azaltılması, elemanın yapacağı işe göre gerekli eğitimin alması gibi uygulamaların önemi ortaya çıkmaktadır.

Üreticilerin arazilerinin mülkiyet durumunda yer alan kira bedelleri ve kiralama süreleri, üretim yapan işletmeciler için risk oluşturmakta, genelde kira sürelerinin 5 yıllık veya daha az olması, açık alanda ağaç türleri üretimi ve sera yatırımları için yapılacak planlamaları da olumsuz şekilde etkilemektedir. Bunun için kiralama sürelerinin en az 10 yıllık yapılması ve kiralama ücretlerindeki farklılıkların giderilerek makul seviyede kira ücreti alınması gerekmektedir.

Sektörün ulusal ve uluslararası faaliyetlerde bulunması için gerekli ARGE çalışmalarının yapılması önem arz etmekte; maalesef üniversitelerin, araştırma enstitüsünün, kamu kurum ve kuruluşların ortak paydada buluşmaması veya bu kuruluşların oranının az olması sektörün atılım yapmasına engel oluşturmaktadır. Bunun için

üniversite, araştırma enstitüsü, kamu kurum ve kuruluşlarla bir araya gelinerek AR-GE ortaklıkları kurulması gerekmektedir.

Pazarlama eksikliğinin bu sektörün can damarını tıkadığı görülmekte, bunun için sektörün örgütlenerek kooperatifleşme modeli üzerinde çalışma yapmaları gerekmektedir.

Sektör hiçbir kurum ve kuruluşlarla yeterince bağlantı kuramadığından gerekli özel teşvik ve destekleme ya alınamamış ya da sınırlı miktarda olmuştur. Söz konusu sektör üzerindeki kurumlarla gerekli toplantılarına, faaliyetlerine katılım sağlanarak, ikili ilişkilerin güçlendirilmesi ve sektöre ilişkin her türlü desteklemelerden faydalanılması gerekmektedir.

Kaliteli ve standart üretim ile pazar fiyatı artırılarak, sektörün istikrarlı bir şekilde kâr marjının korunması sağlanmalıdır.

Yüksek teknolojik kullanımı teşvik edilerek, birim alanında verimi arttırmaya yönelik çalışmalar gereklidir.

İyi tarım ve organik tarım gibi uygulamalar hayata geçirilerek ve pazarlamada devamlılık sağlanacak farklı teknikler benimsenerek pazar rekabetinde bir adım önde olması sağlanabilir.

Firmaların proje eğitimi almasıyla yapılacak yeni bir proje modeli ile ilgili kurum ve kuruluşlardan destek almasıyla daha fazla ekonomik kazanç yolları sağlanabilir.

Yerel yönetimler (özellikle belediyeler) süs bitkileri sektörüne yönelik orta ve uzun vadelerde planlama yaparak yerli üretimi teşvik etmeli, yapacakları alım-satım işlemlerinde öncelikli olarak Mersin İlindeki süs bitkileri işletmecilerine öncelik tanınarak, sektöre ilişkin finans kaynağı alanı oluşturmalıdır.

Mersin Ticaret Odası, İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ve Belediyelerle ortak çalışmalar yapılarak sektöre ilişkin pazar olanakları, yetişmiş iş gücü, kaliteli ve standart üretim, teknolojik gelişmeler vb. konularda sürekli istişare edilerek süs bitkisi sektörünün gelişimine ilişkin yeni olanakların sunulması gerekmektedir.

Süs bitkilerinde tüm ürün grupları tarım sigortası kapsamına girmeyip dış mekân süs bitkisi kapsam dışında tutulmaktadır. Yeniden bir düzenleme ile dış mekân süs bitkisi de kapsam içerisine alınarak tarım sigortasının içeriğinin yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Teşekkür: Çalışmanın yöntem kısmını oluşturan anket sorularının kullanılmasına izin verdikleri için “Mersin İli Erdemli İlçesinde yer alan Alata Bahçe Kùltürleri Araştırma Enstitüsü”ne teşekkür ederiz.

6. KAYNAKLAR

- AIPH/Union Fleurs, 2010. International Statistics Flowers and Plants 2010. AIPH/Union *Fleurs International Flower Trade Association*, Volume:58, Netherlands.
- AIPH/Union Fleurs, 2011. International Statistics Flowers and Plants 2011. AIPH/Union *Fleurs International Flower Trade Association*, Volume:59, Netherlands.
- AIPH/Union Fleurs, 2012. International Statistics Flowers and Plants 2012. AIPH/Union *Fleurs International Flower Trade Association*, Volume:60, Netherlands.
- AIPH/Union Fleurs, 2013. International Statistics Flowers and Plants 2013. AIPH/Union *Fleurs International Flower Trade Association*, Volume:61, Netherlands.
- AIPH/Union Fleurs, 2016. International Statistics Flowers and Plants 2018. AIPH/Union *Fleurs International Flower Trade Association*, Volume:64, Netherlands.
- AIPH/Union Fleurs, 2017. International Statistics Flowers and Plants 2018. AIPH/Union *Fleurs International Flower Trade Association*, Volume:65, Netherlands.
- AIPH/Union Fleurs, 2018. International Statistics Flowers and Plants 2018. AIPH/Union *Fleurs International Flower Trade Association*, Volume:66, Netherlands.
- Aksu, M., Kuşak, B., Kuşak, L., 2016. Marmara Bölgesinde Süs Bitkileri Üzerine Faaliyet Gösteren İşletmelerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri. *VI. Süs Bitkileri Kongresi*, Antalya, 105-110.
- Albayrak, Y., 1998. Türkiye’de Kesme Çiçek Yetiştiriciliğinin Sorunları ve Kooperatifleşme. *I. Ulusal Süs Bitkileri Kongresi*, Yalova, 26-30.
- Anonim, 2020a. Tarım ve Orman Bakanlığı, Ankara, <https://www.tarimorman.gov.tr/BUGEM/TTSM/Menu/30/Kayit-Listeleri>, [Ziyaret Tarihi: 20.11.2020].
- Anonim, 2020b. Resmi İstatistikler, (Meteoroloji Genel Müdürlüğü), Ankara, <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceleristatistik.aspx?k=A&m=MERSIN>, [Ziyaret Tarihi: 12.09.2020].
- Asil, H. ve Sarhan, E.O., 2010. Türkiye’de doğal çiçek soğanları üretimi, değerlendirilmesi ve ticareti, *IV. Süs Bitkileri Kongresi*, Erdemli-Mersin, 33-40.
- Ay, S., 2009. Süs Bitkileri ihracatı, sorunları ve çözüm önerileri: Yalova ölçeğinde bir araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14 (3), 423-443.
- Bağdatlıoğlu, O., 2018. Süs bitkileri sektör raporu, *Süs Bitkileri ve Mamulleri İhracatçılar Birliği, OAİB, Ankara*, 2-22.
- Baktır, İ., 2013. Türkiye’de süs bitkilerinin dünü, bugünü ve yarını, *V. Süs Bitkileri Kongresi Bildiriler Cilt-1*, Yalova, 13-16.

- Birişçi, T., 1986. S.S. Çiçek Yetiştirme ve Satış Kooperatifi İzmir Mezarında Aylara Göre Piyasaya Arzedilen Süs Bitkileri Cinsleri ve Toptancı Fiyatlarının 1984-1985 Kış Sezonu (Kasım-Mayıs) İçerisindeki Değişimi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü*, 91.
- Brethour, C., Watson, G., Sparling, B., Bucknell, D., Moore, T.I., 2007. Literature review of documented health and environment benefits derived from ornamental horticultural products. Final Report. *George Morris Center, Canada's Independent Agri-Food Think Thank*.
- Emeksiz, F., Albayrak, M., Güneş, E., Özçelik, A., Özer O.O., Taşdan, K., 2005. Türkiye’de tarımsal ürünlerin pazarlama kanalları ve araçlarının değerlendirilmesi, *Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi*, II. Cilt, Ankara, 1155-1172.
- Ertan, N., Karagüzel, O., Kostak, S., Gürsan, K., Özçelik, A., 1993. Kesme çiçek raporu, *VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı Bitkisel Ürünler (Süs Bitkileri Grubu) Özel İhtisas Komisyonu, Yalova*, 20.
- Ertürk, A., 1981. Yalova çiçek işletmelerinin ekonomik yapısı, faaliyet sonuçları ve kredi durumu, *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, Özel Sayı, 10, 41-43.
- Gencer, B., 2014. Dünya’da ve Türkiye’de Kesme Çiçek Sektörü Pazarlama Organizasyonları ve Tüketici Eğilimleri, Doktora Tezi, *Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ*.
- Gülçür, B., 2015. Dünya’da, AB’de ve Türkiye’de Süs Bitkileri Sektöründeki Gelişmeler ile Bu Alandaki Uluslararası Fuarlar, Uzmanlık Tezi, *Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü)*, Ankara.
- Gülgün Aslan, B. ve Yazıcı, K., 2016. Üretimden Pazarlamaya Türkiye’de Süs Bitkileri, *TÜRKTOB*, 64-69.
- Güzelmansur, A. ve Güçlü, K., 2010. Kent içi yeşil alanlarda ithal ağaç ve çalı kullanımı: Doğu Akdeniz Bölgesi örneği, *IV. Süs Bitkileri Kongresi*, Erdemli-Mersin, 251-256.
- Hekimoğlu, B. ve Altındağ, M., 2016. Süs bitkileri sektör raporu, *Strateji Geliştirme Birimi*, Samsun, 1-2.
- Jaggi, D., 2013. A Micropropagation System For Carnation (*Dianthus caryophyllus*)-An Important Ornamental Plant, Master’s Thesis, *Thapar University, Department of Biotechnology and Environmental Sciences*, Patiala, 8-9.
- Karagüzel, O., Korkut, A.B., Özkan, B., Çelikel, F. Titiz, S., 2010. Süs bitkileri üretiminin bugünkü durumu, geliştirme olanakları ve hedefleri, *Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı*, Ankara, 539-558.
- Kazaz, S., 2012. Odunsu süs bitkilerinin çoğaltma ve yetiştirme teknikleri ders notları, *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Ana Bilim Dalı*.
- Kazaz, S., 2016. Dünya süs bitkileri sektöründe ürün deseni, sosyo-ekonomik ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler ile Türkiye’nin gelecek vizyonu, *VI. Süs Bitkileri Kongresi*, Antalya, 3-13.
- Kazaz, S., Erken, K., Karagüzel, Ö., Şevket, A., Öztürk, M., Kaya, A.S., Gülbağ, F., Temel, M., Erken, S., Saraç, Y.İ., Elinç, Z., Salman, A., Hocagil, M., 2015. Süs

- bitkileri üretiminde değişimler ve yeni arayışlar, *Türkiye Ziraat Mühendisliği VIII. Teknik Kongresi*, Ankara, 645-672.
- Kazaz, S., Kılıç, T., Doğan, E., Yalçın Mendi, Y., Karagüzel Ö., 2020. Süs bitkileri üretiminde mevcut durum ve gelecek, *Türkiye Ziraat Mühendisliği IX. Teknik Kongresi*, Ankara, 674-677.
- Kiracı, M.A., 2006. Tekirdağ İli Şarköy İlçesi Bağcılığın Mevcut Durumu, Üreticileri Sorunlarının Çözümüne İlişkin Örgütlenme Olanaklarının Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Trakya, 12-19.
- Koç, N., 1978. Ülkemizde kesme çiçek yetiştiriciliğinin bugünkü durumu ve sorunları, *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, 8 (1-2), 22-25.
- Kooten, O. V. and Kuiper, E., 2009. Consumer Acceptability in Flower Chains: How Can We Determine What the Final Customers Really Want?, Wageningen University, <https://core.ac.uk/download/pdf/29249342.pdf> [Ziyaret Tarihi: 29 Eylül 2019].
- Korkut, A.B., Yıldırım, T.B., Görür, G., Çakmak, S., 1995. Süs bitkileri tüketim projeksiyonları ve üretim hedefleri, *TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası-Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi*, İzmir, Cilt:2, 697-714.
- Kurnaz, T., 2014. 1980 Sonrası Türkiye Ekonomisi ve Dış Ticaret Gelişimi, Yüksek Lisans Tezi, *Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı*.
- Lawson, R.H., 1996. Economic importance and trends in ornamental horticulture, *Acta Hort.*, 432, 226-237.
- Malter, A.J., 1995. The economic importance of ornamentals. In: Loebenstein, G., Lawson R.H., Brunt, A.A. (eds), *Viruz and Virus-Like Diseases of Bulb and Flower Crops. John Wiley and Sons, Chichester, U.K.*, 1-13.
- Manisalı, B., 1981. Dünya kesme çiçek ticareti ve Türkiye'nin durumu, *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, Özel Sayı, 10, 7-10.
- MARKA, 2013. Doğu Marmara Süs Bitkileri Raporu, *Doğu Marmara Kalkınma Ajansı*, İzmit-Kocaeli.
- Moore, E. H., Behe, B. K., Cameron, A., 2000. Consumer perceptions of selected flower plants marketing features of ornamentals as appreciated by the market, *Acta Hort (ISHS)*, 536, 479-484.
- Özkan, B., Brumfield, R.G., Karagüzel, O., 2003. A profile of Turkish export cut-flower growers, *HortTechnology*, 13(2), 368-374
- Öztürk, M. ve Temel, M., 2016. Süs bitkileri sektörünün Türkiye dış ticaretindeki yeri, *VI. Süs Bitkileri Kongresi*, Antalya, 206-211.
- Sönmez, F., 2012. Kesme Çiçek Sektör Raporu, *Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı*, Trabzon.
- Subaşı, O.S., Hocagil, M.M., Söğüt, Z., 2010. Doğu Akdeniz Bölgesi dış mekan süs bitkileri sektörü üretim pazarlama, *IV. Süs Bitkileri Komgresi*, Erdemli-Mersin, 41-47.
- SÜSBİR, 2020. Süs Bitkileri Üreticileri Alt Birliği, 2020. Süs Bitkileri Sektör Raporu, *SÜSBİR*, Ankara, 1-5.

- Tapkı, N., Kızıltuğ, T., Çelik, A.D., 2018. Türkiye’de kesme çiçek üretim ve ticaretinde mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri, *Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6 (3), 313-321.
- Titiz, S., Çakıroğlu, N., Birişçi Yıldırım, T., Çakmak, T., 2000. Süs bitkileri üretim ve ticaretindeki gelişmeler, *V. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi*, Ankara, Cilt:2, 709-740.
- Trade Map, 2020. List of Supplying Markets for A Product Imported/Exported by A https://www.trademap.org/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c2227%7c%7c%7c06%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c3%7c1%7c1%7c1 [Ziyaret Tarihi: 21 Kasım 2020].
- TÜRKTOB, 2018. Türkiye Tohumcular Birliği., 2018. Tohumculuk Sektör Raporu, *TÜRKTOB*, Ankara, 24-27.
- Uygun, N., Ulusoy, M.R., Satar, S., 2010. Biyolojik mücadele, *Türk. Biyo. Müc. Derg.*, 1 (1), 1-14.
- Uzun, G., 1981. Akdeniz Bölgesi’nde gül yetiştiriciliği ve sorunları, *TÜBİTAK-TOAG Sempozyumu*, Alanya, 976-980.
- Uzun, G. ve Baktır, İ., 1983. Türkiye’nin süs bitkileri üretim olanakları ve sorunları üzerine araştırma, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 176, *Bilimsel Araştırma ve İncelemeler*: 59, 16.
- Yazıcı, K. ve Gülgün B., 2016. TR83 illerinde süs bitkileri sektörünün mevcut durumu ve geliştirilmesi üzerine bir araştırma, *Selçuk Tarım Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 18-24.
- Yeler, O., Hocagil, M.M., Aslantaş, P., Alp, Ş., Özzambak M.E., 2016a. Avrupa’daki süs bitkileri fidanlıklarının incelenmesi, Türkiye’deki modelleri ile karşılaştırılması, *VI. Süs Bitkileri Kongresi*, Antalya, 87-92.
- Yeler, O., Hocagil, M. M., Aydın, A., Subaşı, O.S., Aslantaş, P., 2016b. Dış mekân süs bitkileri üretim biçimleri ve örgütlenme modellerinin incelenmesi: İtalya Örneği, *VI. Süs Bitkileri Kongresi*, Antalya, 93-98.
- Yılmaz, İ., 2009. Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde Türk kesme çiçek sektörünün SWOT (GTZF) analizi, *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 22 (1), 103-112.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : : Zeynel Abidin AKSU
Doğum Yeri ve Tarihi : : Mersin-05.12.1987
Telefon : : 0533 541 42 04
E-posta : : abidinaksu@dsi.gov.tr, zeynel_1959@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Adı, İlçe, İl	Bitirme Yılı
Lise	: Atatürk Lisesi, Akdeniz,Mersin	2006
Üniversite	: Gaziantep Üniversitesi/NMYO/İşletme	27.09.2010
	Anadolu Üniversitesi/İşletme	04.06.2012
	Anadolu Üniversitesi/Açıköğretim/Tarım	26.01.2015
	Siirt Üniversitesi/Ziraat Fakültesi/Ziraat	01.06.2017
	Mühendisi/Bahçe Bitkileri Bölümü	
Yüksek Lisans	: Siirt Üniversitesi	
Doktora	:	

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2011	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	Ziraat Müh

UZMANLIK ALANI

YABANCI DİLLER

BELİRTMEK İSTEĞİNİZ DİĞER ÖZELLİKLER

YAYINLAR